



A. Thiers?
A. Thome?



Digitized by the Internet Archive
in 2016

LEVEN
VAN DEN SCHILDER
DAVID.

*Naar het Fransch van A. Ch.****



BRUSSEL,
W. J. LUNEMAN, OP DE MUNTPLAATS.

M DCCC XXVI.

36 A.

Pflanzger

x

LEVEN
VAN DEN SCHILDER
DAVID.

TER DRUKKERIJ VAN M. HAYEZ.



N. DAVID.

Sculp. Mout

Lith de Jobard

LEVEN
VAN DEN SCHILDER
DAVID.

Naar het Fransch van A. Ch.***



Te Brussel,

W. J. LUNEMAN, OP DE MUNTPLAATS.

M DCCC XXVI.

VOORREDE.



Op den oogenblik dat de beroemde man, die gedurende bijna vijftig jaren den scepter in het gebied der schilderkunst voerde, aan de kunsten ontrukkt is geworden, meenen wij, dat het publiek met geestdrift de geschiedenis van zijn leven als kunstenaar en staatsman, even als die zijner werken en der betrekkingen, waarin hij met de groote mannen van zijnen tijd gestaan heeft, zal ontvangen. Als schilder is David nog bij zijn leven van de vitterijen des naijvers en der middelmatigheid gewroken. De partijgeest heeft hem, als staatsman, eenen hatelijken naam doen 'aankleven, welke nog niet geheel is uitgewischt; wij meenen hem dus ook op zijne staatkundige loopbaan te moeten volgen, ten einde meer licht over dezelve te verspreiden en de waarheid te doen

kennen. Men zal in dit tafereel aanschouwen den gemeenebestgezinden wetgever, bedwelmtd door de herinneringen van Griekenland en Rome, welke den schilder deszelfs verhevenste denkbeelden inboezemden; den burger, die de speelbal is van eenige schijnheilige en ontmenschte gelukzoekers; en eindelijk den man, door de natuur tot kunstenaar, maar geenszins tot staatsman gevormd.

BERIGT

Van den Uitgever.



Sommige lezers hoor ik op het zien van den titel, reeds met verwondering uitroepen : hoe ! een leven van David , van den man , die onder de revolutionairen in Frankrijk , meer dan heethoofd was ? — Ja lezers , hoezeer ik zoo veel als iemand die revolutionaire beginselen afkeur , geef ik hier , in een nederlandsch gewaad , het leven van David , en meen aan mijne landgenooten daarmede een' dienst te bewijzen. De nederlanders zijn immer trotsch op gematigdheid ; en is het niet overeenkomstig die gematigdheid den kunstenaar te vereeren in denzelfden persoon wiens staatkundige handelingen men afkeurt !

Groot als kunstenaar toch , is David ; zijn invloed op de fransche schilders , tot vorming eener nieuwe en betere schilderschool is onbegrijpelijk groot en verdient den meesten lof ; maar zou daar-

en verzuimde al het overige; hierdoor nu was hij in gestadige onmin met zijne moeder, die zijne aangeborene neiging tot de schilderkunst ten sterkste tegenwerkte, dewijl zij hem tot de bouwkunde wilde opleiden, voor welke wetenschap de jonge David een' grooten afkeer had, wanende in dezelve zijne scheppende verbeelding niet genoeg te kunnen botvieren: ook zette hij zijne letteroefeningen slechts uit dwang voort.

Intusschen liet hij zich door deze hinderpalen niet ontmoedigen; maar bleef standvastig bij zijne neiging, en overwon eindelijk, in dezen strijd, den kwalijk geplaatsten tegenstand zijner nabestaanden.

Op het punt zijnde van zijne letteroefeningen te eindigen, had hij weinig of geene vrucht van de lessen zijner onderwijzers genoten. Zijn leermeester in de *rhetorica* voorspelde hem eens, zonder het

zelf te weten, zijn lot ; toen deze hem eens in de school met iets bezig vond , hetwelk in geenen deele met de les in betrekking stond , terwijl al de overige leerlingen oplettende zaten toe te luisteren , nam de leeraar het schrijfboek , waar op hij een *zeegezicht* teekende , in de hand , en zeide op eenen spottenden toon : « Ik zie wel , » dat gij beter schilder dan redenaar zult » worden. » Zinspelende hier mede op een ongemak , hetwelk David te dier tijd aan de spraakdeelen had.

Zijne hardnekkigheid werd hoe langs hoe grooter , zoo dat hij de studie der letteren , welke hij den naam had tot dien tijd beoefend te hebben , geheel varen liet. Zijne bloedverwanten , door zijne standvastigheid vermoeid , begrepen eindelijk , dat het hun niet zoude gelukken ecne besliste neiging te overwinnen , die oogen-schijnlijk met de jaren toenam.

Standvastig in zijne grondbeginselen , onbedwingelijk van karakter , en met geestdrift voor den roem bezielde , droomde de jonge David reeds , dat hij zich eens door zijne werken , een' grooten naam zoude maken. Tot nu toe geene lessen dan van de natuur ontvangen hebbende , had deze alleen zijne teekeningen bestuurd ; dan was zoodanig een meester voldoende voor onzen David ? Neen ! de leiding van een' bekwaam man werd er vereischt om hem te besturen en te onderwijzen , en de inspraak der natuur aan de regelen der kunst te onderwerpen.

Eindelijk overtuigd , dat hij waarlijk tot schilder , tot kunstenaar geboren was , deed zijne moeder zijne neiging niet langer geweld aan , en bewilligde er in , om hem eenen meester te geven ; hiertoe nu viel de keus op Boucher , eersten schilder des Konings. Door de banden des bloeds aan de

familie van David verbonden , had deze kunstenaar wel gewenscht zijn' jongen bloedverwant in zijne school te vormen ; maar , door den last der jaren ter nedergedrukt . gevoelde hij zich niet meer in staat eene zoodanige opvoeding te ondernemen , en dit was misschien een groot geluk voor David , voor de kunst , en voor Frankrijk ; want Boucher was stichter en hoofd eener school , die den smaak bedorven had , daar hij de navolging der natuur en de zuivere grieksche en romeinsche omtrekken , door smakelooze vormen en kleuren , waar van de modellen slechts in zijne verbeelding bestonden , had doen vervangen , en op die wijze de kunst tot de meest zonderlinge dwaalwegen , waar op dezelve zich ooit bevond , gebragt had . Boucher ontsloeg zich dus van eene taak , die hij niet meer konde volbrengen , en belastte hiermede een' zijner vrienden .

den Heer Vien , een kunstenaar , die de eer had genoten van naar Rome te worden gezonden , en aldaar in de beschouwing van eene heerlijke natuur ; beweldadigd door eene heldere lucht , en in de studie der uitmuntendste modellen , die scherpe kennis van het ware schoone en verhevene geput had , waardoor hij den goeden smaak in Frankrijk moest doen herleven. Schilder des konings en lid der koninklijke Akademie van schilderkunst zijnde , beoefende Vien de kunst sedert het jaar 1750 , trachtte door zijn voorbeeld en zijne voorschriften de kunst weder op den goeden weg te brengen ; en stichtte die school, waar uit zoo vele voortreffelijke schilders moesten voortkomen , die den luister en roem der toen verbasterde fransche school moesten doen herleven. Vien had aan de bloedverwanten van David beloofd , dat hij de opleiding van dezen met ijver en belang-

stelling zoude behartigen. De jonge kweekeling vertoonde zijnen meester eenige schetsen, hem door zijn' eigen kunstsmaak ingegeven, en geteekend, zonder eenige lessen of raadgevingen te hebben gehad.

Vien was daar van getroffen en riep uit :

« Hij kan zich dadelijk aan het schilderen »
» zetten, want hij heeft de kunst geraden. »

In de school van dien meester maakte David buitengemeene vorderingen, en daar zijn smaak zich al spoedig ontwikkelde, dorst hij, weinige jaren daarna, naar den grooten prijs, die het zenden naar Rome ten gevolge had, mededingen. Daar hij echter meende in deze onderneming Vien niet te moeten raadplegen, sloeg hij de hand aan het werk, zonder dat zijn meester er iets van wist, en hoewel deze het geheim, hetwelk de jonge leerling had zoeken te verbergen, spoedig ontdekt had, liet Vien er echter niets van blijken, zoodat David zich steeds

verbeeldde zijnen meester te zullen verrassen, toen hij in 1772 zijne schilderij: *Het gevecht van Minerva tegen Mars, bijgestaan door Venus*, aan de beoordeeling der Akademie onderwierp; en, ofschoon hij eenige reeds beroemde schilders tot mededingers had, kende de Akademie hem met eenparigheid van stemmen den prijs toe, wanneer Vien echter, om zijnen leerling voor deszelfs stilzwijgen en vermetelheid te straffen, door zijnen invloed wist te bewerken, dat deze slechts den tweeden prijs bekwam. Deze gestrengheid van den meester jegens den leerling, wel verre van hunne wederzijdsche achting en genegenheid te verminderen, verbond hen nog naauwer aan elkander, zijnde hiervan het loffelijk oordeel, dat David dikwijls omtrent de werken van zijnen meester velde, en de belangstelling, welke deze altijd omtrent zijnen leerling aan den dag leide.

de onwedersprekelijkste bewijzen , terwijl Vien sedert dikwijls zeide , dat hij op David , als zijn schoonste werk , trotsch was.

In den loop van het jaar 1773 werd er weder een' prijs uitgelooft ; hier voor gaf men tot onderwerp : *De kinderen van Niobe door Diana en Apollo met pijlen doorschoten*. David wilde weder mededingen , maar meende ditmaal zijn voornemen niet voor Vien te moeten verbergen , want hij was de straf van het vorige jaar niet vergeten. Hij was nu niet zoo gelukkig ; toen de uitspraak moest gedaan worden , waren de gevoelens der regters verdeeld , sommige waren voor , maar de meeste waren tegen David , en het gevolg was , dat hij geen' prijs bekwam. Dewijl hij zulks als eene onregtvaardigheid beschouwde , vergaf hij het zijnen regters nooit ; ja zelfs overmeesterde de wanhoop hem zoodanig , dat hij niet meer leven wilde. Hij woonde

toen in de Louvre bij Sedaine. Deze letterkundige, die om zijne bekende goedhartigheid de ziel der gezelschappen was, had genegenheid voor hem opgevat, en beminde hem als zijn' eigen zoon. Dikwijls bezochten zij elkander; dan nu had Sedaine David in geene twee dagen gezien, toen hij meende in deszelfs kamer te hooren steunen. Hij wil naar binnen, doch de deur gesloten vindende, roept hij zijn' jongen vriend toe, bidt, smcekt en bezweert hem open te doen; maar te vergeefs, hij krijgt geen antwoord!..... Radeloos, en vreezende, dat David op zijn eigen leven mogt hebben toegelegd, laat hij vliegend deszelfs bloedverwanten roepen, en snelt intuschen zelf naar Doyen, die toen bezig was de *Kapel van St -Gregorius* in het Invalidenhuis te schilderen; deze was lid der Akademie, en een van de regters, die zich het meest voor David verklaard had-

daar hij met geestdrift voor dezen was ingenomen ; men kan dus geredelijk begrijpen , dat Sedaine dezen man naauwelijks zijn vermoeden en zijne vrees medege- deeld had, of die besloot, hem naar de woning des jongen schilders te vergezellen. Hier gekomen , vonden zij de kamer nog altijd gesloten , en hoorden binnen geen gerucht. Zij stooten tegen de deur, doch dit helpt niets , en hooren geen gewag van binnen. Met eene forsche stem , roept Doyen David toe : « wilt gij dan volstrekt de » oogmerken van uwe benijders in de hand » werken ? zij zullen niet nalaten zich » over uwen dood te verheugen. Geloof » mij, David, doe open, en zie van uw » noodlottig voornemen af! » De woorden van dezen kunstregter, wiens gevoelens David bekend waren , en de gebeden van Sedaine brengen hem tot inkeer ; maar zijne krachten waren reeds zoo ver uitgeput,

dat hij niet konde antwoorden , en met veel moeite naar de deur kroop , om dezelve voor zijne vrienden te openen . Daar hij sedert drie dagen niets had willen gebruiken , zag hij er geheel vervallen uit , en was zoo bleek , als iemand , die reeds gestorven is . Indien Sedaine het gesteun niet gehoord had , zoude hij binnen weinige uren den geest hebben gegeven . Zijne bloedverwanten , en vrienden , hier op toegesnel , wendden alle zorgen aan , om hem weder in het leven terug te roepen , met dat gevolg , dat men weldra zijn genie , en zijnen moed , met zijne ligchaamskrachten , zag herleven , en de zucht tot roem op nieuw bij hem ontvlamde ; zoo zelfs , dat hij , den naijver der kunstregters , die hem beoordeeld hadden , trotserende , besloot voor de derdemaal mede te dingen . Het opgegeven onderwerp was *de dood van Socrates* . Na dit stuk afgewerkt te hebben , zond hij het , even als de vorige jaren , aan

de Akademie ter beoordeeling toe. Nogmaals behaalden zijne benijders de zegepraal; want men gaf den prijs aan een romeinschen schilder, en maakte zelfs geene melding van zijn werk. Dan, wel verre van zich op nieuw te laten ontmoedigen, vuurde deze nieuwe teleurstelling zijnen ijver slechts des te meer aan : « De ongelukkigen, riep hij » uit, wilden mij van wanhoop doen omko- » men ! Ik zal mij door mijne werken op hen » wreken, want het aanstaande jaar zal ik » nogmaals mededingen; en dan, dit zweer » ik, dan zullen zij genoodzaakt zijn, mij den » palm der overwinning toe te kennen. » Hij hield woord; want, toen hij het volgende jaar mededong, en het opgegeven onderwerp, zijnde *de liefde van Antiochus en Stratonice*, schilderde, werden de regters, die misschien nogmaals de afspraak hadden gemaakt, hem den prijs te weigeren, hoe schoon zijn werk dan ook mogt zijn, echter op het gezigt van

dit schoone schilderstuk , onwillekeurig zoodanig in verrukking opgetogen , dat zij , hunnen wrok vergetende , eenparig bekenden , dat hij den prijs verdiend had , die hem dan ook met lof werd toegewezen. Ook op eene eervolle wijze werd hem deze tijding bekend gemaakt door onderscheidene zijner kunstgenooten , die gelast werden , hem met zijne overwinning geluk te wenschen ; het geen op hem zulk eenen hevigen indruk maakte , dat hij in onmagt viel. Tot zich zelve komende , zeide hij tot zijne kunstbroeders : « o mijne vrienden , thans haal ik , » sedert vier jaren , voor de eerste reis , » weder ruimen adem ! » Ten volle over dezen uitslag voldaan zijnde , dong hij , in het vervolg , niet meer naar de prijzen der Akademie voor Rome.

Na in zijne jeugd met eene menigte zwarigheden , en hinderpalen te hebben moeten worstelen , zag hij nu een uitge-

strekter, en gelukkiger strijdperk voor zijne krachten, en reeds den slagboom geopend, die voor gewone schilders gesloten blijft. Hij ging den weg, door Vien voor het genie gebaad, verbreedend, en roemvol op-luisteren.

Sedert onderscheidene jaren wenschte David Rome te zien, om er de oude gedenkstukken, en de werken der groote meesters, die hij, als het ware, slechts bij naam kende, te bestuderen, toen eene toevallige omstandigheid, juist ter snede, zijn ontwerp scheen te begunstigen; want de heer Vien, in 1775, tot Directeur der fransche schilderschool te Rome benoemd, stelde dadelijk aan zijnen leerling voor, hem naar de hoofdstad der kunsten te vergezellen; en deze bedacht zich geen oogenblik, nam afscheid van zijne magen, en vertrok naar Rome, even den ouderdom van zeven-en-twintig jaren bereikt hebbende.

Te Parma gekomen, gingen meester en leerling *den koepel der hoofdkerk*, door *Corregio* geschilderd, beschouwen. Deze meesterstukken ziende, vergat David al de werken der fransche school, die tot nu toe zijne bewondering hadden weggedragen; dan, toen Vien dit bemerkte, zeide hij: « Wel nu! David, gelooft gij, dat deze werken beter zijn dan die, welke gij van onze fransche meesters gezien hebt? Matig u, mijn vriend, wees bedaard, vergenoeg u hier met de goedkeurende beschouwing, maar spaar uwe bewondering tot gij te Rome zijt. Vergelijk daar, doe daar uitspraak, en bepaal daar uwe keuze. » Eindelijk kwamen zij aan het door David zoo vurig gewenschte doel hunner reize. Deze oude wereldgebiedster, beroemd door oorlogen en zegepralen, maar nog meer door letterkunde, en schoone kunsten; hare gedenkteekenen, schouwplaatsen, zuilen,

en grafnaalden ; al de overblijfselen harer oude grootheid , maakten eenen diepen indruk op den jongen schilder. Te midden dezer grootsche herinneringen , omringd van de meesterstukken van Praxiteles en Phidias , van Raphaël en Michel-Angelo , gevoelde David zijne minderheid , en schaamde zich ook geenszins , zulks te erkennen ; doch eensklaps sloeg hij eenen anderen weg in , en nam eene nieuwe vlugt ; want de studie der antieken * sleepte hem geheel weg.

« Ik wil , zeide hij , ik wil , dat mijne werken zoodanig den stempel der oudheid dragen , dat , indien het mogelijk ware , dat er een Athener op de wereld terugkwa-

* Ofschoon een vijand van alle bastaardwoorden , heb ik gemeend , de kunstwoorden , bij de schilders gebruikelijk , niet te moeten vertalen , dewijl ik daardoor voor velen waarschijnlijk onverstaanbaar zoude worden , hoewel ik hier misschien even goed , *oude kunststukken* hadde kunnen zeggen.

De Vertaler.

» me , hij dezelve dan voor het werk van
» een' Griekschen schilder zoude aanzien. »
Raphaël en Michel-Angelo waren voortaan
zijne modellen ; hij doorliep de paleizen
van Rome , en de zalen van het Vatikaan ;
teekende alles , wat hij zag ; en 's avonds
verzamelde hij al de teekeningen , in den
loop van den dag vervaardigd , in eenen
omslag , brengende alzoo , in de eerste
jaren van zijn verblijf te Rome , vijf dikke
deelen met *Studien* bijeen , van welk on-
schatbaar , en nuttig werk hij zich nooit
scheidde. Gedurende zijn geheele leven , en
voor alle zijne werken , heeft hij onophou-
delijk van deze kostbare verzameling , als
van eene onuitputbare bron , gebruik ge-
maakt , en die beschouwd , als de onfeilbaar-
ste regelen der kunst behelzende. Maar deze
arbeid was hem niet voldoende ; ook wilde
hij zich oefenen in het maken van kopijen ,
en bragt die van de overheerlijke schilderij

van het *Nachtmaal* van Valentin, ten uitvoer, waaraan de kenners sedert eene gelijke waarde, als aan het origineel, hebben toegeschreven. David was, toen hij dit schilderde, dertig jaren oud.

Te Rome geraakte hij in kennis met den jongen Pecoul, wiens vader te Parys bouwmeester, en aannemer van 's konings gebouwen was ; deze jongeling werd weldra zijn vriend, en die vriendschap, op wederzijdsche achting gegrond, zoude eenmaal door een nauweren band vastgesnoerd worden.

Te dezer tijd maakte hij twee, naar de natuur geschilderde, akademiestukken van zeldzame verdienste : de *Begravenis van Patroclus*, zijnde eene uitgewerkte schets ; een *St. - Hieronymus*, akademiestuk ; en *het hoofd van Belisarius, en van het kind, dat hem vergezelt.*

Alle deze schetsen deden hem eenen grooten naam verwerven. Ook stelde hij,

bijna te gelijker tijd , het levensgrootte *afbeeldsel van den graaf Potocki te paard*, voor het publiek ten toon. Deze onderscheidene stukken hielden hem de vier eerste jaren van zijn verblijf te Rome bezig , maar in het vijfde wilde hij , na de werken der grootste meesters gekopieerd te hebben , alvorens deze stad te verlaten , ook een werk van grooteren omvang vervaardigen , en hij ondernam de schilderij *der Pestkranken* , anders gezegd van *St.-Rochus*.

Dit stuk heeft nog flauwe sporen van de Fransche school, hoezeer David die manier ten hoogste afkeurde ; maar de uitdrukking der natuur is er zoo groot, dat de aanschouwer in verzoeking komt te gelooven , wezenlijk bij zoodanig een tooneel tegenwoordig te zijn, en een met de pest besmet ongelukkige, die op den voorgrond ligt , mag buiten twijfel , zoo om deszelfs houding, als om de uitdrukking , welke in dat beeld is , met de beste

werken van David vergeleken worden. Dit stuk werd in 1781 te Parys ten toon gesteld, en door alle kunstenaars toegejuicht.

Naderhand is dat stuk het sieraad geworden van de *Consigne*, te Marseille, waar het nog voorhanden is, in de vergaderzaal van het geneeskundig genootschap (*salle des conservateurs de la santé*).

Het publiek te Rome, en de voornaamste schilders dier stad, begaven zich in menigte naar de werkplaats van David, om er zijn nieuw voortbrengsel te zien. De oude Pompeus Batoni *, prins der Akademie van St.-Lucas, snelde naar hen toe, was over een zoo zeldzaam talent verwonderd, en over-

* Deze beroemde schilder, dien men met regt als den hersteller der hedendaagsche romeinsche school aanziet, was in 1708 te Lucca geboren; hij had met grooten ijver de oude modellen bestudeerd, en zijne stukken, waar onder vele voor kerken en kapellen vervaardigd, hadden veel bevalligheid en tevens

laadde hem met loftuitingen en aanmoedigingen , « Gij zijt Franschman , zeide hij , » en gij hebt dit stuk gemaakt ! Sedert meer » dan eene halve eeuw bewoon ik deze stad , » ik heb de schilders van alle natiën gezien , » ik ken alle werken , die zij onder onze » oogen vervaardigd hebben ; maar ik herinner mij geen , dat met het uwe mag » vergeleken worden. Dit liggende beeld , » de Pestkranke , is geheel in de manier van Michel-Angelo , het is zijner » waardig ! Geloof mij , verlaat dit land » niet , blijf te Rome ; uit liefde voor de » kunst moet gij er u nederzetten. Keer » niet weder naar Frankrijk terug , gij » zoudt er u bederven.

uitdrukking. De meest beroemde zijn *de heilige Celsus* , en *de val van Simon den toovenaar*. Deze groote meester , die in 1787 te Rome overleed , werd met erbewijzingen en rijkdommen overladen , terwijl keizer Jozef hem tot den adelstand verhief.

Gestreeld door den lof van dezen grijsaard, maar besloten hebbende, den smaak en de kunsten in zijn vaderland te herstellen, volgde David zijnen raad niet, maar keerde naar Frankrijk terug.

In 1780 vervaardigde hij zijn' *Belisarius*, welke hem een jaar daarna tot buitenlid der Akademie deed aannemen; dit stuk werd door den keurvorst van Trier gekocht, en, na onderscheidene lotwisselingen, kwam het eindelijk in de kunstgalerij van Lucien Bonaparte, waar het, als het voornaamste sieraad, pronkte. De eenvoudige, en edele uitvoering, het schoone hoofd van den romeinschen veldheer, die blind zijnde tot den bedelstaf gebragt is; de houding van den krijgsman, die, onder zijne bevelen gediend hebbende, hem herkent; die jongegids, de eenige steun der vervallene grootheid, boezemen medelijden en eerbied in; en zelfs de koelste en gestrengste berispers

konden aan dit stuk hunne goedkeuring niet weigeren.

Terwijl het publiek hetzelfde bewonderde, kwam David, die zelf, zonder bekend te zijn, wilde hooren, wat men van zijn werk dacht, in de zaal, waar de tentoonstelling plaats had. Dan, hij wordt dadelijk herkend, en de aanschouwers maken hem eensklaps van hunne armen een' zetel, en dragen hem in zegepraal voor zijne schilderij. Deze treffende hulde zijner medeburgers ontvangt hij met kalmte, en dankbaarheid, bespeurt Sedaine onder de omstanders, dringt door de menigte heen, en werpt zich in de armen van zijnen, van vreugde weenenden, vriend.

« Gij hebt daar zoo even, zeide de » grijsaard, den schoonsten lof ontvan- » gen, waardoor men een' kunstenaar aan- » moedigen kan; ik vreesde, dat gij door

» dit onthaal zoudt zijn bedwelmd gewor-
» den ; maar de koelbloedigheid , die u bij
» uwe zegepraal is bijgebleven , doet mij
» vertrouwen , gij er nog andere zult ver-
» dienen. »

Van toen af verbreidde zich Davids roem door geheel Frankrijk ; men sprak van niets anders, dan van zijne werken. De jonge kunstenaars snelden naar Parijs, om zijne raadgevingen te hooren ; alle brandden van verlangen, om hunne studiën onder zulk eenen meester voort te zetten ; eene lofspraak uit zijnen mond, was het doel van alle hunne pogingen , en elk was gretig naar zijne lessen. Men deed hem de schitterendste aanbiedingen , zoo dat hij eindelijk aan zoo vele dringende beden moest toegeven ; en toen opende hij die school, waar menigte leerlingen uit alle landen heen snelden, en waar uit zoo vele beroemde schilders zijn voortgekomen.

Bij iedere prijsuitdeeling door de Akademie van Rome, was het altijd een leerling van David, die den eersten prijs behaalde. Men bood hem tot belooning eene woning in de Louvre aan. Thans werd zijn naam bij alle natiën genoemd; en door geheel Europa, ja door de geheele beschaafde wereld, verbreidde zich zijn roem.

Tot nu toe had David slechts voor de uitbreiding der kunsten, en voor zijnen eigen roem gewerkt: dan, hij had zijn drie-en-dertigste jaar bereikt, en gevoelde, dat het tijd was, om die vaste verbindtenis aan te gaan, welke, door zijne betrekkingen in de maatschappij te vermeerderen, zijn lot bestendiger, en gelukkiger zoude maken. Wij hebben reeds gezien, dat hij in Italië kennis gemaakt had met den zoon van Pecoul. Deze jongeling nu had, in de briefwisseling met zijnen vader, dezen dik-

wijls over zijne vriendschap met David onderhouden, had hem ook gemeld, dat hij wel wenschte, zijnen vriend eens zijnen broeder te mogen noemen, en hem voorgeslagen, eene zijner zusteren aan dezen uit te huwelijken. Toen David Rome verliet, kreeg hij eenen brief van aanbeveling, betrekkelijk dit ontwerp, van Pecoul aan deszelfs vader mede; hij verzuimde echter denzelfden te bezorgen, het zij dat hij zulks vergat, of dat hij door den ijver, waarmede hij zich op de schilderkunst toeleide, van dit bezoek werd terug gehouden. Hij was echter verpligt, met den ouden heer Pecoul te spreken over de woning, die hem in de Louvre toegezegd was. Nu herinnerde hij zich den brief, en zijn verzuim, trachtte dit weder goed te maken, en begaf zich naar den heer Pecoul. Deze glimlachte, toen hij David, na een zoo lang uitstel, zag verschijnen; en toen

eenen knorrigen toon aannemende, zeide hij :

« Mijnheer David, ik moet u over uw lang-
» durig verzuim verwijtingen doen ; reeds
» vóór twee jaren moest gij mij eenen brief
» overhandigd hebben , waar van gij den
» inhoud kent , en het zoude mij aange-
» naam geweest zijn , u eenige haast te
» zien maken , om u door familie betrek-
» kingen aan ons te verbinden. »

Hier op bragt David stamerende zijne verontschuldiging uit , doch , wetende een zoo vleijend verwijt op prijs te stellen , betuigde hij zijne erkentelijkheid , verschoonde zich wegens zijn gering vermoegen , en wegens de noodzakelijkheid , om zich geheel aan de studie zijner kunst toe te wijden ; vervolgens , nadenkende over hetgeen hij zoo even gehoord had , begreep hij , dat , indien hij de gelegenheid , om zich met deze familie te verbinden , liet voorbij gaan , er zich misschien niet ligt weder eene zoo

gunstige zoude aanbieden , en trachtende het gesprek op dit onderwerp terug te brengen , zeide hij met voordacht :

« Het zoude mij aangenaam zijn , in-
» dien ik eene *kleine alcove* in deze kamer
» konde hebben. » « — Waarom juist eene
» *kleine* ? hernam de Heer Pecoul. Ik zal
» dezelve groot doen maken , en ge-
» schikt , om er uwe vrouw in te ont-
» vangen ; want waarlijk gij moet trou-
» wen , en ik heb mijne dochter voor u
» bestemd. Gij wilt voor de kunst leven ,
» wel nu ! werk voor den roem ; ik zal voor
» uw gemak en voor uw fortuin zorgen. Kom
» voortaan des avonds bij ons eten , en met
» haar kennis maken , die ik u toegedacht
» heb. » Niet tegenstaande dit vriende-
lijke aanbod , bleef David aarzelen. De ge-
dachte aan eene verandering van le-
venswijze , en de beslommeringen eener
huishouding , maakte hem besluiteloos , en

zijn woord wilde hij niet geven, zonder hier over nagedacht, en zijnen vriend geraadpleegd te hebben.

Hij ging naar Sedaine, en verhaalde dezen het gesprek, dat hij met den Heer Pecoul gehad had. Ook Sedaine had huwbare dochters, en koesterde sedert lang het voorneemen, eene van dezelve aan David uit te huwelijken; maar in de besluiteloosheid, waar in dezelve bevond, meende hij deszelfs verlegenheid niet te moeten vergrooten, door hem zijn voornemen bekend te maken, en, als een belangeloos vriend, gaf hij zijne goedkeuring aan het ontwerp van Pecoul, dat hij als het geluk van David beschouwde.

« Neem, zeide hij, dit edelmoedige aanbod aan; vermogen, goede naam, eene fatsoenlijke familie, al wat het geluk van een huwelijk uitmaakt, zult gij daar vinden. »

Nu aarzelt David niet langer , begeeft zich naar den Heer Pecoul , die buiten zich zelve van vreugde was , een reeds zoo beroemden kunstenaar tot schoonzoon te hebben ; en na eenige weken , was Mejuffrouw Pecoul de echtgenoot van David.

Weinig tijds na zijn huwelijk , verzocht hem eene dame van het hof , Mevrouw de Noailles , een' *Christus* voor haar te schilderen. In den beginne verschoonde hij zich hier van , als , naar zijn zeggen , nooit zich op deze soort van schilderstukken toegelegd hebbende , die hem zoo weinig uitlokkend voorkwam ; dan Mevrouw de Noailles hield aan , en David zag zich genoodzaakt haar te voldoen. Hij volvoerde het , maar zonder geestdrift , en met zekeren tegenzin ; ook was het loutere inschikkelijkheid , dat hij deze schilderij vervaardigde. Eerst werd dezelve in de zaal ,

en naderhand in de kerk der Kapucijner-Nonnen , bij de *Place-Vendôme* , ten toon gesteld. Niet tegenstaande de weinige waarde , die David aan dit stuk scheen te hechten , liep echter iedereen , door den naam van den schilder uitgelokt , naar de kapel , en zoo groot was de toevloed , dat Mevrouw de Noailles genoodzaakt was , het stuk te doen wegnemen. Dit voortbrengsel , het eerste , dat van dien aard in de werkplaats van David vervaardigd is , was ook het laatste ; want hij gevoelde zich met zoodanig een onderwerp niet ingenomen , ja had zelfs naderhand berouw , zijne kunst besteed te hebben aan een karakter , dat hij nooit wel begrepen had. Dit was boven al de reden , waarom hij Raphaël bewonderde ; daar hij niet begripen kon , hoe die groote schilder met zoo veel geestdrift voor hetzelfde beziel had kunnen zijn , en er zoo veel schoons in vinden. Hij had altijd be-

rouw , aan de beden van Mevrouw de Noailles gehoor te hebben gegeven , en de herinnering hier van was hem steeds onaangenaam. Bekwame kunstregters hebben deze schilderij berispt , en David , wel verre van hunne meening te bestrijden , stemde er in toe , dewijl hij gevoelde , dat hun oordeel regtvaardig was.

Reeds sedert lang buitenlid der akademie zijnde , wilde hij zich ook , als werkelijk lid , doen aannemen , vervaardigde , om deze eer te genieten , het schilderstuk *de Dood van Hector* , en bood te gelijk aan zijn tafereel van *Hector en Andromache* , door hem in dien zelfden tijd geschilderd. Dit laatste kunstgewrocht verbeeldt den oogenblik , waarop die moedige Trojaan zijn paleis , en de muren van Ilium verlaat , om de Grieken te gaan bevechten. Hij staat daar in volle wapenrusting , roept Jupiter , en zijne huisgoden aan , en beveelt aan hunne

hoede zijn' zoon en echtgenoot, terwijl de in tranen smeltende Andromache, met haar aangezicht, waarop de smart te lezen staat, op zijnen boezem is neergezonken, en het gelaat van den krijgsman zijne geheele gemoedsontroering, en een' hevigen strijd tusschen liefde en plicht te kennen geeft.

David werd met algemeene stemmen aangenomen; doch nauwelijks was hij met deze nieuwe waardigheid bekleed, of hij gevoelde, dat het nuttig voor hem zoude zijn, eene tweede reis naar Rome te doen, ten einde zich geheel te volmaken, en er de schoone modellen, die bij zijn eerste verblijf niet mogten zijn opgemerkt, en die hij nu beter zou weten te schatten, na te sporen. Een groote hinderpaal echter had hem dit voornemen doen uitstellen, namelijk de onkosten, die zulk eene reis na zich sleepte. Intusschen liet hij in zijne ge-

sprekken dikwijls dezen wensch blijken , en toen de Heer Pecoul hem eens de openhartige beteekenis van zijn verlangen had weten te ontrukken , bleef deze getrouw aan de gedane belofte van den weg tot roem voor David gemakkelijk te maken, en haastte zich, zijnschoonzoon in staat te stellen, om deze reis te ondernemen.

David vertrok alzoo met zijne vrouw , tot groote spijt van alle kunstenaars en van zijne leerlingen. Eenen van dezen echter, dien hij het meest beminde , nam hij mede ; dit geluk viel te beurt aan den jongen Drouais, een kunstschilder, die veel beloofde, en wiens dood lang door de kunstenaars beweend is , dewijl hij, even beminnelijk door zijn karakter , als door zijne bekwaamheden , in den ouderdom van slechts vier-en-twintig jaren, aan de fransche schilderschool , welke hem altijd betreuren zal , ontrukkt is , na met de *Kanānitische Vrouw* , te Rome, den eer-

sten prijs te hebben behaald , wordende dit stuk , en een ander kunstgewrocht van den zelfden schilder , *de Marius vermoord* , thans in het Museum te Parys bewaard. Deze jonge schilder , van eene aanzienlijke en rijke familie , met geestdrift voor de kunsten en den roem geboren , bezat eene zoo zeldzame edelmoedigheid , en belangeloosheid , dat alle zijne vrienden zijne weldadigheid en mildheid ondervonden. Zijne medeleerlingen , bij welke zijne deugden immer in aandenken zullen blijven , smaken nog een innerlijk genoegen , wanneer zij zich thans in hunnen ouderdom nog de minste trekken van zijn leven herinneren , en verhalen nog met welgevallen , en zelfsvoldoening , welk eene eer zij hem bij zijne terug komst uit Rome aandeden ; toen zij , door hun gevoel vermeersterd , hem in zegepraal naar zijne moeder droegen.

David had te Parys eene schilderij van

den Eed der Horatiers begonnen , en besloot het te eindigen in de stad Rome zelve , in het eigen vaderland , waar eene reeks van eeuwen de gedachtenis aan deze drie helden , de redders van het vaderland , uitgewischt had. Dit stuk in de oude manier is vooral merkwaardig om het verhevene , en de eenvoudigheid der uitvoering , de zuiverheid en de nauwkeurigheid der teekening , en de stoutheid van uitdrukking in het karakter der drie helden. Maar men ziet er tevens een niet minder belangrijk tafereel. Op den achtergrond bieden de echtgenooten der helden , door moedeloosheid en angst ter neergedrukt een treffend beeld van smart en wanhoop. De plooiën der kleeding zijn met de grootste kunst geschilderd , en onder alle stukken van David heeft dit misschien het natuurlijkste koloriet ; ook wordt het voor een zijner beste stukken gehouden , want zoo hij *Corneille* niet overtroffen heeft,

hij heeft hem ten minste in dit verheven en ontzaggelijk tooneel geëvenaard. Bij de tentoonstelling, was er eene onbeschrijfelijke toeloop van aanschouwers van alle standen der maatschappij; kardinalen en geleerden wedijverden, om hem de schatting hunner bewondering te brengen: de dichters bezongen hem, eene menigte verzen werden hem toegezonden, en groepen van kleine jongens bestrooiden met bloemen de toegangen tot zijn huis; de prins der Akademie zelf, de oude Pompeus Batoni, die David, bij het zien van de schilderij der *Pestkranken*, met loftuitingen overladen had, wilde het tafereel van *den Eed der Horatiërs* zien, en begaf zich, niet tegenstaande zijnen hoogen ouderdom, naar de tentoonstelling; toen hij het stuk en deszelfs maker zag, was hij buiten zich zelve van vreugde, en konde zich niet weerhouden, David op nieuw lof toe te zwaaijen: « Dit stuk, zeide hij,

» is veel schooner dan dat , hetwelk reeds
» mijne goedkeuring heeft weggedragen ;
» ik herhaal het u nog eens , blijf te Rome ,
» gij zult er mijn opvolger zijn ; ik geloof
» niet deze Heeren te beleedigen » , voegde
hij er bij , terwijl hij op den stoet van kunstenaars , dien hem verzelden , wees , « wan-
» neer ik u zeg , dat geen hunner zoo veel
» regt heeft , als gij , om naar deze opvolging
» te staan , en aan het hoofd dezer school
» geplaatst te worden. »

Hoewel getroffen van dankbaarheid voor dit aanbod , bedankte David den grijsaard , en volhardde in zijn voornemen , om franschman te blijven.

De bewondering , die dit werk veroorzaakte , komt weldra ter ooren van den paus , die dan ook te kennen gaf , dat hij zeer verlangde hetzelfde te beschouwen , doch daar de wetten van het hofgebruik Zijne Heiligheid verboden een' eenvoudigen ambteloozen

burger te bezoeken, ontving David eene uitnoodiging, om zijn stuk naar het Vati-kaan te zenden. Maar het was een eigen- dom van den koning van Frankrijk, dewijl David het voor dien vorst geschilderd had, en het moest terstond naar deszelfs bestem- ming verzonden worden, zoo dat des pausen begeerte onbevredigd moest blijven; doch de kardinaal Bernis belastte zich, om David bij den heiligen vader te verontschuldigen, met hem te zeggen, zoo als waar was, dat de schilderij reeds ingepakt was, om naar Parys te vertrekken.

Toen nam David voor altijd afscheid van Rome en Italië, en keerde naar Frankrijk, en naar Parys terug, alwaar *de Eed der Ho- ratiërs*, een kunstgewrocht, dat al zijne voor- gaande stukken verre overtrof, met geest- drift ontvangen werd, terwijl al de kunst- schilders eenparig den man verhieven, die in het gebied der kunsten den scepter zwaai-

de. Men liet de oude manier varen voor het karakter, dat hij aan de schilderkunst gegeven had; de beeldhouwers, de plaatsnijders, en de bouwmeesters volgden om strijd zijne manier na; de meubelen, de kostumen, de versierselen, het borduurwerk, alles veranderde van smaak en trant. Maar, zoo als het gemeenlijk gaat, niet allen deelden in deze geestdrift. Deze spoedige hervorming mishagde aan eenige lieden van den ouderwetschen stempel, die, ziende dat men de oude gewoonte varen liet, om nieuwe uitvindingen te huldigen, alle moeite aanwendden, om deze omwenteling in den smaak tegen te gaan. Aan het hoofd dezer bestrijders van de school van David bevond zich de Heer d'Angivilliers, algemeen opzigter der gebouwen; deze weigerde niet slechts, om, even als alle andere kunstkeners, aan de schilderij den verdienden lof toe te kennen, maar veroorloofde zich

ook , dezelve scherp te berispen. Hij had dezelve , van 's konings wege , in kleinere verhoudingen bevolen , en David had , even als bijna alle schilders in dergelijke omstandigheden doen , dezelve op eene grootere schaal uitgevoerd. Nu werd David , bij zijne aankomst , door dien opzigter niet met die hartelijkheid ontvangen , die hij met reden verwachten kon ; zelfs werd hem door d'Angivilliers geweigerd , om *den Worstelaar* , tot model voor zijne leerlingen , in pleister na te maken , onder voorwendsel , dat een kunstenaar , gelijk hij , geene slechte modellen kopiëren moest. De opzigter zocht een voorwendsel , en beschuldigde hem van ongehoorzaamheid.

« Waarom , zeide deze , hebt gij de schaal » niet gevolgd , die ik u opgaf? — Ik deed » dit niet , antwoordde David , zijne vitterijen moede , « dewijl ik zulks niet goed » vond ; overigens is het kwaad niet te ver-

» helpen, zonder het stuk rondom af te knip-
» ten ; echter, indien het wezen moet ,
» zal ik mijne betaling niet eischen. »

De graaf van Artois , broeder des konings , wilde een stuk van David bezitten , zijnde deze prins toen de galantste man van het hof , zoo als men kan opmaken uit de onderwerpen , die hij den schilders opgaf , hebbende aan Vincent eene schilderij *Reinouden Armida* besteld , terwijl hij David belastte , de *liefde van Pâris en Helena* te schilderen. Deze nu wilde , dat dit stuk waardig zoude zijn , om een eigendom te zijn van den prins , die in Frankrijk als het voorbeeld der ridders beschouwd werd. Hij slaagde hierin naar wensch , want niemand , voor hem , had de liefde zoo grootsch geschilderd , als hij in deze schilderij gedaan had. Bij het zien van die bevallige omtrekken , die bekoorlijke vormen , en die levendige en teedere uitdrukking , wordt de aanschou-

wer door eene onwillekeurige betoovering overmeesterd. De kostumen, en de versieresen zijn eenvoudig, en vol smaak; de schoone Paris, met de Phrygische muts op het hoofd, en de lier in de eene hand, terwijl hij met de andere op den arm van Helena rust, herinnert ons de afbeelding, die Homerus ons van hem geeft; en echter verzekert men, dat dit stuk, niet tegenstaande deszelfs waarde, bij den maker zelven in geene groote achting stond.

David schilderde vervolgens een stuk van ernstiger onderwerp: de Heer Frudaine verzocht hem namelijk, om een tafereel van *den dood van Socrates*; en het denkbeeld, van dezen wijsgeer over de onsterfelijkheid der ziel te doen spreken, zonder door den giftbeker, dien men hem aanbied, daarvan te worden afgetrokken, is met de meeste waarheid uitgevoerd; terwijl de dienaar der Elven, die zijn hoofd afwendt op den oogenblik, dat

Socrates den doodelijken kelk aanneemt, eene bij uitstek gelukkige vinding is.

De omwenteling was in 1789 uitgeborsten, toen David van den koning bevel ontving, om *de t'huiskomst van Brutus*, na dat hij zijne zonen veroordeeld had, te vervaardigen. Eerst had hij de hoofden geschilderd, van de lichamen afgescheiden, en in handen van de bijdragers *, maar staatkundige bedenkingen deden hem besluiten, deze hoofden te verbergen, zoo als men die thans ziet. In de beoordeelingen van dit stuk trachtte men te bewijzen, dat hij, in dit schoone treurspel, de eenheid der handeling verzuimd had, dewijl de afscheiding, door de zuilen veroorzaakt, het in twee tooneelen splitste, welke, naar men zeide, twee afzonderlijke stukken uitmaakten; men moet

* Geregtsdienaars, die de Romeinsche Consuls vooruit gingen.

integendeel toestemmen , dat deze afscheiding een wel uitgedacht middel was, om aan de moeder en de zusters de onthoofde lichamen te doen zien , welke de bijdraggers aan de ouders komen terug geven. Het tafereel moest te meer belang verwekken door de droefheid dezer vrouwen , en op deze wijze staat alles met de hoofdhandeling in verband. Dit stuk werd , als als het ware , met een enkelen trek daargestelt ; de achtergrond heeft al het fijne en doorschijnende van de schilderstukken van Teniers.

Den 25 september 1790 , droeg David een stuk aan de wetgevende vergadering op , verbeeldende Lodewijk XVI bij deszelfs intrede in de vergaderplaats den 14 februarij deszelfden jaars , op den oogenblik , dat hij aan de natie helooft de staatsregeling , die zij ontwerpen zoude , te handhaven.

In hetzelfde jaar had hij, op bevel en onder het toezigt der vergadering een stuk begonnen, waar van het onderwerp was de gedenkwaardige zitting, waarin de uit hunne gewone vergaderzaal verdrevene volksvertegenwoordigers, in de *kaatsbaan* van Versailles gevlugt, er den eed afleiden van niet uit elkander te zullen gaan, voor dat zij eene staatsregeling aan Frankrijk hadden gegeven; door een venster, zag men het kasteel van Versailles, omgeven van donkere wolken, waaruit de bliksem schoot. Dit uitmuntende stuk, een der schoonste, dat deze groote schilder ons heeft nagelaten, en hetwelk in 1792 werd ten toon gesteld, is nimmer afgewerkt, en wanneer men de plaat, die er van gemaakt is, ziet, moet men bejammeren, dat de maker niet de laatste hand aan hetzelfde heeft kunnen leggen.

In de woelingen der omwenteling me-

degesleept, weldra aan het ambtelooze leven ontruikt, bevond David zich eerlang in de staatkundige loopbaan, en hield zich toen minder met de kunsten bezig als schilder, dan als wetgever, en in hare betrekking met de staatkunde; zoo was hij den 15 april 1792, een der voornaamste bestuurders van het feest, dat gegeven werd aan de soldaten van het regiment Château - vieux, veroordeeld wegens overtreding der krijgstucht, door hunne eigene officieren, en volgens de wetten van hun land, maar die men toen voor slagtoffers van het despotismus wilde doen doorgaan. Van toen af de vriend van al de hoofden der gemeenebestgezinde partij zijnde, werd David, die reeds lid van het kieskollegie van Parys was, in september 1792 tot afgevaardigde van die stad bij de nationale conventie benoemd; en de schilder, die in zijne verbeelding steeds van de Brutussen en Scevola's droomde, wiens ver-

heven talent naar de onafhankelijkheid der meestvrije gemeenebesten haakte, begon aan de werkzaamheden dezer vergadering deel te nemen.

Na het beleg van Ryssel stelde de representant Gossuin; den 8 october 1792, aan de nationale conventie voor, om te decreteren: dat de stad Ryssel zich verdienstelijk gemaakt had bij het vaderland; dat er aan deze gemeente een driekleurig vaandel zoude gegeven worden, met het opschrift: *De dankbare republiek aan de stad Ryssel*; en dat er eene voorloopige schadeloostelling van twee millioen zoude verleend worden, om den burgers de onheilen van het beleg te vergoeden, en de gesloopte gebouwen te herstellen.

David beklom, den 26 october, hetspreekgestoelte, en zeide: « Hoe roemrijk het vaandel en het opschrift, door den burger Gossuin u voorgesteld, om aan de inwo-

» ners der stad Ryssel te geven , ook mogen
» zijn , hebt gij echter ongetwijfeld ge-
» oordeeld , dat dit gedenkstuk te vergan-
» kelijk is , om aan het nageslacht en aan
» het heelal de gevoelens van dankbaarheid
» en bewondering der republiek , voor
» den moed , de belangeloosheid en de
» edelmoedige vaderlands liefde der on-
» verschrokkenene burgers der stad Ryssel
» te doen zien. Ik stel u dus voor , om in
» die plaats , even als te Diedenhoven , een
» groot gedenkstuk , het zij eene naald , het
» zij een zuil van franschen graniet uit de
» steengroeven van Rhetel , Cherbourg of
» uit die van de voormalige provincie Bre-
» tagne , op te rigten. Ik verzoek , dat in
» navolging der Egyptenaars en andere
» oude volken , deze gedenkstukken van
» graniet worden opgerigt , daar dit de
» duurzaamste steen is , die den roem , waar-
» mede de inwoners van Ryssel en van

» Diedenhoven zich overladen hebben ,
» tot de laatste nakomelingschap zal over-
» brengen.

» Ik verzoek ook , dat de stukken mar-
» mer van de voetstukken der in Parys ver-
» nielde beelden , voor de sieraden dezer
» twee gedenkstukken gebruikt worden.

» Ik geloof , en zeker zult gij van het-
» zelfde gevoelen zijn , dat de billijkheid
» der nationale conventie , en de roem der
» gemeenebest gezinde Franschen vorderen,
» dat de namen van elken inwoner der
» stad Ryssel en Diedenhoven , welke , bij
» het verdedigen hunner haardsteden , ge-
» sneuveld zijn , in brons op deze gedenk-
» stukken geschreven staan. Ik stel u
» voor , eene burgerkroon uit te reiken
» aan Felix Wimpfen en de overige officie-
» ren , soldaten of burgers , zoo wel van
» Diedenhoven als Ryssel , die zich gedu-
» rende deze twee belegeringen onder-

» scheiden hebben, terwijl na hunnen dood
» hunne namen ook op deze gedenkstukken
» zullen pronken.

» Ik stel insgelijks voor, dat de natio-
» nale conventie, in navolging der ouden,
» aan den naam dezer twee steden eenen
» bijnaam toevoege, welke den door hare
» verdedigers verworven roem uitdrukke ;
» en eindelijk, dat aan iedere persoon, van
» wat geslacht of jaren hij ook zijn moge,
» een onvergankelijk teeken van deze twee
» belegeringen gegeven worden ; dat er
» een bronzen gedenkpenning geslagen
» worde, voor iederen inwoner dezer
» twee steden ; dat deze gedenkpenning
» gemaakt worde van het brons, voortko-
» mende van de vijf vernielde standbeel-
» den, en er zal uitdrukkelijk verboden
» worde, om dezelve tot eenig uiterlijk
» teeken van versiering te doen dienen.
» Ik verlang, dat dit gebruik van gedenk-

» penningen te slaan, insgelijks toepasse-
» lijk zij op alle roemrijke of gelukkige
» voorvallen, die reeds hebben plaats gehad
» of nog in de republiek zullen plaats grij-
» pen , en dat wel in navolging der Grieken
» en Romeinen , die door eene volgrees
» van gedenkpenningen , ons niet slechts
» de gedachtenis der merkwaardige voor-
» vallen en van hunne groote mannen heb-
» ben overgeleverd ; maar ons ook omtrent
» den voortgang hunner kunsten onderrigt
» hebben.

» Onze fransche kunstenaars zijn onder
» de eersten geweest , die aan de stem der
» vaderlandsliefde gehoor gaven en ver-
» scheiden van hen hebben hunne vreed-
» zame bezigheden verlaten , om zich te
» laten gebruiken tot alles , wat het behoud
» der republiek van hen eischen kon ; vele
» hebben zich naar de grenzen begeven ,
» den roem van het vaderland , boven den

» hunnen stellende. De conventie kan
» dus, naar het mij toeschijnt, hare dank-
» baarheid op geene waardiger wijze aan
» den dag leggen, dan door hen in naam
» der republiek, te gebruiken, om haren
» roem te verbreiden door het heelal, en
» hare werken tot de late nakomelingschap
» over te brengen.

» De stad Londen heeft aan eenen brand
» de breedte, schoonheid en regelmatig-
» heid van hare straten te danken : ik ge-
» loof dus, dat het noodzakelijk zoude zijn,
» de steden Ryssel en Diedenhoven naar een
» algemeen plan te herbouwen, waarbij men
» tevens in deze twee steden eene geschikte
» plaats zoude afzonderen voor de, door mij
» voorgestelde, gedenkstukken van gra-
» niet. »

De vergadering juichtte dit voorstel toe,
en zond het naar het comité van openbaar
onderwijs.

In de zitting van 11 november verzochten eenige kunstteekenaars de vernietiging der Akademiën , en dit verzoekschrift , door David onderteund , werd insgelijks naar het komité van openbaar onderwijs gezonden.

Een schrijver, die de geschiedenis dezer vergadering heeft geschreven , en zelf , in dit groote tooneelspel , medegespeeld heeft , zegt, in zijne gedenkschriften , over David :
« Hij had door zijne bekwaamheid het op-
» perbewind over de kunsten ; niemand
» was het ook meer waardig. Zijne leerlin-
» gen deden zich opmerken door hunne
» overdreven vaderlandsliefde, en de meeste
» hunner stukken droegen er het kenmerk
» van. Zij onderscheidden zich insgelijks
» door die kleeding der middeleeuwen ,
» die men eenige tijd tot de nationale
» kleeding wilde maken. Men heeft David
» verweten, dat hij uit naijver eenige kun-

» stenaars vervolgd heeft ; ik heb dit echter
 » nooit kunnen ontdekken. Er waren eenigen
 » die der aristocratische partij waren toege-
 » daan , minder door staatkundige denk-
 » wijze , dan uit dankbaarheid ; want de om-
 » wenteling was in alle de werkplaatsen door-
 » gedrongen. Als patriot heeft David hen
 » kunnen tegenwerken , maar als kunst-
 » naar konden zijne meerdere begaafd-
 » heden hem niet vatbaar maken voor het
 » gevoel eener lage ijverzucht. Eene toe-
 » vallige wanstaltigheid aan zijn wang , en
 » eene zekere ruwheid in zijne manieren,
 » namen niet voor hem in ; maar in den
 » vertrouwelijken omgang was hij eenvou-
 » dig en goedhartig *.

» Het aantieke , reeds door David in
 » de kunsten ingevoerd , zegt deze schrij-
 » ver elders , vervong in de kleeding der

* Mémoires sur la convention et le directoire, t. 1, p. 74.

» vrouwen, in het kapsel van beide seksen ,
» en tot in de meubelen , het gothische, het
» leenroerige , en die gemengde en zonder-
» linge vormen , door de slaverny der
» hoven uitgevonden. Werd het gemak ,
» in de meubelen , somtijds aan de zui-
» verheid der teekening , en van het ge-
» zigt opgeofferd , beide vonden zich in de
» kleeding der vrouwen vereenigd. Het-
» geen in deze navolging der Grieken en Ro-
» meinen met onze zeden en luchtstreek
» niet overeen kwam , is sedert verdwenen,
» en er is van deze, in den beginne, te slaaf-
» sche nabootsing, niets overgebleven, dan
» hetgeen goed en redelijk is, en geheel
» Europa, heeft er zich, even als Frankrijk,
» wel bij bevonden. »

Een der leerlingen van David, Topino-
Lebrun, geboortig van Marseille , sedert
zijne kindschheid te Parys gekomen , om
zich in de teekenkunst te oefenen , had

onder dezen meester snelle vorderingen gemaakt, en binnen weinig tijds was deze jongeling, die een zachtzinnig, open, en opregt karakter had, een zijner beste leerlingen geworden. De bekwaamheden van dezen jongen schilder, die tevens een, vurige en opregte patriot was, gaven van hem de schoonste verwachting, maar van het begin der omwenteling af, was zijn zuidelijk hoofd verhit, en hij werd een sombere en ergdenkende republikein. Reeds had hij het voornemen opgevat, om zich geheel aan de staatkunde over te geven, toen David, die in hem wezenlijke bekwaamheden ontdekte, verlangde, dat hij eene reis naar Italië zoude doen. In het Toskaansche zijnde, zond hij aan David eenen brief uit Florentiën (31 oktober 1792) gedagteekend, inhoudende klagten over de kwellingen, die de fransche kunstenaars te Rome in dit jaar, moesten, doorstaan. David

las dezen brief in de zitting van den 21 november voor, dezelve was van den volgenden inhoud :

« Burger ,

» Ik zal uwe vaderlandsliefde een middel aan de hand geven om nogmaals uw vaderland nuttig te zijn, door het buitenslands te doen eerbiedigen , en door twee fransche patriotten van den brandstapel der inkwisitie te verlossen.

« De burgers Rater , en Chinard* werden

* Dit waren twee jonge fransche kunstenaars , van Lyon , van welke de eerste zich te Rome in de bouwkunde , en de tweede , in de beeldhouwkunde oefende. Rater was de zoon van den beroemden bouwmeester van dien naam , aan wien de stad Lyon een groot gedeelte van hare schoonste gebouwen , en aanmerkelijke vergrootingen te danken heeft. De zoon , naderhand zijne vrijheid weder bekomen hebbende , bevond zich , in 1794 , in Lyon , en diende , tijdens het beleg van die stad , bij de artillerie , waar hij zich onderscheidde , en veel tot de verdediging dier stad bij-

» in den nacht , tusschen den 22 en 23 sep-
 » tember , door sbiren * aangevallen , die
 » hen knevelden , en in de gouvernements
 » gevangenis bragten. Kort hierna deed
 » men onderscheidene modellen van Chi-
 » nard , en eenen hoed met eene nationale
 » kokarde , dien hij slechts in huis droeg ,
 » in beslag nemen. Deze modellen zijn : *de*
 » *vrijheid , den genius van Frankrijk kroo-*

droeg. Chinard behaalde, in 1786, te Rome, den eersten prijs der beeldhouwkunde, eene eer, nog nooit door eenen Franschman genoten. Hij heeft een groot aantal borst- en standbeelden nagelaten, welke zeer gezocht worden, en bij de ten toonstelling van 1806, onderscheidde men twee door hem vervaardigde borstbeelden; dat van keizerin Josephine, en dat van prins Eugénus-Beauharnais; hij werkte insgelijks aan het beeldhouwwerk des triumfboogs van het Carrousel, en was lid der Akademie van Lyon, alwaar hij in 1813 overleed.

* Eene soort van gerechts dienaars in den kerkelijken Staat.

» *nende; Jupiter de aristocratie ter neder*
» *bliksemende; en de godsdienst in eene zit-*
» *tende, gestalte, den genius van Frankrijk*
» *ondersteunende, wiens voeten op de wolken*
» *rusten, en wiens hoofd, met stralen ge-*
» *kroond, te kennen geeft, dat hij het licht*
» *der wereld is.*

Wel nu! de *abbati* van het gouverne-
» ment hebben door de geheele stad uit-
» gestrooid, dat Chinard de godsdienst be-
» leedigd had; haar ten uiterste ve-
» racht, enz., enz. Men heeft de twee
» gevangenen in het kasteel St - Angelo
» opgesloten, waar zij in de vuiligheid
» vergaan, terwijl de Inkwisitie hun pro-
» ces opmaakt. Men spreekt nog maar al-
» leen van Chinard, en er loopt een gerucht
» dat Rater dood is.... Beiden hebben in de
» nationale garde van Lyon gediend,
» waaronder Chinard kapitein was; zij moes-
» ten weldra weder naar hunnen post

» vertrekken, en dit was zeker hunne groot-
» ste misdaad in het oog hunner beulen.

» De Heer Chaset, beider vriend, had een
» bevel ontvangen, om op den 16 october
» voor de Inkwisitie te verschijnen, waar
» men hem met de galeijen dreigde, indien hij
» niet dezelfde verklaring deed ten laste van
» Chinard, die de andere getuigen hadden
» afgelegd; hij had de zwakheid zulks te
» doen, en konde Rome niet verlaten, om
» zijne getuigenis te herroepen. Ten aanzien
» van Ratel had men hem niets gevraagd.

» Gij weet, dat de Franschen hier sedert
» lang mishandeld worden; vele worden
» schandelijk weggezonden, andere in hech-
» tenis genomen, enz.; dit zijn daadza-
» ken, welke de bovengenoemde bevesti-
» gen. De geruchten, die men omtrent Chi-
» nard in omloop brengt, om de gemoe-
» deren van het volk voor een *auto-da-*

» *fé* * voor te bereiden, maken den grootsten
» spoed, in deszelfs opeiseling van wege de
» natie noodzakelijk; doch gij zult beter we-
» ten, dan ik, wat er gedaan moet worden

» Met den zelfden koerier schrijf ik aan
» den president der conventie, en verzoek
» hem, rapport over die zaak te doen: hij
» moet er van onderrigt zijn.... Ach! waarde
» meester, indien wij te Rome eenen mi-
» nister hadden, zoo als in Toskanen, zijn
» vaderlandslievende ijver zoude aan onge-
» lukkige patriotten veel angst bespaard
» hebben!

» Het zal u vreemd voorkomen, dat gij nog
» geen brief over deze zaak hebt ontvan-
» gen, maar door de dwingelanden bewaakt

* *Akte of daad van geloof*, dus noemt men het verbranden der lieden, die in Spanje van ketterij beschuldigd en door de Inkwisitie ten vure gedoemd worden. Nu, dat is dan ook een geloof op zijn Spaansch!

De Vertaler.

» beven onze vrienden , en van Rome durft
» niemand schrijven. Ik zelf heb mijn
» vertrek alleen verhaast, om in naam van
» al de patriotten , die ik over het lot hun-
» ner broeders zuchtende achtergelaten
» heb , klagten te doen. »

De conventie nam een besluit , dat men dadelijk bij het hof van Rome op het ontslag dezer kunstenaars zoude aandringen.

Den 26 november, deed de burger Romme, in naam van het comité van openbaar onderwijs, een verslag , waar bij beweerd werd , dat de plaats van directeur der fransche Akademie van schilder, beeldhouw- en bouwkunde te Rome nutteloos ware, en tevens het voorstel gedaan , om te besluiten , dat deze plaats zou worden vernietigd, en deze inrigting onder het toezigt van den agent van Frankrijk gesteld; dat het beheer dezer school veranderd zoude worden , ten einde er de grondbeginselen van vrijheid en gelijkheid,

die de fransche republiek bestuurden , te doen stand grijpen.

David nam hierop het woord , en zeide :
« Ik verzoek , dat de minister van buitenland-
» sche zaken aan den agent van Frankrijk
» bij het hof van Rome bevel geve , om de
» sporen van het leenstelsel en de afgode-
» rij , die nog in het paleis der fransche Aka-
» demie te Rome aanwezig zijn , te doen
» verdwijnen ; dat de borstbeelden van Lo-
» dewijk XIV en Lodewijk XV , welke zich
» in de vertrekken der eerste verdieping
» bevinden , vernield , en deze vertrek-
» ken tot werkplaatsen der kweekelingen
» gebruikt worden. »

« Laten wij » , antwoordde Carra , « aan
» Kellerman * de zorg over , om alle
» die gedenkstukken van den hoogmoed en

* Die generaal had toen het bevel over het fransche Alpen-leger , en wilde den oorlog in Italie overbrengen.

» de slavernij te vernielen , te zamen in
» het stof vermengd met de zinnebeel-
» den der geestelijke onderdrukking ; la-
» ten wij onze jonge kunstenaars , die de
» liefde tot de kunsten naar Rome gevoerd
» heeft , niet aan den haat van eenen pries-
» ter , en aan de dolken zijner sbiren
» overgeven.

» Ik moet u doen opmerken , zeide Da-
» vid , dat de paus geene willekeurige op-
» permagt in Rome uitoefent. Die stad is
» in meer dan één regtsgebied verdeeld ,
» zoo als dat van Spanje , Portugal , Frank-
» rijk , enz. Aldaar vinden , als het ware ,
» de kunstenaars een vaderland en bij-
» zondere wetten , welke zij kunnen in-
» roepen. Het is alleen de schuld van den re-
» sident der natie , indien zij onderdrukt wor-
» den ; zij mogen vrij een *auto-da-fé* van deze
» borstbeelden maken , ik ben zeker , dat
» het volk hun toejuichen zal. » Deze aan-

» merkingen werden naar de uitvoerende
» magt gezonden. »

De burger Le Brun , minister van buitenlandsche zaken , maakte den 2 december aan de Conventie bekend , dat de burgers Rater, Chinard, en andere kunstenaars, die in de gevangenissen der Inkwisitie hadden gezeten , op bevel van den paus , zonder vonnis , en met verlof om te Rome te blijven , in vrijheid gesteld waren. Reeds sedert den 23 september had deze minister , zijne aanvraag tot loslating dier gevangenen aan het hof van Rome gezonden , hetwelk onverwijld aan zijn verzoek voldaan had.

Den 5 januarij 1793 beklom David het spreekgestoelte en zeide :

« Burgers representanten ,

» Ik kom u alleen vrede en verbroedering voorstellen.... Beschrevene vade-

» ren , de kinderen van ieder departe-
» ment zijn gelijkelyk uwe zonen. Gij
» hebt bepaald , dat Ryssel zich bij het va-
» derland verdienstelyk gemaakt heeft , en
» gij hebt er wel aan gedaan ; gij hebt vast-
» gesteld, dat Diedenhoven zich verdienste-
» lyk heeft gemaakt bij het vaderland , en
» gij hebt wel gehandeld. Iedereen zegt ,
» dat Parys zich verdienstelyk gemaakt
» heeft bij het vaderland : wel nu ! neemt
» dus een dergelyk dekreet. »

Eene menigte stemmen riepen : « Het is
» genomen. »

In alle de beraadslagingen , betrekkelijk het groote proces dat te dier tijde de conventie bezig hield , stemde David met de meerderheid.

Den 20 januarij werd de representant Michel Lepelletier de Saint-Fargeau , die op dezelfde wijze gestemd had , ten huize van eenen tafelhouders in het *Palais-Éga-*

lité, * door eenen voormaligen garde-du-corps, met name Pâris, vermoord.

Robespierre sprak voor de conventie eene lofrede op zijnen ambtgenoot uit, en deed bij dekreet bepalen, dat de eer van het Panthéon hem zoude worden toegestaan, en toen den 24 de begrafenisplegtigheid plaats had, waren de leden der conventie alle bij dezelve tegenwoordig. Des anderendaags werden de weduwe, de beide broeders, en het achtjarige dochtertje van Lepelletier voor de balie der conventie toegelaten, om aan dezelve hunne dankbaarheid te betuigen voor de eer, welke men zijner nagedachtenis had aangedaan. Bij deze gele-

* Ten tijde der omwenteling werden bijna alle straten en pleinen in Frankrijk herdoopt; zoo noemde men toen het *palais royal* (het koninklijke paleis) *palais égalité* (paleis van gelijkheid).

De Vertaler.

genheid zeide een der broeders van den overledenen :

« Burgers ,

» Ik stel u de dochter van Michel Lepelletier, uwen ambtgenoot, voor; vervolgens het kind op heffende en aan het zelve den president der conventie wijzende , zeide hij : nichtje, zie daar thans uw, vader.... » zich vervolgens tot de andere representanten , en tot de aanwezende burgers wendende, voegde hij er bij : « Franschen ! ziet daar uw kind.... » Hij sprak deze woorden met eene ontroerde stem uit , terwijl er eene diepe stilte in de vergadering heerschte.

Suzanna Lepelletier tot kind aan te nemen , werd met eenparigheid van stemmen besloten.

« Nog geheel en al vervuld van de droefheid , zeide toen David , die wij alle ge-

» voelden , toen wij de lijkplegtigheid ver-
» zelden , waarmede gij de stoffelijke over-
» blijfsels van onzen ambtgenoot vereerd
» hebt ; stel ik u voor , een marmer
» gedenkteeken te doen oprigten , het-
» welk het gelaat van Lepelletier voor het
» nageslacht bewaart , zoo als gij het giste-
» ren hebt gezien , toen hij naar het Pan-
» theon werd gedragen ; en ik verzoek ,
» dat er voor dit werk een prijs uitgeloofd
» worde. »

Dit voorstel werd aangenomen. Men heeft de ongunstige stemming van het hof van Rome ten opzichte der fransche patriotten , en inzonderheid der kunstenaars , welke in die stad hun verblijf hielden , gezien. Nu deed de in vrijheidstelling van Rater en Chinard hopen , dat zij niet meer dergelijke beleedigingen te wachten hadden ; doch het ten uitvoer brengen van het , door David voorgestelde , dekreet , om het

wapen van den koning uit den gevel van de Akademie te Rome , en van het paleis des ambassadeurs weg te nemen , diende tot voorwendsel, om een ijsselijk bloedbad aan te rigten. Den 13 januarij, werd het volk tegen de Franschen opgeruid door eenige abten, die het teeken tot den moord gaven. De ambassadeur Basseville werd op de straat aangevallen, op den oogenblik, dat hij zich naar de akademie wilde begeven, om er eenen kleinen kring van vrienden en patriotten te bezoeken , die gewoon waren eenmaal 's weeks aldaar bij elkander te komen ; hij keerde ijlings naar zijn hotel terug, en werd aldaar vermoord. Bijna alle kunstenaars en jongelieden , die aldaar met jaargelden door de fransche schilderschool geplaatst waren , ondergingen hetzelfde lot; en zij , die het geluk hadden te ontkomen , zochten , na in den Kerkelijken Staat te hebben rondgezworven , eene schuilplaats in Toskanen.

Weldra werden hier over klagten naar Parys opgezonden. Bijna alle deze jonge schilders schreven aan hem , dien zij toen als hunnen vader beschouwden , aan den kunstenaar , in wien zij , sedert den aanvang zijner staatkundige loopbaan, den beschermer der kunsten zagen.

Den 4 februarij beklom David , bij het openen der zitting , het spreekgestoelte , en zeide met veel warmte : « Ik verzoek , dat » de nationale conventie haar comité van » openbaar onderwijs gelaste , haar onmiddelijk een verslag aan te bieden , ten » einde aan de kunstenaars der fransche » Akademie , die te Rome een jaargeld genieten , gepaste jaarwedden te verzekeren , » zoodra zij in hun vaderland terug gekomen zullen zijn. Ik vraag daarenboven , » dat deze jaarwedde bepaald worde , overeenkomstig de verbindtenissen , door het » voormalige bestuur met deze menschen

» aangegaan. Ik verbeelde mij, burgers,
» en ik houde mij verzekerd, dat gij alle
» eenstemmig met mij van oordeel zult
» wezen, dat het vervullen dier verbind-
» tenissen niet meer dan strenge regt-
» vaardigheid is. » Dit voorstel werd on-
middelijk aangenomen.

Den 20 februarij, kwam Felix Lepelletier der conventie zijns broeders borstbeeld aanbieden; dit werd door de vergadering met geestdrift ontvangen, en, door David, met de volgende lofspraak vereerd: « Bur-
» gers, ik heb het u aangeboden borst-
» beeld nauwkeurig beschouwd, en heb
» het zeer wel uitgevoerd, en volmaakt
» gelijkend bevonden; deszelfs maker is een
» jong mensch, Fleuriot genaamd. Ik ver-
» zoek voor hem de streeleendste beloo-
» ning, namelijk, dat zijn naam in het
» proces-verbaal ingeschreven worde; ver-
» volgens verzoek ik, dat het borstbeeld

» van Michel Lepelletier naast dat van
» Brutus worde geplaatst, en dat de pre-
» sident het hoofd van dit beeld versiere
» met de kroon, die hij, bij de begrafenis-
» plegtigheid, op het hoofd van Michel
» Lepelletier geplaatst heeft. »

De vergadering nam dit voorstel aan.

Het heilig vuur der vaderlandsliefde blaakte toen in aller harten. Franschen, van alle standen, en jaren, kwamen aan de republiek vrijwillige schatting brengen; van alle kanten zag men burgers, bij menigte, hunne offers aanbieden, het zij om de kosten des oorlogs te bestrijden, het zij om de magen der krijgslieden, die in den strijd voor het vaderland gesneuveld waren, hun gemis te vergoeden. Zoo kwam David den 6 maart aan de conventie het volgende aanbod doen: « Ik ben gelast, burgers, eene
» som van zes honderd livres, in naam van
» den burger Wicar, eenen kunstenaar van

» de grootste verdiensten, geboortig van
 » Ryssel, doch die sedert zeven jaren te Flo-
 » rentië zijn verblijf houdt; en het mili-
 » taire eereteken van den burger Les-
 » pinasse, insgelijks een' zeer bekwamen
 » kunstenaar, den vaderlande, ter onder-
 » steuning der weduwen en weezen, te
 » Ryssel, aan te bieden.» Er werd bes-
 loten hiervan eene eervolle melding te
 maken.

Hoewel afgevaardigde bij de conventie, en lid van het comité van openbaar onderwijs en van het instituut zijnde, had David echter zijn penseel niet uit de hand gelegd, en toonde dit, toen hij na eenen arbeid van slechts twee maanden, den 29 maart, zijne schilderij van *de laatste oogenblikken van Michel Lepelletier*, aan de conventie aanbood. Bij deze gelegenheid beklom hij het spreekgestoelte, en hield de volgende redevoering:

« Burgers representanten ,

» Ieder is aan het vaderland verantwoor-
» ding schuldig van de talenten , door hem
» van de natuur ontvangen ; indien de wijze
» verschilt , moet toch het doel van allen
» hetzelfde zijn. De ware vaderlander moet
» met geestdrift alle middelen aangrijpen ,
» om zijne medeburgers te verlichten , en
» hun onophoudelijk de verhevene trekken
» van heldenmoed en deugd voor oogen
» te stellen. Dit heb ik trachten te doen in
» het tafereel , dat ik thans der conventie
» aanbiede, verbeeldende Michel Lepelletier,
» lafhartig vermoord, om dat hij voor den
» dood van den tijran gestemd heeft.

» Burgers, het Opperwezen, dat zijne ga-
» ven onder alle zijne kinderen heeft uitge-
» deeld , wilde , dat ik mijne gevoelens en
» mijne gedachten door de schilderkunst

» zou uitdrukken , en niet door de ver-
» hevene toonen dier overredende welspre-
» kendheid , welke de zonen der vrijheid
» onder ons doen hooren . Met eerbied voor
» zijne onveranderlijke besluiten vervuld ,
» zwijg ik , en zal mijne taak vervuld heb-
» ben , indien ik eenmaal den ouden vader ,
» omringd van zijn talrijk kroost , doe zeg-
» gen : Komt , kinderen , nadert , en aan-
» schouwt hem , die van uwe vertegenwoor-
» digers de eerste was , die voor uwe vrij-
» heid stierf . Bezieet zijne gelaatstrekken :
» welke heldere kalmte ! zoo heeft men zich
» niets te verwijten , wanneer men voor
» zijn vaderland sterft . Ziet gij dien de-
» gen , die boven zijn hoofd , slechts aan
» een haartje , is opgehangen ? Wel nu !
» mijne kinderen , dit toont u aan , welk een
» moed Michel Lepelletier en zijne edel den-
» kende ambtgenooten heeft moeten bezie-
» len , om den afschuwelijken dwingeland ,

» die ons zoo lang onderdrukte , het scha-
» vot te doen beklimmen , dewijl , bij de
» minste beweging dit haartje gebroken
» zijnde , zij alle waren opgeofferd ! ziet
» gij deze diepe wonde?.... Gij weent ,
» mijne kinderen , gij wendt uwe oogen af;
» maar let ook op deze kroon; het is die der
» onsterfelijkheid ; het vaderland houd de-
» zelve gereed voor ieder zijner kinderen :
» weet dezelve te verdienen ; de gelegen-
» heid ontbreekt nimmer aan groote zielen.
» Indien , bij voorbeeld , eens een heersch-
» zuchtig mensch u sprak van eenen dic-
» tator , eenen gemeensman , eenen rust-
» hersteller , of zich wilde meester maken
» van het geringste gedeelte van de op-
» permagt des volks , of wel , indien een
» lafaard u eenen koning dorst voorstel-
» len ; strijdt of sterft liever , gelijk Mi-
» chel Lepelletier , dan dat gij hierin ooit
» zoudt toestemmen. Dan , mijne kinde-

» ren , ja dan zal de kroon der onsterfelijk-
» heid uw loon zijn.

» Ik verzoek dus de conventie de hulde
» van mijn gering talent te willen aan-
» nemen , zullende ik mij ten hoogste be-
» loond achten , indien zij mij met deze eer
» verwaardigt. »

Deze redevoering van David werd met geestdrift toegejuicht , en zijn aanbod gretig aangenomen. De burger Sergent eischte , dat dit stuk , op kosten der republiek , in plaat gebragt zou worden , om uitgedeeld te worden aan de volken , die hulp en broederschap bij de fransche republiek zouden zoeken.

Dit voorstel werd dadelijk aangenomen. De burger Genissieux zeide vervolgens :
« Men moet den kwaadwilligen geene gele-
» genheid laten , om te zeggen , dat de ge-
» meenebesten minder edelmoedig zijn , dan
» de koningen. Iedereen herinnert zich nog
» de schilderijen van *Brutus* en de *Horatiërs*.

» Wel nu! de schilder is voor dezelve nog
» niet betaald. »

David.— « Laat ons tot de orde van den
» dag overgaan, en ons niet met mijne bij-
» zondere belangen bezig houden. »

De president. — « Burger David, gij zijt
» hier volksvertegenwoordiger, en Génis-
» sieux heeft het woord. »

Génissieux. — « De edele belangeloos-
» heid van David is eene reden te meer, om
» hem te dwingen, ten minste de schadeloos-
» stelling zijner uitgaven aan te nemen. »

Mathieu.— « Er zijn zaken, die niet te zamen
» ter zelfder tijd moeten behandeld worden;
» op den oogenblik, dat David der vergade-
» ring een schilderstuk aanbied, om de vader-
» landsliefde van eenen volksvertegenwoor-
» diger te vereeuwigen, moet men zich niet
» met de betaling zijner andere werken be-
» zig houden. Heeft David, voor de omwen-
» teling, de geheiligde beeldtenissen van

» *Brutus* en de *Horatiërs* afgeschilderd ,
» dan heeft hij daarvoor de belooning in
» in zijn hart gevonden. Daarenboven
» heeft het vaderland hem eene schuld te
» betalen , gij hebt eenen minister , belast
» met de zorg, om burgerkroonen uit te rei-
» ken aan de talenten, die reeds van de on-
» sterfelijkheid verzekerd zijn; men moet dus
» deze zaak naar dien minister verzenden. »

Hierop nam David het woord , en zeide :
« Indien de natie meent, mij eenige schade-
» loosstelling verschuldigd te zijn , verzoek
» ik, dat dit geld gebruikt worde tot onder-
» steuning der weduwen en kinderen van
» hen, die voor de verdediging der vrijheid
» sterven. »

Naauwelijks had hij dit gezegd , of een le-
vendig handgeklap verdoofde zijne stem , en
het voorstel van Mathieu , om hem met eene
burgerkroon te vereeren , werd bij dekreet
aangenomen.

Van alle wijken van Parys had die van de Louvre de meeste krijgslieden aan de republiek geleverd. In de zitting van 29 maart, werd eene kompagnie kanonniers uit deze wijk voor de balie toegelaten om er den eed af te leggen. Toen David hen zag binnen komen, zeide hij : « Het is heden de ne- » gende maal, dat er zich vrijwilligers uit de » wijk der Louvre in deze zaal vertoonen ; » ik verzoek dus, dat de nationale conventie » een dekreet neme, dat deze wijk zich » verdienstelijk heeft gemaakt bij het va- » derland. » Dit voorstel werd bij een dekreet aangenomen.

Den 5 april 1793, had er eene voortdurende zitting plaats, die zeer onstuimig was, in welke Pethion zeide, terwijl hij Marat aanzag : « De oogenblik is daar, om uit deze » vergadering die stoutmoedige schurken » te verdrijven, welke ons onteeren, en » ons onophoudelijk met den moorddolck

» bedreigen..... » — « Gij, riep Marat in
 » woede uit, gij zijt moordenaars!..... »

De kreet van verontwaardiging die in de vergadering opging verdoofde zijne stem, toen David, de partij van Marat kiezende, ijlings midden naar de vergaderzaal vloog, uitroepende: « Ik verzoek u, mij te ver-
 » moorden... Ook ik ben een deugdzaam
 » man.....—De vrijheid zal zegevieren!... »

Hierop volgde eene hevige beweging.

Petion. — « Wat bewijst het gedrag van
 » David? Niets; zoo het niet de zelfsoffe-
 » ring van eenen eerlijken man is, die in
 » verbijstering van zinnen spreekt, om
 » dat hij door booswichten bedrogen is.....
 » Gij zult het ondervinden, David. »

David. — « Nimmer! »

Den 16 juni, bij het openen der zitting, meldde David dat een jong kunstenaar, die den generaal Dampierre geboetseerd had, verzocht, zijn werk aan de conventie op te

dragen. Hij werd tot de balie toegelaten en de vergadering nam zijn aanbod aan, en stond hem bovendien, op het voorstel van David, de som van duizend livres toe, voor drie borstbeelden, waarvan hij een in het Pantheon, een ander in de archiven plaatsen, en het derde aan de echtgenoot van Dampierre zenden moest.

Den 23 juni 1793, werd er te Parys een burgerfeest gevierd, tot welks bijwoning David door de conventie gelast werd; bovendien moest hij onderzoeken, met welken geest onderscheidene kompagnien kanonniers, die Parys zouden verlaten, om zich naar de grenzen te begeven, beziel waren. Hiervan deed hij, den 24, het volgende verslag: « Burgers, ik heb de zending, waar-
» mede gij mij gisteren belast hebt, volbragt;
» ik heb mij midden onder onze hroeders
» de brave kanonniers begeven; ik heb met
» die opregte broeders, op welke de trou-

» welooze inblazingen der heerschzucht
» niets vermogen, gesproken. Zij hebben de
» reden, die mij onder hen bragt, geraden,
» en, wel verre van hierover gestoord te
» zijn, hebben zij er zich over verheugd.
» Ach! burgers, hoe zal ik u de levendige
» gewaarwordingen afschetsen van dit ede-
» le volk, dat liever zich aan den dood wil
» wijden, dan de belangen van het vaderland
» verraden.

» Ik heb uwe tranen zien vloeijen, ô edel-
» moedig volk. Schaam u over de zelve niet;
» zij doen eer aan uwen moed. Achilles
» weende ook; de Romeinen weenden; maar
» de Kannibalen, bij welke men u vergele-
» ken heeft, weenden niet.

» Ja, burgers, zoo zijn de burgers van
» Parys. Door eenen onverbreekbaren band
» zijn zij aan elkander verbonden, welken
» alle de pogingen van het despotismus,
» en de regeringloosheid, niet verbreken

» kunnen. Alle vereenigen zij zich in liefde
» voor gelijkheid , en gehoorzaamheid aan
» de wetten , welken alleen het geluk
» eens volks kunnen verzekeren ; zoodanig
» is de geest der kanonniers , ja , die van
» geheel Frankrijk.

« Te vergeefs , zeiden zij mij , te ver-
» geefs willen trouwelooze lieden , die alle
» aandoeningen bespieden , om dezelve
» te misbruiken , alle hartstogten , om de-
» zelve te verbitteren , alle wanorde , om
» dezelve te vergrooten , ons , in de om-
» standigheden , waarin Frankrijk zich
» thans bevindt , gevoelens van haat tegen
» de inwoners der andere departementen
» inboezemen. Deze burgers zijn Fran-
» schen , het zijn republikeinen , het zijn
» onze broeders ; aan hunne ziel heeft zich
» medegedeeld de gloed der vaderlands-
» liefde , die bij alle inwoners van Parys ont-
» stoken is. Zij zijn in aantogt naar onze mu-

» ren ; wij zullen hun te gemoet gaan , niet
 » om hen te bestrijden , maar om hen te om-
 » helzen. Wij zullen tot hen zeggen : broe-
 » ders en vrienden , onze harten zijn één ,
 » zij verstaan elkander ; wij vragen , even
 » als gij , de vrijheid , de gelijkheid , de re-
 » publiek , de wetten , die waarlijk ten voor-
 » deele van het volk zijn , en het einde der
 » regeringloosheid ; vereenigen wij thans
 » onze wapenen , de vijanden van Frankrijk
 » staan aan de oevers van Rhyne en Moesel ;
 » de dweepzucht bezoedelt de Loire en de
 » Vendee met het bloed der patriotten ;
 » snellen wij te zamen onzen broeders te
 » hulp , en wreken wij hen ; dáár is het ,
 » waar het vaderland ons roept.

» Aldus , burgers representanten , aldus
 » spraken die edelmoedige republikeinen ;
 » het gejuich van *Leve de republiek , leve de*
 » *nationale conventie*, deed zich van alle zijden
 » hooren ; de aristocratie verbleekte er van ;

» men zag de tweedragt op dien stond hare
» fakkels uitblusschen , en de vlugt nemen.

« Na die zending , waarmede gij mij bij
» onze brave kanonniers belastte, volbragt
» te hebben , heb ik mij naar het veld van
» Mars begeven. Hier verandert het too-
» neel ; het waren niet meer die fiere zonen
» van den God , dien men er vereert ; het
» waren oude republikeinen , moeders, die
» door haar voorbeeld aan haar teeder
» kroost de eerste lessen der deugd gaven.
» Driemalen gingen zij het altaar des
» vaderlands rond , op de vrijheid heilige-
» liederen zingende ; driemalen beant-
» woordde het volk deze , aan deszelfs hart
» zoo dierbare , toonen. De maire der stad
» Parys deed eene aanspraak aan de bur-
» gers , en het volk , zijne representanten
» zegenende , antwoordde : *leve de nationale*
» *conventie ! leve de vrijheid ! eeuwig leve de*
» *republiek ! »*

Dit verslag werd levendig toegejuicht , en de vergadering besloot , hetzelve in het bulletin der wetten op te nemen.

Het comité van openbaar onderwijs belastte David , der nationale conventie verslag te doen omtrent het feest van 10 augustus , waarvan hem de regeling was toe vertrouwd , en , den 11 julij , leide hij der vergadering een breedvoerig programma van deze plegtigheid voor.

Hij , die de regelen van het gezond verstand in de werken van genie weder invoeren ; die door de eenvoudigheid zijner ontwerpen de fransche schilderschool tot dat kalme en edele karakter , dat dezelve , sedert zoo geruimen tijd , verlaten had , terug brengen moest ; David , de verstandigste der schilders , had zich onder het getal der doldriftigste leden van de conventie geschaard. Hij meende de terugkomst te zien van de zeden der oude gemeenebesten , de afgoden van zijn ge-

nie ; zijne vurige verbeelding en overspanne-
ne gemeenebestgezindheid , vervulden zijn
hoofd met hersenschimmen en begooche-
lingen. Marat was voor hem een Phocion ,
en in Robespierre zag hij eenen anderen Ma-
rius ; terwijl de een niets anders was , dan een
zwartgallige tijran , en de andere een woe-
dende volksmenner , die eene afschuwelijke
ziel met bloeddorstige gelaatstrekken veree-
nigde ; die den naam van *vriend des volks*
droeg , hem door het volk toegekend , dat
hij door zijne lage vleijerij begoochelde.
Deze verdediger der moorden van septem-
ber (1792), stierf door den dolk van een jong
meisje , * die meende haar vaderland te

* Marie-Anne-Charlotte Corday , oudste dochter
van Jacques-François Corday d'Armans , geboren te
Ligneris , kanton van Argenton , en in de *Abdij der*
Dames te Caen opgevoed , doodde dit monster met een
lang mes, dat zij onder haar kleed verborgen had , ter-
wijl hij bezig was een bad te nemen , den 13 julij 1793.

De Vertaler.

redden , door Marat in zijn bad te vermoorden.

Den 14 julij , kwam er eene bezending , met den burger Guirault als redenaar aan het hoofd , de droefheid van het volk aan de conventie te kennen geven. « O gruwel ! » zeide hij , de hand eener vadermoorderes » heeft ons beroofd van den onverschrokkensten verdediger van het volk , die zijn » leven geheel aan de vrijheid had toegewijd. Onze oogen zoeken hem nog onder » u , representanten ! Afgrijsselijk schouwspel ! Hij ligt op een doodbed. Waar zijt » gij , David ? Gij hebt het beeld van Lepelletier voor het vaderland stervende , » voor het nageslacht bewaard ; er is nog » eene schilderij die u wacht , een stuk voor » u te maken..... » Ja , ik zal ! » riep David met eene bewogene stem uit.

De conventie bepaalde vervolgens dat alle de representanten de uitvaart van Marat

moesten bijwonen , en David werd tot commissaris benoemd, om deze lijkplegtigheid te regelen, ingevolge waarvan hij, den 17 julij, aan de vergadering het volgende voordroeg.

« Krachtens uw dekreet, zal het ster-
» felijke overschot van Marat heden avond
» te vijf uren begraven worden, onder de
» boomen, waar hij vermaak vond zijne me-
» deburgers te onderwijzen. Zijne grafstede
» zal zoo eenvoudig zijn, als het voegt voor
» eenen onomkoopbaren republikein, in
» eerlijke behoefte gestorven. Uit de diepte
» van een onderaardsch gewelf wees hij het
» volk deszelfs vrienden en vijanden aan;
» dat hij bij zijnen dood er in terug keere,
» en dat zijn leven u ten voorbeelde strekke!
» Cato, Aristides, Socrates, Timoleon,
» Fabricius en Phocion; gij, wier eerbied-
» waardig leven ik bewonder; ik heb met u te
» gelijk niet mogen leven; maar ik heb Ma-
» rat gekend, en ik heb hem even als u

» bewonderd ! het nageslacht zal hem regt
» doen wedervaren »

De vergadering vereenigde zich's avonds te vijf uren, om de lijkplegtigheid bij te wonen.

Den 11 augustus, stelde David der conventie voor, om de ark der constitutie en den bundel der vereeniging, waar van hij de teekening wilde opgeven, in hare vergaderzaal te plaatsen ; en den 20, besloot de vergadering, op zijn voorstel, dat er een bronzen denkpenning van twee duimen middellijns, zoude geslagen worden, om de gedachtenis der broederlijke vereeniging, die den 10 augustus, bij het aannemen der constitutie, had plaats gehad, te vereeuwigen.

David hield zijne belofte, aan de conventie gedaan, van *Marat in zijne laatste oogenblikken* te schilderen ; hij stelde hem voor op den oogenblik, dat hij, even na het ontvangen der doodelijke wonde, in zijn bad uitgestrekt lag, en het bloed uit de opene wonde

stroomt. De beeldtenis gelijkt sprekend, en moet misschien, ten opzichte van gelijkenis en kracht, als een der meesterstukken van David beschouwd worden. De vervaardiger zelf scheen aan dit stuk, en aan dat van den *stervenden Lepelletier* de voorkeur boven alle andere te geven, en de onpartijdigheid van zijn oordeel over vele zijner stukken moet ons een zeer hoog denkbeeld van deze schilderijën doen opvatten. Den 20 vendemiaire, van het jaar II, (11 oktober 1793) maakte David der vergadering bekend, dat hij zijn stuk van de *laatste oogenblikken van Marat* voltooid had, en, gedurende eenigen tijd, dat van *Michel Lepelletier* uit de vergaderzaal wenschte weg te nemen, om die beide in zijn huis voor het publiek ten toon te stellen. Dit verzoek werd door de vergadering toegestaan.

Even als onderscheidene afgevaardigden der conventie, was David ook lid van de

bijeenkomst der Jacobijnen , en woonde somtijds hunne vergaderingen bij , maar de gedenkschriften van dien tijd melden niet, dat hij veel deel aan hunne werkzaamheden genomen heeft.

Den 17 bramaire van het jaar II , beklom David het spreekgestoelte in de conventie , en zeide : « Daar de koningen in de tempels » de plaats der godheid niet konden nemen , hadden zij zich van de zuilengangen dier tempels meester gemaakt. » Zonder twijfel hadden zij er hunne beeldenissen geplaatst , op dat de aanbidding van het volk eerst tot hen zoude komen , alvorens tot het heiligdom zelf te naderen. Op zoodanige wijze gewoon alles in te nemen , durfden zij aan god zelven den wierook betwisten, dien de menschen hem wilden toebrengen. Deze schandteekenen van trotsche aanmatiging hebt gij omvergeworpen; thans liggen zij,

» tenspot van het volk, op de aarde, die zij met
» hunne misdaden hebben bezoedeld. Dat
» eene gedenkzuil in de gemeente van Pa-
» rys opgerigt, niet ver van die kerk,
» waarvan zij hun Pantheon hadden ge-
» maakt, aan onze nakomelingen het eerste
» zegeteeken overbrengen, door een opper-
» magtig volk opgerigt ter gedachtenis van
» deszelfs overwinning op de tirannén.
» Dat de verbrijzelde stukken hunner stand-
» beelden ten eeuwigen gedenkteeken van
» den roem des volks en van hunne verne-
» dering strekken. Dat de reiziger, die
» dezen nieuwen grond bezoekt, in zijn va-
» derland terugkeerende, er nuttige lessen
» voor de volkeren medebrengende, en zegge :
» ik heb in Parys koningen gezien; ik ben
» er andermaal doorgekomen: zij waren er
» niet meer.» Een herhaald hangeklap brak
hier zijne rede af; waar na hij vervolgde: « Ik
» stel dus voor, deze gedenkzuil op de Pont-

» Neuf te plaatsen ; het zal het beeld voor-
» stellen van het reusachtig groote , van
» het fransche volk. Dat dit beeld , het-
» welk door het karakter van kracht en
» eenvoudigheid , ontzag moet inboeze-
» men op deszelfs voorhoofd met groote
» letters , het opschrift drage : *verlich-*
» *ting* ; op de borst : *natuur , waar-*
» *heid* ; op de armen : *kracht , moed*. Op
» de eene hand moeten de afbeeldsels der
» naauw aan elkander aangeslotene vrij-
» heid en gelijkheid , gereed staande om
» de aarde te doorkruisen , aantoonen ,
» dat dezelve slechts op het genie en de
» deugd van het volk steunen. Dit beeld
» van het volk moet , *staande* , in deszelfs
» andere hand die verschrikkelijke knods
» houden , waarmede de ouden Hercules
» wapenden. Ons komt het toe , zoodanig
» een beeld op te rigten. De volken , die
» de vrijheid lief hadden , hebben er

» soortgelijke opgerigt. Niet ver van ons
» zijn de beenderen van de slaven der
» tirannen, welke de zwitsersche vrijheid
» wilden aanvallen; dezelve zijn tot pirami-
» den opgehoogd, en bedreigen de stout-
» moedige koningen, die het grondgebied
» der vrije menschen zouden wagen te be-
» zoedelen. Alzoo zullen, in Parys, de beeld-
» tenissen der koningen, en het overschot
» hunner verachtelijke grootheid ordeloos
» onder elkander opeen gehoopt worden, en
» tot voetstuk voor het zinnebeeld des fran-
» schen volks dienen.» Na deze redevoering,
dikwijls door handgeklap afgebroken, las
David een ontwerp van dekreet voor, ter
oprigting van deze gedenkzuil, dat dadelijk
werd aangenomen.

Wij zagen hier boven, dat David met aan-
doening de laatste oogenblikken van Marat
geschilderd had. In de zitting van den 24bru-
maire verscheen hij op het spreekgestoelte;

om met warmte het verlies van dit monster te beweenen.

» Burgers!

» Het volk vroeg zijnen vriend terug ;
» zijne wanhopende stem deed zich hooren ; het riep mijne kunst te hulp ; het wilde de trekken van zijnen getrouwen vriend zien. David , vat uwe penseelen op , riep het mij toe ; wreek onzen vriend ; wreek Marat ! dat zijne overwonnen vijanden nogmaals verbleeken bij het zien van zijne misvormde trekken. Dwing hen, om het lot te benijden van hem, dien zij de lafhartigheid hadden van te doen vermoorden , dewijl zij hem niet konden overwinnen ! Ik heb de stem van het volk gehoord , en aan dezelve gehoorzaamd.
» Komt nu , o moeders , weduwen , wezen , verdrukten , gij allen , die hij , met gevaar van zijn leven , verdedigd heeft !

» Nadert en beschouwt uwen vriend! Hij, die
» voor u waakte, is niet meer; zijne pen, de
» schrik der verraders; zijne pen ontglipt
» zijne hand. O jammer! Onze onvermoeide
» vriend is dood! Hij is gestorven, uw vriend
» terwijl hij u zijn laatste stuk broods gaf;
» hij is gestorven, zonder iets na te laten,
» waarvan men hem begraven konde. O
» nageslacht, gij zult hem wreken; gij
» zult tot onze achterneven zeggen, hoe
» vele schatten hij zoude hebben beze-
» ten, indien hij de deugd boven den
» rijkdom gesteld had! O menschheid,
» gij zult tot hen, die hem *bloedzwelger*
» noemden, zeggen, dat nimmer uw ge-
» liefde zoon, dat Marat nimmer uwe
» tranen heeft doen vlieten!.

» U zelfs, roep ik op: O afschuwelijke
» laster! Ja, eens zal ik u zien, en die
» dag is niet ver meer af, in uwe han-
» den uwe uitgedroogde slangen ver-

» stikkende , van woede sterven , terwijl
» gij uw eigen vergif inzwelgt. Dan zal de
» aristocratie uitgeput , beschaamd , zich
» zelve niet meer durven vertoonen !.

» En gij , o Marat , in de diepte van
» het graf zal uwe asch zich verheugen !
» gij zult uw sterfelijk overschot niet meer
» beklagen ; uwe roemrijke taak zal ver-
» vuld zijn ; en het volk , voor de tweede-
» maal uwe werken kroonende , zal u in
» deszelfs armen , naar het Pantheon dragen.

» U , mijne ambtgenooten , bied ik de
» hulde mijner penseelen aan. De bleeke en
» bloedige trekken van Marat beschou-
» wende , zult gij u zijne deugden herin-
» neren , die nimmer moeten ophouden
» de uwe te zijn.

» Burger's , toen onze tirannen , toen
» de dwaling nog het algemeene gevoelen
» misleidden , bragt hetzelfde Mirabeau in
» het Pantheon ; thans hebben de deug-

» den , en de edele inspanning des volks,
» de begoocheling vernietigd. De waar-
» heid vertoont zich , en voor haar ver-
» dwijnt de roem van den vriend der
» koningen , gelijk eene schaduw. Dat
» de ondeugd , en het bedrog , het Pan-
» theon ontvlugten , en de stem van het
» volk er hem roepe , die het nooit be-
» drogen heeft.

» Ik stem voor Marat de eer van het
» Pantheon. »

Granet vroeg , dat Mirabeau buiten het
Pantheon zou gebragt worden , om plaats te
maken voor Marat.

De president Laloy antwoordde , dat Ma-
rat niemand vervangen moest.

De conventie vaardigde het volgende de-
kreet uit :

» ART. I. De eer van het Pantheon wordt
» toegekend aan Marat , *den vriend en ver-*
» *tegenwoordiger van het volk.*

» Het comité van openbaar onderwijs
» zal het plan voor de plegtigheid voor-
» dragen.

» De door David geschilderde , en door
» hem aan de natie aangeboden schilde-
» rijën van Lepelletier, en van Marat, zul-
» len in de vergaderzaal der volksverte-
» genwoordigers geplaatst worden.

» IV. Dezelve zullen in plaat gebragt
» worden , onder opzigt van David, die zelf
» den plaatsnijder kiezen zal.

» V. De nationale tresorie zal vier-en-
» twintig duizend livres ter beschikking
» van den minister van binnenlandsche
» zaken houden , om de kosten van het
» graveren en drukken goed te maken.

» VI. Duizend afdrukken van iedere
» plaat zullen aan de volksvertegenwoor-
» digers en aan de departementen rondge-
» deeld worden , en de overblijvende in de
» archieven blijven berusten.

« VII. Na dat er duizend afdrukken van
» vervaárdigd zijn , zullen de koperen pla-
» ten aan David toebehooren.

» VIII. De stukken kunnen , na in de
» vergaderzaal der conventie te zijn ge-
» bragt , onder geen voorwendsel door de
» wetgevers, die haar zullen opvolgen, bui-
» ten dezelve gebragt worden. »

Had Robespierre Marat ontzien, scheen hij deszelfs aanspraken en schriften zelfs goed te keuren, het was alleen, om dat hij denzelven als een werktuig beschouwde, dat dienstig was aan zijne oogmerken, als een orgaan, waardoor hij tot het volk konde spreken, en er zich meester van maken; maar zag daar en tegen David, zoo als de getuigenissen, die wij aanhaalden, bewijzen, ter goeder trouw in Marat eenen braven representant, eenen anderen Fabricius, dan moet men deze dwaling aan zijne hevige en overdrevene gemeenebestgezinde gevoelens toe schrijven.

Des anderendaags in dezitting van 25 brumaire , sprak David , als iemand , die meester is van zijn onderwerp , over de kunsten , en haren invloed op de maatschappij :

« Burgers, zeide hij , uw comité van open-
» baar onderwijs heeft de kunsten in alle
» de betrekkingen beschouwd , welke haar
» moeten doen dienen , om den voortgang
» van den menschelijken geest te bevorde-
» ren , om de treffende voorbeelden van de
» inspanningen van een groot volk , door
» rede en wijsbegeerte geleid , en het rijk
» der vrijheid , der gelijkheid en der
» wetten op aarde terug brengende ,
» voort te planten , en aan het nageslacht
» over te brengen. De kunsten moeten dus
» grootelijks medewerken tot het openbaar
» onderwijs. Te lang hadden de tirannen ,
» die zelfs de beeldtenissen der deugden
» vreezen , door de gedachten zelfs aan ban-
» den te leggen , de ligtzinnigheid aan-

» gemoedigd en het genie uitgedoofd.....
» De kunsten zijn de navolging der
» natuur in het schoonste en volmaakste
» dat zij bezit ; een natuurlijk gevoel van
» den mensch trekt hem naar hetzelfde
» voorwerp. Niet slechts door de oogen te
» bekoren , hebben de gedenkstukken der
» kunsten het doel bereikt, maar door in de
» ziel door te dringen en eenen diepen in-
» druk op den geest te maken , als wa-
» ren zij geene afbeeldsels , maar werkelijk
» natuur , en leven. Dan zullen de trek-
» ken van heldenmoed en van burgerdeug-
» den , voor het volk vertoond , deszelfs
» ziel aandoen , en alle de hartstogten van
» roemzucht en opoffering voor het vader-
» land in haar doen ontkiemen. De kunste-
» naar moet dus alle springveren van het
» menschelijke hart en de natuur bestudeerd
» hebben ; in een woord , hij moet *wijs-*
» *geer* zijn. Sokrates , als kundig beeld-

» houwer , J. J. Rousseau , als bekwaam
» toonkunstenaar , en de onsterfelijke Pous-
» sin , op het doek de verhevenste lessen der
» wijsbegeerte afschetsende , zijn zoo vele
» getuigen , die bewijzen , dat de genius der
» kunsten geen' anderen gids moet hebben ,
» dan de fakkel der rede .

» Moet de kunstenaar van deze gevoelens
» doordrongen zijn , de regter nog meer . Uw
» komité heeft gemeend dat in dezen tijd ,
» waarin de kunsten even als de zeden moe-
» ten herboren worden , het oordeel over
» de voortbrengselen van het genie alleen
» aan de kunstenaars over te laten , even
» zoo veel zoude zijn , als hen te laten in het
» oude voetspoor , waarin zij kropen voor
» despotismus , aan het welk zij hunnen wie-
» rook toezwaaiden . De sterke geesten die
» het gevoel hebben van het ware , en
» groote , dat door de studie der natuur
» verkregen wordt , moeten eene nieuwe

» veerkracht aan de kunsten geven. »

Hij stelde vervolgens eene lijst voor van geleerden , van kunstenaars in alle vakken, en van regeringsleden, om de nationale jurij der kunsten uit te maken. De conventie nam deze lijst aan, en bepaalde, dat dezelve gedrukt , en aan het oordeel van het publiek zou onderworpen worden.

Den 5 frimaire vertoonde zich voor de balie een kunstenaar, Dutailis genaamd, die naar Rome geweest was, om zich in de schilderkunst te oefenen. Na , den 13 januarij , getuige te zijn geweest van den moord van Basseville , had hij zijne makkers zien ombrengen, en zijn eigen huis uit plunderen. In eenen kerker geworpen , was hij er slechts na drie maanden uit verlost , en kwam , ontbloot van alles , de edelmoedigheid der representanten inroepen. David sprak voor hem, en deed hem voorloopig eenigen onderstand van twaalf honderd livres uitreiken.

Den 28 frimaire, vroeg David der vergadering de vernietiging van eene menigte kommissien van kunsten, welke tot aankoop van nuttelooze, of weinig beteekenende voorwerpen, de gelden der republiek besteed hadden; hij stelde tevens eene verandering voor in de kommissie van het Museum, waarvan de leden of slechts schilders in naam waren, of kunstenaars zonder vaderlandsliefde, welke door de gunst der vorige ministers in dezelve geplaatst waren. Deze maatregelen werden dadelijk goedgekeurd.

In de zitting van 5 nivose, leide David een plan voor, om het feest te vieren van het innemen van Toulon « Het is niet ge- » noeg, zeide hij, de overwinningen der » verdedigers van het vaderland te bezin- » gen, men moet ter eere van dezelve ook » feest vieren. Het is tijd, dat de conventie » aan Frankrijk leere, dat hare dankbaar-

» heid jegens de soldaten van het vaderland
» geene grenzen heeft, en dat hare belof-
» ten geene ijdele woorden zijn. » Hierop
las hij een ontwerp van besluit voor, be-
palende, dat het feest zou gevierd worden
ter eere van de veertien legers der repu-
blik, waer bij zij elk door eenen triumf-
wagen, en de zeemagt door een groot schip
moesten voorgesteld worden.

Den 8 nivose, maakte men aan de conven-
tie bekend eene heldendaad van zekeren der-
tienjarigen jongeling, Barra, krijgsman in
het leger der Vendee. Deze, na gedurende
den geheelen veldtogt wonderen van dap-
perheid verrigt te hebben, was te midden
van een gevecht, omringd van Chouans*,
die hem, onder bedreiging van anders te moe-
ten sterven, wilden dwingen om *leve de
koning* te roepen, onder het geroep van

* Dus noemde men de opstandelingen in de Vendee.

leve de republiek, met bajonetsteken vermoord ! Dit kind onderhield zijne moeder van zijne soldij , zoo dat zijn hart even zeer met moeder- als vaderlandsliefde bezielde was.

De vertegenwoordigers bepaalden met eenparigheid van stemmen, dat de eer van het Pantheon hem zoude worden toegestaan, en David werd bijzonder belast, om door zijne talenten den luister van dit feest te vergrooten. « Zoodanige daden, zeide hij, » wil ik altijd gaarne afschetsen, terwijl » ik het Opperwezen dank zeg, dat hij » mij eenige talenten gegeven heeft, om » den roem der helden van de republiek » te verheerlijken; wanneer ik mijne » kunst daaraan toewijde, gevoel ik er al » de waarde van. » De vergadering juichte deze woorden toe, en belastte den spreker haar, nog den volgenden dag, een plan voor dit feest aan te bieden.

Reeds lid van het komité van algemeen welzijn zijnde , werd David den 16 nivose tot voorzitter der conventie benoemd ; en nam reeds den 17 dezen post waar.

In de vergadering van den 22 , werden er representanteu van het volk van Bouillon voor de balie toegelaten , die het volgende verzoek voorstelden : « Representanten ! wij eischen herstel van de schade , die wij geleden hebben , en de uitvoering uwer grondbeginselen , en die der wetten , welke gij uitgevaardigd hebt ; wij eischen de bewijzen van vriendschap , die het franche volk ons heeft beloofd , en eindelijk de voordeelen van eene neutraliteit , die voor ons van zoo veel waarde is. »

Aan deze bezending , antwoordde David :

« Representanten van het volk van Bouillon , de nationale conventie , getrouw aan hare verbindtenissen , die zij nooit miskend heeft , nog getrouwer aan de wetten

» der regtvaardigheid , die haar besturen ,
» zal nimmer in eenige omstandigheid, noch
» ten opzigte van eenig volk, hoedanig ook
» deszelfs staatkundig bestaan moge zijn ,
» daar van afwijken.

» Ziet daar de grondbeginselen der re-
» presentanten van het fransche volk , en
» het antwoord , dat hetzelfde door hunnen
» mond op uw verzoekschrift geeft. Intus-
» schen zal de nationale conventie hetzelfde
» naauwkeurig doen onderzoeken door het
» komité, dat er kennis van moet nemen, en
» staat u de eer der zitting toe. » Dit ver-
zoekschrift werd naar het komité van alge-
meen welzijn gezonden.

Den 24 nivose , sprak David op nieuw ten
voordeele der kunsten , zeggende : « De
» conventie, de oprigtster eener republiek,
» die de gelijkheid en de vrijheid tot grond-
» slagen heeft , de representanten van een
» volk, dat geen ander onderscheid kent ,

» dan dat der bekwaamheden en der deugd,
» moeten de kunstenaars aanmoedigen die
» derzelve bekwaamheden toewijden, om
» de gedachtenis der door de koningsge-
» zinden gepleegde moorden te vereeuwigen.

» De burgers Ricard en Devaux hebben
» de platen van *Lepelletier* en *Marat* na
» mijne oorspronkelijke schilderstukken na-
» geteekend. Ik verzoek, dater in uw proces
» verbaal eervolle melding worde gemaakt
» van het werk dezer kunstenaars, alsmede
» dat de conventie de keuze goedkeure,
» door onzen ambtgenoot Battelier gedaan,
» in het benoemen van den burger Ricard tot
» directeur der werkplaatsen van schilder-
» kunst en der porselein fabriek te Sèvres. »
Deze voorstellen werden bij dekreet aangenomen.

Wij hebben gezien dat David de kommissie van het Museum had doen vernietigen,

en bij dekreet het daarstellen van een werkzamer komité over deze kostbare bewaarplaats had doen bepalen. In de zitting van 27 nivose zeide hij : « Burgers , ik heb u » het gebrekkige der gedane keuzen doen » zien , en , om u tot eene betere in staat te » stellen , heb ik u kunstenaars voorgesteld , » die meest alle slagtoffers zijn geweest van » den hoogmoed der akademie , welke hen » met minachting behandelde , en hen van » hare zetels terugstootte. De lijst is gedrukt , en het publiek heeft er over » kunnen oordeelen.

» Is er een kunstenaar , is er een bekwaam » mensch , die meent zich te moeten beklagen , dat zijn naam niet op deze lijst is » ingeschreven , dan zullen wij hem zeggen : mijn vriend , gij zijt kunstenaar ; » onze meening was niet , de loopbaan » voor u te sluiten ; wordt gij niet toegelaten tot het eervolle ambt , om de schoon-

» ste voortbrengselen der kunsten te be-
» waren , gij zijt daarom niet uitgesloten
» van de eer , om derzelve getal te ver-
» meerderen.

» Is er onder de leden der oude kommissie
» van het Museum iemand, die meent, dat er
» eene onregtvaardigheid geschied zij door
» hem uit te sluiten , wij zullen hem zeg-
» gen : mijn vriend , gij hebt talent ,
» wreek u door uwe werken ; versier het
» Museum , kom er weder in door uwe
» kunstgewrochten.

» Ja , burgers , laat u niet misleiden ,
» het Museum is geene niets beduidende
» verzameling van voorwerpen van weelde
» en ijdelheid ; het moet eene belangrijke
» school worden. Bij het beschouwen van
» voortbrengselen van genie , zal in den
» jongen franschman de zucht voor die
» kunst of wetenschap ontwaken , waartoe
» de natuur hem roept.

» Door eene strafwaardige verwaarloo-
» zing zijn er noodlottige slagen aan de
» gedenkstukken der kunst toegebracht ; on-
» kundige handen , waar aan zij toever-
» trouwd waren , hebben de schoone ge-
» wrochten van Raphaël , Dominiquin ,
» Corregio , van den wijsgeerigen schilder
» Poussin , en van eene menigte andere in
» het stof laten vergaan. Grove penseelen
» bedierven de meesterstukken van harmo-
» nie , door Claude Lorrain geschilderd , op
» welker schoonheid de oogen zich blind
» zagen , en de bewonderenswaardige wer-
» ken van Vernet , die men waande om
» derzelve ouderdom te moesten herstel-
» len , zoo dat de liefhebbers thans te ver-
» geefs er de oorspronkelijke trekken van
» den schilder in zoeken. De optelling van
» dit alles zoude geen einde hebben, bur-
» gers , indien ik u hier van alle die voor-
» werpen van kunst spreken moest , die

» men door verwaarloozing heeft laten be-
» derven. Wanneer te midden der onrus-
» tige woelingen, die in eene opkomende
» republiek altijd de vrijheid vergezellen ,
» op uw gelaat de vreugde uitblinkt, met
» welke de overwinningen onzer legioenen
» op de verbondene despoten uwe harten
» vervuld hebben , dan schijnt gij met wel-
» gevallen uwe oogen te wenden naar de
» schoone kunsten , geschikt niet alleen om
» den vrede tot sieraad te zijn , maar ook
» om den luister der zegepralen te verhoo-
» gen. Te midden van de uitboezemingen
» uwer vaderlandsche vreugde , gevoelt gij
» alle , dat groote gebeurtenissen onsterfe-
» lijke gedenkteekenen moeten achterlaten.
» Wel nu ! uit dit hooge standpunt moet
» altijd het gebied der kunsten door u be-
» schouwd worden ; in dat verheven ge-
» voel hebt gij , *aan onze veertien legers , op*
» *den zelfden dag* , eene zegepraal willen

» toestaan , waarvan het volk te gelijker
» tijd het sieraad en het doel was. » Hierop
deed hij een ontwerp van besluit , hetwelk
hij voorlas , goedkeuren , waarbij het natio-
nale Museum op een vasten voet werd inge-
rigt , en de jaarwedde van deszelfs leden
bepaald.

Den 1 pluviose , maakte David der con-
ventie bekend , dat de gendarmes , welke
hare wacht uitgemaakt hadden , uit de Ven-
dée waren terug gekomen ; dezelve werden
voor de balie toegelaten , en bij het inko-
men met toejuiching ontvangen. Derzelve
bevelhebber sprak de vergadering aldus
aan : « Burgers ! doordrongen van levendig
» gevoel voor de toegenegenheid dezer ver-
» gadering , die te midden der menigvuldige
» werkzaamheden , die haar bezig houden ,
» wel aan ons heeft willen denken , vinden
» wij geene woorden , geschikt om u onze
» dankbaarheid uit te drukken. Onze wa-

» penbroeders hebben ons eenen lauwertak
» geschonken , waarvan wij ten hoogste
» slechts een gering blaadje verdiend had-
» den. Staat mij toe , dat ik denzelven op het
» bureau nederlegge , om op gelijke wijze
» uitgedeeld te worden aan allen , die zich
» denzelven wezenlijk waardig gemaakt
» hebben. Bij onze terugkomst zijn wij on-
» eindig kleiner in getal , dan bij ons ver-
» trek ; maar moeten wij onze broeders be-
» treuren?... Zij hebben de eer genoten van
» voor het vaderland te sterven. Slechts
» ééne gunst hebben wij u te verzoeken ,
» welke alle andere weldaden , die wij van
» u ontvangen hebben, nog verre overtref-
» fen zal , namelijk , het plaatsen van twee
» schildwachten voor de deur der zaal.

David antwoordde hun het volgende :

« Wrekers van het vaderland , gij, die in
» de Vendée het koningschap en het bijge-

» loof verdelgd hebt , welk een schouwspel
» biedt gij den representanten en der ge-
» heele republiek aan ! welk eene schoone
» getuigenis van zelfsopoffering voor het
» vaderland zijn niet deze wonden , die eer-
» volle likteekenen , die u versieren !

« Grijsaards , uwe kinderen zijn uwer
» waardig ! Soldaten , gij zijt des vaderlands
» waardig ! en gij , vaders , moeders , echt-
» genooten , kinderen , die in deze krijgslie-
» den de geliefde panden uwer teederheid
» terug ziet , en hen hier vergezelt , gij zijt
» gelukkig , dewijl gij hen omhelzen moogt ,
» die met zoo veel regt verdedigers des va-
» derlands genoemd worden.

« Vrienden , de deugd overleeft de on-
» deugd , want nog bestaat gij , en de Vendée
» is niet meer.

« Deze zegepraal komt alleen aan repu-
» blikeinen toe ; slaven ! verbergt u , gij
» kunt hen niet navolgen !

« De conventie ontvangt u met aandoening , en noodigt u tot de eer der zitting » uit. »

Dien zelfden dag leide David het voorzitterschap der vergadering neder , na het dertien dagen te hebben waargenomen.

Den 21 pluviöse klaagde hij eenen beeldhouwer , Lienard genaamd , die de werken van anderen namaakte , bij de conventie aan , en verzocht , dat het komité van openbaar onderwijs belast zou worden , om der conventie eene wet voor te dragen , die met zekerheid den eigendom der kunstenaars waarborgde , ten einde , zeide hij , de wesp en te beletten om den honig der bijen te verslinden.

Den 4 germinal , bood hij der conventie eene klagte van de volks societeit te Dinant aan , die hare ongerustheid betuigde omtrent een offer aan het vaderland van 500 livres , waarvan zij geene de minste melding

had zien maken. « Deze mijne handelwijze ,
» zeide David , zal haar dadelijk overtuigen ,
» dat men zich met hare klagte heeft bezig
» gehouden. » De conventie liet door de
kommissie , belast met het bestuur der va-
derlandsche giften , deze edelmoedige bur-
gers gerust stellen.

Toen de conventie , den 18 germinal , het
overlijden van den representant Beauvais
vernam , zeide David : « Ik verzoek , dat er
» op het huis , waar onze ambtgenoot ge-
» storven is , een opschrift geplaatst worde ,
» hetwelk zijne deugden doe kennen , en
» dat dit opschrift vergezeld zij van eene
» burgerkroon in beeldhouwwerk. » Dit
voorstel werd naar het komité van openbaar
onderwijs gezonden.

Den 19 prairial , deed David door de
conventie aanemen een door hem voorgele-
zen programma , hetwelk hij voor het feest
van het Opperwezen had opgesteld.

Hier boven deelden wij den heldhaftigen dood van den jongen Barra mede. Bijna ter zelfder tijd gaf *Agricole Viala*, een held van nog teederder ouderdom, in het gevecht van Avignon, een niet minder treffend voorbeeld van zelsopoffering voor het vaderland. De conventie besloot, dat de eerbewijzingen van het Pantheon aan beiden, op denzelfden dag, zouden gegeven worden. Voor dit feest stelde David, den 3 thermidor, aan de conventie een plan voor. Vooraf hield hij eene redevoering, te lang, om hier in haar geheel te worden medegedeeld, doch waarvan wij het belangrijkste willen afschrijven. « Het is eene door alle tijden bevestigde waarheid, » zeide hij, « dat de menschen slechts dat gene zijn, wat het gouvernement van hen maken wil. Het despotismus verzwakt en bederft den volksgeest, of, om beter te zeggen, daar, waar hetzelfde heerscht, kan er geen

» volksgeest bestaan. Met opzet alle deug-
» den verbannende , doet het , om zijne
» heerschappij te verzekeren , zich door den
» schrik voorafgaan , kleedt zich in het ge-
» waad der dweepzucht en tooit zich met
» de domheid , als hoofdsiersel. Het ver-
» raad , met schelen en trouweloozen blik ,
» de dood en de verwoesting zijn deszelfs
» gevolg ; ook sleept het achter zich na ver-
» nederling en duisternis , die het over alle
» de streken , die het doortrekt , verspreidt ;
» in het verborgene bedenkt het zijne
» wanbedrijven , en wet het staal voor
» zijne slagtoffers. Vindingrijk in het ver-
» volgen der menschen , rigt het in zijne
» ledige oogenblikken Bastilles op , vindt
» folteringen uit , en verlustigt zich in het
» gezicht der aan zijne woede opgeofferde
» lijken.

« Onder de wreede wetten van het des-
» potismus verliest de mensch , vernederd

» en ontaard, zelfs de trotsche gestalte, die
» de natuur hem gaf. Overal draagt hij het
» schandmerk zijner vernedering en moe-
» deloosheid met zich ; en de stem van het
» vaderland doet zich niet meer hooren. Hij
» is verbasterd, laf en trouweloos gelijk zijn
» gouvernement ; o vernederende waar-
» heid ! Zoo was weleer de Franschman.

« O volksvertegenwoordigers , wenden
» wij onze blikken van dezen afgrond, dien
» gij gedempt hebt , af ; dat wij aan uwe oo-
» gen een tafereel aanbieden , hetwelk uwer
» meer waardig is ; dat wij den mensch aan
» zijnen maker voorstellen , zoo als hij uit
» zijne goddelijke handen te voorschijn
» kwam , en de voordeelen van een republi-
» keinsch bestuur in het volle licht plaat-
» sen !

« De volksregering raadpleegt slechts de
» natuur , waartoe zij onophoudelijk den
» mensch terug brengt ; legt zich met ijver

» toe , om hem deugdzaam te maken , hem
» de regtvaardigheid en billijkheid te doen
» beminnen , en boezemt hem die edele be-
» langeloosheid in , die zijn hart verheft ,
» en hem in staat stelt , om de grootste daden
» te ondernemen en ten uitvoer te bren-
» gen. Onder haar gebied hebben alle ge-
» dachten , en alle daden , betrekking tot
» het vaderland ; te sterven voor hetzelfde is
» de weg tot onsterfelijkheid. Dan vinden
» wetenschappen en kunsten aanmoediging!
» Zij werken mede tot opvoeding en het
» geluk van het volk , versieren de deugd
» met bekoorlijkheden , die haar voor de
» stervelingen beminnelijk maken , en boe-
» zemen afschuw voor de misdaad in. Onder
» eenen zoo helderen hemel , onder een zoo
» schoon bestuur , baart de moeder bijna
» zonder smarten , en berekent haren we-
» zenlijken rijkdom naar het getal harer
» kinderen. De heilige gelijkheid zweeft over

» de aarde, en maakt van eene tallooze be-
» volking een enkel huisgezin. O troost-
» rijke waarheid! Dit is het tafereel, dat het
» tegenwoordige Frankrijk ons aanbiedt. »

De redenaar vermeldde vervolgens de om-
standigheden van den dood van *Agricole*
Viala, waar na hij aldus voortging :

« En gij, eerlooze onderdrukkers der aar-
» de, gij, die voorwendt, van den Eeuwigen
» het regt te hebben bekomen, om de we-
» reld te besturen, waar zijn uwe helden?
» Dat zij te voorschijn komen! Vergelijkt
» met onze jonge republikeinen, die laag-
» hartige hovelingen, in den schoot der
» weelde aan het hof opgevoed; die ver-
» wijfde wellustelingen, wier bedorvene ziel
» zich zelfs geen denkbeeld van de deugd
» vormt, en wier zenuwlooze armen alleen
» beladen zijn met geheime minnebrieven,
» de onkuische panden hunner overspelige
» liefde; die hovelingen eindelijk die, in

» het leger alleen hunne verwaandheid en
» lafheid medebrengeude , op het gezigt
» van het minste gevaar de vlugt nemen ,
» en hunne schande in de armen der wellust
» gaan verbergen ? Ach ! lang zoude men
» moeten zoeken , om aan uwe hoven elf-
» en dertienjarige helden te vinden. Ja , er
» is een geheel volk , dat hunne voetstap-
» pen zal navolgen. Het heeft de verachting
» des doods, en den haat tegen de gekroonde
» struikroovers in het hart gegrift , en
» houdt boven hunne schuldige hoofden
» steeds het zwaard opgeheven , dat hen
» van de aarde verdelgen moet. En gij , re-
» publikeinsche maagden , hoort de stem
» van het vaderland ; veracht goud en edele
» gesteenten ! Tooit u niet meer met den
» geleenden glans van uiterlijke pracht en
» kleederen ; maar neemt tot sieraad de
» deugden uwer kunne , en uwe schoonheid
» zal er door verhoogd worden. Wanneer uw

» lot vereenigd zal zijn met dat eens echt-
» genoots , gebruikt de magt , die de natuur
» u gaf , om zijn leven te veraangenamen ;
» strooit bloemen op den weg , dien gij te
» zamen moet afleggen. Uwe moeders heb-
» ben helden gebaard , gij zult haar voor-
» beeld volgen. De overwinning zal u min-
» naars te gemoet voeren , die uwer waardig
» zijn ; op hen moet uwe keus vallen ; wacht
» u wel , deze verdedigers van het vader-
» land , met likteekenen en roem over-
» dekt , te versmaden. Dat zij , die hun land
» in den roemrijksten oorlog hebben ge-
» diend , met u de genoegens van een stil
» en vreedzaam leven smaken ! »

Zoo sprak David , terwijl hij in zijne , door vaderlands liefde ontvlamde , verbeelding , ter goeder trouw scheen te hopen , dat men de zeden van Lacedemon eenmaal in Frankrijk zou zien herleven. Deze redevoering was de laatste , die hij in de vergadering

uitsprak, en kan dus, om zoo te spreken, als zijn staatkundig testament beschouwd worden.

Onder de tienmannen, die de conventie onderdrukt hadden, brak tweedragt uit; dezelve wierp hun juk af; en de 9 thermidor zag hare ketens vallen en de schavotten van het schrikbewind omvergehaald.

De val van Robespierre sleepte dien van eene menigte zoogenaamde republikeinen mede, welke niet waardig waren dezen naam te dragen, onder welke er echter ook eenige waren, die ter goeder trouw gehandeld hadden, en het met het vaderland wel meenden. Onder dit getal was David. Hij had gedacht in Marat een Phaoon te zien, en had aan denzelven zijne kunst gewijd. In Robespierre had hij gemeend een' Socrates te ontmoeten, en had hem beloofd, den giftbeker met hem te drinken.

De representant Lecointre van Versailles , een heethoofd , maar die den moed had gehad , Robespierre van tirannij te beschuldigen , de rol van opperpriester bij het feest van het Opperwezen spelende , klaagde , na den 9 thermidor , de leden van het comité van algemeen welzijn aan , als medeplichtig aan deszelfs tirannij.

André Dumont beklom den 13 thermidor het spreekgestoelte , en tastte David persoonlijk aan , zeggende : « kunt gij nog » dulden , dat een verrader nog in uw comité van algemeene veiligheid zitting » houde? Kunt gij nog dulden , dat David , » die overweldiger , die onderdrukker der » kunsten , even laf als slecht ; kunt gij » nog dulden , vraag ik , dat dit verachtelijk » wezen , die , in den altijdgedenkwaardigen » nacht tusschen den 9 en 10 thermidor , niet hier verscheen , nog straffeloos » loos zich op de plaatsen vertoone , waar

» hij de uitvoering der misdaden van zijnen
» meester, den tiran Robespierre, over-
» woog? Van den schurk, waarvan Frank-
» rijk nu is verlost, is hij nog de schaduw,
» die gij mede verdrijven moet. David is
» niet de eenige, die aan Robespierre ver-
» kocht was; het hof van dien Cromwel is
» nog niet vernietigd. Weldra zullen des-
» zelfs ministers, op wier aangezicht men de
» misdaad leest, ontmaskerd worden; ik
» zweer hier, hen tot den dood te vervol-
» gen. Maar voor eerst, bepaal ik mij bij
» den eisch, dat de verrader David dadelijk
» uit het komité verbannen worde, en men
» overga, om iemand anders in zijne plaats
» te kiezen. »

Op dien oogenblik was David niet in de vergadering tegenwoordig; waarom Benta-bole deed opmerken, dat de conventie de grootste onregtvaardigheid begaan zoude, indien zij een harer leden, in zijne afwezen-

heid, en zonder hem vooraf gehoord te hebben, veroordeelde. Intusschen besloot de vergadering een ander lid in Davids plaats te benoemen, toen hij de zaal binnen trad; nu stelde zij hare beslissing uit, tot dat men hem gehoord had.

« Ik ken de aanklagten niet, zeide hij,
» die tegen mij ingekomen zijn; maar door
» niemand kan ik meer beschuldigd worden,
» dan door mij zelven. Men kan niet
» begrijpen hoe zeer die ongelukkige (Robespierre) mij bedrogen heeft; doch zijne
» huichelarij heeft mij om den tuin geleid; en
» hoe zoude hem zulks anders gelukt zijn?
» Ik heb somtijds door mijne rondborstigheid uwe
» achtting verworven; wel nu!
» burgers, ik bid u te gelooven, dat de dood
» verkieslijker is boven hetgeen ik thans
» gevoel. Voortaan, dit zweer ik, en ik
» meende dezen eed nog in deze ongelukkige
» omstandigheid gestand te doen,

» voortaan zal ik mij niet meer aan de men-
» schen , maar slechts aan de grondbeginse-
» len vasthouden. »

« David , riep een der leden uit , David
» heeft Robespierre omhelsd in de klub der
» Jacobijnen , waar deze oproer was gaan
» prediken. »

Hierop nam Goupilleau de Fontenay het
woord , en zeide : « Ik eisch van David , dat
» hij verklare , of hij , op den oogenblik , dat
» Robespierre van het spreekgestoelte
» kwam , na deszelfs redevoering , of lie-
» ver akte van beschuldiging te hebben uit-
» gesproken , hem niet is gaan omhelzen ,
» zeggende : *als gij den giftbeker drinkt , zal*
» *tk hem ook drinken.*

« Het was niet , antwoordde David , om
» Robespierre eenige hulde te doen , dat ik
» mij naar dien kant begaf , maar om het
» spreekgestoelte te beklimmen , en te ver-

» zoeken , dat het feest van den 10 * wat
» vroeger beginnen zoude. Ik heb Robes-
» pierre ook niet omhelsd ; ik heb hem zelfs
» niet aangeraakt , want hij stootte een elk
» van zich af. Het is waar, dat toen Couthon
» hem sprak van zijne redevoering naar de
» gemeenten te zenden , ik hem zeide , dat
» dit de geheele republiek in opschudding
» kon brengen , en toen Robespierre hierop
» uitriep : dat er hem niets overbleef , dan
» den giftbeker te drinken , ik tot hem zei-
» de : ik zal hem met u drinken. Ik ben niet
» de eenige , die ten zijnen opzichte is be-
» drogen geweest ; onderscheidene burgers
» hebben , even als ik , gemeend , dat hij
» deugdzaam was. »

Thibaudeau , een ambtgenoot van David in het komité van openbaar onderwijs , verzocht , dat deze zaak naar de twee komités verzonden werd. Doch Tallien verzette

* Dat ter eere van Barra en Viala.

zich er tegen , en zeide , dat , wanneer een lid beschuldigd was , zoo als men David beschuldigde , alsdan de eer der nationale vergadering eene behoorlijke voldoening eischte. Vervolgens beschuldigde hij hem van in het komité van algemeene veiligheid niet opregt gehandeld te hebben , en verklaarde , dat geen representant met David konde zitting nemen , tot dat hij vrijgesproken ware. Deze antwoordde hierop : « Ik was sedert » acht dagen ziek ; en , den 9 , had ik een » braakmiddel ingenomen , hetwelk mij ver- » schrikkelijk deed lijden , en mij nood- » zaakte , dien geheelen dag en nacht t' huis » te blijven , zoo dat ik niet voor des ande- » rendaags in de vergadering kwam. »

Een der leden vroeg hem nu , waarom hij in het , door hem voorgedragen , plan tot het feest , voorgesteld had , om te drie uren te vertrekken , doende tevens opmerken , dat dit voorstel wel met het ontwerp van

Robespierre scheen overeen te komen , en de gevaarlijkste gevolgen had kunnen na zich slepen, « Bij al de feesten , waarvan ik » de programmas heb opgegeven , ant- » woordde David , heeft men mij gezegd , » dat ik dezelve te lang deed duren. Dit is » de reden, waarom ik had voorgesteld, dat » van den 10 te drie uren te beginnen. Dan » het komité van algemeene veiligheid deed » mij opmerken, dat dit gevaarlijk kon zijn, » waarom ik verzocht heb , dat het te negen » uren zoude beginnen. »

Lecointre van Versailles stelde voor, dat men zoude besluiten, dat David van geen komité lid kon zijn. « De twee komités van » algemeen welzijn en van openbare vei- » ligheid waren vergaderd , hernam David, » toen Robespierre ons eene redevoering » voorlas , waarin ik mijnen naam hoorde » noemen. Ik meende , dat dit eene spot- » ternij was , en ik verzeker u , dat ik niet

» weinig verwonderd was , toen ik hem , den
» volgenden dag , mijnen naam van dit ge-
» stoelte hoorde uitspreken ; in een woord ,
» burgers , ik verzeker u , dat hij veel eer
» mij , dan ik hem , het hof maakte. »

Goupilleau de Fontenay zeide , dat David Robespierre zijne redevoering voor de conventie had hooren voorlezen ; dat hij hem dezelve in de klub der Jacobijnen had hooren herhalen , en beweerde , dat , indien David slechts bedrogen was geweest , hij niet , na twee reizen de akte van beschuldiging van Robespierre te hebben gehoord , tot hem gezegd zou hebben : *als gij den giftbeker drinkt , zal ik denzelven ook drinken.*

Legendre ondersteunde de vraag van Thibaudeau , strekkende om deze zaak naar de komités van algemeen welzijn , van openbare veiligheid , en van wetgeving te zenden , en dat voorstel werd aangenomen.

Toen er den 15 thermidor een besluit ge-

nomen was , om den representant Lebon in hechtenis te doen nemen , besloot de conventie , zonder het verslag harer komités af te wachten , dat David voorloopig zoude gevangen gezet worden. En dit was vier maanden geleden , toen Merlin van Douay , den 7 nivose , in naam der drie komités een verslag kwam uitbrengen , omtrent de leden der komités van het gouvernement , die als medestanders van Robespierre beschuldigd waren , en , op zijn voorstel , besloot de conventie , dat er geene reden was , om het gedrag van David te onderzoeken.

Den volgenden dag maakte de representant Bailleuil hiervan een gunstig gebruik.

» Gisteren , zeide hij , hebt gij besloten ,
» dat er geene reden was , om het gedrag
» van David te onderzoeken ; een noodzake-
» lijk gevolg daarvan is , da! hij in vrijheid
» moet gesteld worden ; waartoe ik dan ook
» het voorstel doe. » Letourneur deed op-

merken , dat er op het bureau een brief van de leerlingen van David was , behelzende hetzelfde verzoek , welke brief door hem voorgelezen zijnde , de conventie besloot , dat David terstond in vrijheid zoude gesteld worden . Een der representanten verzocht , dat hij in den schoot der vergadering zoude terugkeeren ; hetwelk door alle met de woorden « dit is niet meer dan billijk » beantwoord werd . Van toen af nam David op nieuw zitting in de vergadering ; doch , zich gelukkig aehende , dat zijn groot talent zijne beschuldigers tot zwijgen gebragt , en hem uit het gevaar , waaraan hij was blootgesteld geweest , verlost had , bemoeide hij zich weinig meer met het staatkundige , en oefende als representant geen invloed meer op de kunsten uit .

Den 20 pluviose , van het 3^e jaar , besloot de conventie dat de eer van het Pantheon aan geen burger meer konde worden toe-

gestaan , dat zijn borstbeeld in de nationale conventie en op openbare plaatsen niet geplaatst zou worden , dan tien jaren na zijn overlijden , en dat alle dekreten , hier mede strijdig , zouden beschouwd worden, als niet uitgevaardigd. Dien ten gevolge werden , den 21 pluviöse , bij het openen der zitting, de borstbeelden van Marat , Lepelletier , Dampierre, en Beauvais , en de twee schilderstukken van David , verbeeldende het treurige uiteinde van Lepelletier en Marat , uit de zaal weggenomen , en bleef er alleen het borstbeeld van Brutns.

Na de gebeurtenissen van 1 en 2 prairial van het 3^e jaar , werd er een groot aantal representanten beschuldigd van deel genomen te hebben aan het oproer tegen de nationale conventie. Daar nu David ook op deze lijst geplaatst was , en er niemand ten zijnen voordeele opkwam , werd hij den 9 prairial gevangen genomen , en bleef drie

maanden in het paleis van Luxembourg in hechtenis , zoo dat het hem niet voor den 4 fructidor daaraanvolgende (21 augustus) toegestaan werd , weder naar zijn huis te keeren , en aldaar onder het opzigt van eene wacht te blijven. Doch de algemeene kwijtschelding der staatsmisdaden van den 4 brumaire van het 4^e jaar (26 october 1795) schonk hem eindelijk de vrijheid weder. En hier eindigt zijne staatkundige loopbaan ; van wetgever werd hij nu weder eenvoudig burger. Want, toen het bestuur van het directoire dat der conventie vervong , ging van de zeven honderd vijftig representanten , waaruit deze laatste vergadering bestond , een gedeelte in het wetgevend lichaam over ; en de overige , waaronder David was, werden ambtelooze burgers. Nu sloot hij zich in zijne werkplaats op , zich geheel en al toewijdende aan zijne school ; in welken tijd hij een groot aantal leerlingen

vormde , die naderhand meesters geworden zijn. Reeds sloegen zij onderscheidene wegen in , en bragten de zuiverheid en den smaak van hunnen meester in hunne onderscheidene voortbrengselen. Het zuivere , mollige , en geestige van Gérard, het fijne en aangename van Guerin , het krachtige en ernstige van Gros , en het stoute en schitterende van Girodet, schenen de kinderen van het genie van David te zijn. Toen hij in hechtenis zat , riep hij zijne penseelen te hulp. Hoewel elk oogenblik met den dood bedreigd , maakte hij de schetsen van twee schilderstukken; waarvan het eene verbeeldde *Homerus, den vier-en-twintigsten zang van de Iliade opzeggende voor het volk, dat met aandoening naar hem luistert*. Het volk biedt hem aan, om deszelfs gering voedsel met hem te deelen, terwijl de grooten hem verregaande minachting toonen. Het andere was , *het gevecht der Sabijnen en Romeinen , na den sa-*

bijnschen maagdenroof. Dit laatste onderwerp kwam meer met den smaak van David overeen, waarom hij het dan ook ten uitvoer bragt, toen hij weder in vrijheid gesteld was. Dit stuk, even als de Horatiers, een geheel romeinsch karakter hebbende, bragt hem dikwijls op het laatste terug, en te dier tijd was het, dat hij zich met eene edele gestrengheid tegen zijne eigene werken wapende. « Misschien, zeide hij, heb ik in de » schilderij der Horatiers te veel de ontleed- » kunde getoond? In dit stuk meen ik de- » zelve met meer behendigheid en smaak » verborgen te hebben; en het zal meer in » den griekschen smaak zijn. »

Naderhand maakte David omtrent een' zijner uitmuntendste leerlingen eene aanmerking, die met de zoo even vermelde eenige overeenkomst heeft. « Hij heeft meer » talent, zeide hij, dan hetzelfde als weten- » schap noodig heeft; met minder aan-

» spraak op geleerdheid , en een weinig
» meer smaak, zoude hij het verder brengen.

In het stuk van den *sabijschen maagdenroof*, waarin zoo veel kracht vereenigd is met den zuiversten smaak , en dat op eene echt klassieke manier , geheel in den trant der ouden is bewerkt , scheen David waarlijk dat schoone ideaal , dat de Grieken alleen gekend hadden , te hebben wedergevonden. In den beginne werd dit bewonderenswaardige meesterstuk met de onregtvaardigste bitterheid gehekeld ; maar thans hebben en het algemeen en de kunstkenneren aan hetzelfde eene plaats aangewezen , die het altijd bij de nakomelingschap behouden zal. Er zijn weinige stukken , die zoo dikwijls gekopieerd en in plaat gebragt zijn. De schoone koppen van Romulus en Tatius worden in alle schilderscholen ten toon gehangen , en dienen dagelijks tot studiebeelden en modellen voor de teekenaars.

Zijne groote werken werden echter door eene andere soort van werkzaamheden afgebroken. Iedereen wilde zich door hem laten schilderen, en hij heeft ook op onderscheidene tijden zeer beroemde afbeeldsels gemaakt. De heer Desmaisons had hem onderscheidene familiestukken besteld; de beroemde geneesheer Alphonse Leroy; de Heer Pecoul en zijne gade; de vader en moeder zijner echtgenoot; de graaf de Clermont d'Amboise; Mevrouw Brehan; Mevrouw Vassal; de geheele familie Thelluson; de Heeren Lecouteux; Mevrouw Hocquart, en eene menigte anderen, waren door hem geschilderd. De beeldtenissen van den Heer Lavoisier en zijne echtgenoot waren uit erkentelijkheid met eene bijzondere zorg door hem uitgevoerd.

Na de staatkundige loopbaan te hebben verlaten, vervaardigde David ook eene schilderij van eene *vestaalsche maagd*, ter halver

lijve, een geschilderd studiebeeld van *Psyché*, eene herhaling in het klein van *den eed der Horatiers*, alsmede van *Belisarius*, dit laatste echter met eenige verandering; welke stukken alle, zonder iets tot zijnen reeds lang gevestigden roem bij te dragen, bij uitstek gezocht werden. Eene menigte vreemdelingen kwam zich bij hem inschrijven, om hunne portraits te hebben, maar hij wilde eerst aan het verlangen zijner landgenooten voldoen, en hiertoe ontbrak het hem reeds aan tijd. Het was dan ook niet dan met groote moeite, dat hij zich door een' russisch' prins liet overhalen, om voor hem te werken; op deszelfs verzoek, leide hij zich toe op het bevallige door *Phaon en Sapho* te schilderen. De liefde bestuurt de hand van Sapho op de snaren eener lier, wier toonen haar hart moeten raken, en er de koele onverschilligheid uit verbannen. Dit stuk, in Frankrijk weinig bekend, ver-

trok weldra naar Rusland, waar de prins Yousoupoft, voor wien David het gemaakt had, het geluk had, hetzelfde uit de vlammen van Moscou te redden.

Het ongeduld eener vermaarde vrouw heeft ons van een werk verstoken, waarvan David, in een oogenblik van drift, niet zonder spijt, afzag. Hij was begonnen Mevrouw Récamier te schilderen in eene houding, waarin zich de bevalligheden op het aanlokkelijkst konden vertoonen; maar afgetrokken door andere bezigheden, was de schilder al te langzaam naar den zin van haar, die hij moest schilderen. Het zij in de hoop van meer vlugheid bij eenen anderen schilder te vinden, het zij zij een tweede portret noodig had, zij vervoegde zich bij een' der eerste leerlingen van David. Deze, uit eerbied voor zijnen meester, wiens werk, dat reeds vrij ver gevorderd was, hij aan deszelfs huis had mogen zien, deelde hem

dit verzoek mede; en David raadde hem hier aan te voldoen. Maer toen Mevrouw Récamier bij hem kwam, om het eerste portret af te maken, zeide hij: « Mevrouw! de vrouwen hebben hare luimen; de kunstenaars hebben er ook; vergun mij, dat ik aan de mijne voldoening geve, ik zal uw portret bewaren zoo als het thans is. » En niets heeft hem naderhand kunnen overhalen om het af te werken.

Eenigen tijd voor den 18 fructidor, op een tijdstip, dat de koningsgezinde partij de patriotten bedreigde, vormde Bonaparte, des tijds het opperhoofd van het leger in Italië, het eervolle ontwerp, om David aan de vervolgingen te onttrekken die hem te Parys mogten bedreigen, en hem aan zich te verbinden. Julien, een zijner *aides-de-camp*, die naderhand in Egypte door de Arabieren vermoord is, werd, naar men zegt, belast, om dit voorstel zijns generaals aan den schil-

der over te brengen. Hij bood denzelven aan , in zijn leger te komen , om de veldslagen te schilderen , en zich aan de staatkundige woelingen te onttrekken ; maar David konde het niet van zich verkrijgen om Parys te verlaten.

Na den volkeren van Italie de vrijheid terug gegeven , en den algemeenen vrede te Campo-Formio geteekend te hebben , kwam de generaal Bonaparte weder te Parys , waaruit hij , naauwelijks nog bekend zijnde , vertrokken was , en waar hij , met onsterfelijken roem overdekt , terug kwam. Tot lid van het nationaal Instituut benoemd zijnde , had hij een gezelschap opgerigt , zamengesteld uit geleerden , regeringsleden , en eenige generaals. Nu verlangde hij ook David te zien , zijn medelid in het Instituut , maar dien hij nog nergens ontmoet had. Bij Lagarde , den algemeenen sekretaris van het directoire , ter maaltijd genoodigd zijnde ,

antwoordde Bonaparte : « Ik zal komen ,
» mits David ook uw gast zij. » Dien ten
gevolge ging Lagarde in persoon den schil-
der verzoeken. Deze verlangde , gelijk elk,
den overwinnaar van Italie van nabij te lee-
ren kennen , en wilde hem tevens bedanken
voor zijn vleijend aanbod , om eene schuil-
plaats in zijn leger te komen zoeken. Zoodra
Bonaparte David in de zaal van Lagarde
bespeurde , begon hij een gesprek met den
schilder , en stelde hem voor, zijn afbeeldsel
te maken. — « Ik zal u schilderen , zeide
» David , met den degen in de hand , op het
« slagveld. » — « Neen , antwoordde Bo-
» naparte , met den degen wint men geene
» veldslagen meer ; ik wil geschilderd wor-
» den , gerust zittende op een wild paard. »

David had toen eenige stukken onder
handen , waaran hij onafgebroken werken
moest , en van eenen anderen kant , had Bo-
naparte zulke gewigtige bezigheden , dat

hij naauwelijks tijd had , om zich te doen schilderen. Het portret werd dus niet ondernomen ; schoon het plan er toe niet werd opgegeven.

Na den 18 brumaire van het 8 jaar , toen Bonaparte eerste consul geworden was , ontving hij David bij zich ; dit had gewoonlijk plaats op het uur , dat hij aan het ontbijt zat. En toen de nationale autoriteiten volgens de nieuwe staatsregeling ingerigt werden , zeide hem de eerste consul , dat hij hem liever aan zijne werkzaamheden had willen laten , dan hem eenen post geven.

— « Dit spijt mij geenszins , zeide David.
» De tijd en de gebeurtenissen hebben mij
» geleerd , dat mijn post in mijne werk-
» plaats is. Ik heb altijd eene groote lief-
» de gehad voor mijne kunst , en beoe-
» fen de zelve met geestdrift ; ik wil er
» mij geheel aan overgeven. Overigens
» de posten zijn niet bestendig , en mij-

» ne werken, hoop ik, dat blijven zullen. »

Toen de eerste consul het *petit Luxembourg* verliet, om zijn verblijf in de *Tuileries* te nemen, belastte hij David, in de galerij van dat paleis het schoone antieke borstbeeld van Junius Brutus te doen plaatsen, dat in Italie buit gemaakt was.

De overtocht van Bonaparte over den berg *St. Bernard*, deed aan dien terugdenken, welken, twintig eeuwen te voren, een kartaagsch veldheer ondernomen had. Ook Frankrijk, zeide men, had zijn' Hannibal.

Bij zijne terugkomst van Marengo, had de eerste consul het voornemen opgevat, zich door David te doen schilderen, en deed hem bij zich komen, in tegenwoordigheid van den minister van binnenland-sche zaken, Lucien Bonaparte. « Zijt gij » thans aan iets bezig? » vroeg hem de eerste consul. — « Aan het schilderstuk van » den doortocht van de Thermopylen. » —

« Zoo veel te erger. Gij doet niet wel , met u
» moeite te geven , om overwonnenen te schil-
» deren. » — « Maar , burger consul , deze
» overwonnenen zijn zoo vele helden , die
» voor het vaderland sterven ; en niet te-
» genstaande hunne nederlaag , hebben zij,
» voor langer dan honderd jaren , de Persen
» uit Griekenland terug gedreven. » —
« Wat doet er dit toe ? alleen de naam van
» Leonidas is tot ons gekomen ; al het ove-
» rige is verloren voor de geschiedenis. »
« — Alles ! uitgenomen die edele tegen-
» stand tegen een ontelbaar leger. Alles ! ...
» uitgenomen hunne zelfsoffering , die
» door het vermelden van hunne namen
» niet te grooter zou zijn. Alles ! uitge-
» nomen de gebruiken en strenge zeden der
» Lacedemoniers , welke het nuttig is den
» soldaten in het geheugen terug te roepen. »
Intusschen werkte David vooreerst aan
dit schilderstuk niet verder voort , zonder

echter van hetzelfde geheel af te zien , zoo als men vervolgens zien zal. De eerste consul verzocht hem, zijn portret te schilderen ; David beloofde zich terstond aan het werk te zullen zetten , hem verzoekende, dat hij daartoe voor hem zitten zou.

» Waartoe zou dit noodig zijn , » vroeg Bonaparte , wien zoodanig een dwang zou verveeld hebben , « denkt gij , dat de groote » mannen der oudheid , wier beeldtenissen » wij bezitten , ook daartoe gezeten hebben ? » — « Maar ik schilder u voor uwe » eeuw , voor menschen , die u gezien hebben , die u kennen ; zij zullen uwe beeld- » tennis gelijkend willen hebben. » — « Ge- » lijkend ! het is niet de naauwkeurigheid » der trekken , eene kleine wrat op den » neus , die de gelijkenis uitmaken Het is » het karakter van het gelaat , en het geen » hetzelfde bezielt , wat men moet schildere- » ren. » — « Het eene belet het andere

» niet. » — Zeker heeft Alexander nooit
» voor Apelles gezeten. Niemand vraagt er
» naar , of de beeldtenissen van groote
» mannen gelijken. Het is voldoende , dat
» hun genie er levendig in uitkome. » —
« Gij leert mij de kunst van schilderen. »—
« Gij schertst ; hoe toch ? » — « Ja , nog
» nooit heb ik de schilderkunst uit dit oog-
» punt beschouwd. Gij hebt gelijk. Wel nu ,
» gij zult niet voor mij zitten. Laat mij be-
» gaan ; ik zal u zonder dat wel schilderen. »
Bij het uitgaan uit het kabinet van den
eersten consul , bragt Lucien het gesprek
terug op het schilderstuk van den doortogt
der Thermopylen , en zeide tot David :
» mijn vriend , hij houdt niet dan van na-
» tionale onderwerpen ; hij ziet 'er zich zel-
» ven op eene meer of min belangrijke
» wijze in uitkomen. Dit is zijn zwak , hij
» mag het wel hebben , dat er van hem ge-
» sproken wordt. »

David schilderde dan dat schoone portret van den eersten consul te paard, zoo als hij, *gerust op een moedig en wild ros*, den berg St Bernard beklimt; een stuk, merkwaardig door het grootsche van het denkbeeld, en de kracht der uitvoering, en waar het ideaal niet in het minste met de waarheid strijdig is. Bonaparte ziet men levensgroot, hebbende eenen wijden mantel om, welke wapperende ten spel van den wind is. De schilder heeft hem voorgesteld, als aan het leger bevel gevende, eene *attitude* zoo natuurlijk eigen aan dien grooten veldheer. Aan den voet van het schilderstuk is op de rots de naam van Bonaparte geschreven; tegenover die van Hannibal, en van Karel den Grooten, de eenige veldheeren, die denzelfden overtocht aan het hoofd van hun leger gewaagd hebben.

Tegen het einde van het jaar 9, toen het stuk voltooid was, bood David hetzelfde den

eersten consul aan ; langen tijd beschouwde hij zijn portret zonder iets te zeggen , en toen zich tot den schilder wendende , overlaadde hij hem met loftuitingen . Daarna , zijne oogen slaande op de soldaten , die mede den berg beklouteren , waar zij zich reeds in de wolken verliezen , en die dus in eene zeer kleine verhouding zijn , als voorondersteld op eenen verren afstand gezien te worden , zeide hij lagchend : « maar , burger David , » wat doen daar ginds die kleine mannetjes , » niet grooter dan het hoefijzer van mijn » paard ! Het zal hen zoo met eenen hoef- » slag alle verpletteren . » Deze aanmerking was niet ongegrond .

De marquis Musqués , ambassadeur des konings van Spanje , verzocht David , uit naam van zijnen meester , een portret van den eersten consul te schilderen . Deze maakte dus van de afbeelding te paard , eene kopij , welke , te gelijk met het origineel , op het

laatst van het jaar IX , op de tentoonstelling geplaatst werd , waar ook de schilderij van *het gevecht der Sabijnen tegen de Romeinen , na den sabijnschen maagdenroof* , gevonden werd. Naderhand schilderde David nog drie malen dit portret ; eene dezer kopijen werd aan het nationaal museum van Frankrijk gegeven , dat die , welke hij het laatst schilderde , was bestemd , om in de woning des makers te worden opgehangen. Aan deze laatste gaf hij den voorrang boven al de anderen , zelfs boven het origineel , dewijl hij , bij de bewerking , zijn voordeel gedaan had met eenige aanmerkingen , hem door bevoegde kunstregters gemaakt.

In 1814 , namen de Pruiszen het origineel uit het kasteel van St Cloud weg , en plaats-ten het in het museum te Berlyn , waar het zich nog bevindt. Deze onderscheidene herhalingen van het zelfde stuk , eene menigte portretten , en een aantal lessen , die David

niet van de hand kon wijzen , namen gedurende het consulschap al zijn' tijd weg.

In brumaire van het jaar IX , werd door David en zijne leerlingen een feest gegeven aan den senator Vien , hunnen meester , waarbij het gezelschap uit honderd en twintig personen bestond. Men had het portret van den burger Vien geplaatst in de zaal , waar men hem ontving ; zijne plaats aan tafel werd door bloemenkransen in den vorm van een gehemelte aangewezen ; boven deszelfs hoofd hing een lauwerkrans , met deze woorden : *de dankbare kunsten aan Vien*. David stelde de gezondheid van zijnen meester en die van Mevrouw Vien met deze woorden in :

- « Aan den burger Vien , onzen meester.
- » Mogt hij , een andere Diagoras , de werken van zijn vijfde geslacht in de zaal der tentoonstelling zien schitteren !
- » Aan Mevrouw Vien , wier zorg en be-

» minnelijke hoedanigheden en deugden
 » tot nu toe den vader der schilderkunst
 » voor ons bewaard hebben, en nog voor
 » ons bewaren zullen. »

Buiten twijfel gevoelde Vien zich gestreeld met de hulde, die men aan zijne groote bekwaamheden bewees; doch geloovende zich eerder te bevinden midden onder zijne kinderen, dan onder zijne leerlingen, scheen hij meer getroffen over de ongekunstelde bewijzen hunner genegenheid, dan over de betuigingen van hunne bewondering en eerbied.

Zijne antwoorden, vol leven en kracht, schetsen Vien veel beter af, dan al wat men van hem zou kunnen zeggen. In eene rede-

* Bij eene groote bekwaamheid als schilderes, voegde Mevrouw Vien al de voorregten der schoonheid. Vien zeide dan ook dikwijls, bij het bewonderen der bloemen, die zij schilderde: « *zij strooit dezelve op mijn levenspad.* »

voering , aan hem gerigt , herinnerde hem de burger Gauthens de diensten , door hem bewezen aan de schilderkunst. « Ja , mijne » kinderen , antwoordde deze grijsaard , » toen ik deze kunst begon te beoefenen , » bespeurde ik , dat zij door valsche grond- » stellingen van het regte spoor was afge- » weken. Ik zeide : dit moet veranderen , » en zulks zal gebeuren : ik heb gestreden , » ik heb volgehouden , en het is geschied. » De oudste zoon van David had ter dezer gelegenheid een zeer aardig vers gemaakt , en na het lezen der redevoeringen en verzen , had er een concert plaats ; dan niets kon dit feest vrolijker en aandoenlijker maken , dan de nederigheid en het beminnelijke karakter van den grijsaard , ter wiens eere het was aangelegd.

Napoleon tot keizer uitgeroepen zijnde , en besloten hebbende zich te laten zalven , beval David , dien hij intusschen tot

zijnen eersten schilder benoemd had, vier groote stukken te vervaardigen, om in de troonzaal te worden opgehangen, namelijk:

1° De krooning van Napoleon.

2° Het uitdeelen der adelaars.

3° De plegtige inwijding van Napoleon in de kerk van *Notre-Dame*.

4° De intrede van Napoleon in het Stadhuis.

De dag der krooning bepaald zijnde, deed Napoleon den gouverneur van Parys en den graaf de Ségur, groot ceremoniemeester, roepen, en beval hun, in tegenwoordigheid van David, zich met dezen te verstaan omtrent de plaats, van waar dezelve die indruk makende plegtigheid in haar geheel overzien kon. David koos eene plaats in de *tribune* boven het hoofdaltaar. Daar had hij, als 't ware, onder de teekenpen, Napoleon en zijne gemalin, den paus en al zijn gevolg, de groot-dignitarissen en de

eerste ambtenaars van het rijk , als ook de afgevaardigden der departementen. Doch door een misverstand betwistte de groot-ceremoniemeester deze plaats aan David , en er ontstond tusschen hen een vrij hevig geschil , hetwelk gevaar liep van zeer ernstig te worden , doch waarbij de schilder de overhand behield boven den hoveling. Hij had vooraf een plan gemaakt van het ruim der kerk van *Notre-Dame* , en voorgelicht door een programma , dat hem de namen opgaf van al de personen , die op de schilderij moesten afgebeeld worden , stipte hij de onderscheidene groepen aan , welke zich aan zijn oog vertoonden ; ging toen geheel vervuld van zijn onderwerp naar huis , en ontwierp de schets , die hem voor dit werk dienen moest. Dit ontwerp was gemaakt in eene proportie van achtien tot twaalf duimen. Het schilderstuk is dertig voet lang , en negentien hoog , en

ðus het grootste, dat tot nu toe bestaan heeft; want dat van *de Bruiloft te Cana*, door Paul Veronese, het grootste stuk, dat men vóór de *krooning* gezien heeft, is bij dezelfde lengte slechts twaalf voet hoog. Tot zulk een werk werd een lange en moeilijke arbeid gevorderd, en om het ten uitvoer te brengen, moesten alle krachten worden ingespannen. David sloot zich, drie achtereenvolgende jaren, in zijne werkplaats op, en brak zeer zelden zijn werk af, alleen op het dringend verzoek der grooten van het rijk, der vreemde vorsten, en der beroemde vrouwen van dien tijd, die zich door hem wilden doen schilderen.

Doch de zwarigheden, aan dit groote werk natuurlijk eigen, werden nog door bijzondere bijkomende omstandigheden vermeerderd. Het doel van het werk liet niet toe, aan elk genoeg te geven; personen van onderscheidene standen wilden er ieder naar

zijnen smaak geschilderd zijn; hovelingen wilden er op den voorgrond staan, en zelve de houding aanwijzen, waarin zij op het stuk geplaatst zouden zijn. Alle deze aanmatigingen bragten den schilder in eenen zeer moeilijken toestand, en werkten zijn eerst gevormd plan zeer tegen.

Er deed zich nog eene andere moeilijkheid van de zijde des turkschen ambassadeurs op. Niet alleen beweerde hij, dat zijne godsdienst hem verbood in de christelijke moskeën te komen; maar ook verzette hij er zich tegen, om hem in het schilderstuk te doen voorkomen; en men moest hem lang bidden, om zijne toestemming te bekomen.

Het eerste jaar moest hij geheel en al besteden tot het schilderen van de verschillende portretten der personen, die in het schilderstuk komen moesten. Eenige andere afleidingen, die te aangenaam waren, om

zich aan dezelve te onttrekken, werkten mede, om dit werk langzaam te doen voortgaan.

Onderscheiden beroemde kunstenaars van alle landen, door den roem zijner werken naar Parys gelokt, verzochten de gunst, in zijne werkplaats te mogen komen, en het moest zeer moeilijk zijn, eene zoo vleijende hulde niet aan te nemen. Zoo maakte Canova, de eerste beeldhouwer van latere tijden, gedurende zijn verblijf te Parys, dikwijls gebruik van dit verlof. Ook Camuccini, toen ter tijd de eerste schilder van Italie, vond er genoeg in, hem te zien werken. Voor dat deze Parys verliet, om naar Rome terug te keeren, ging hij afscheid nemen van David, en hem omgeven vindende van verscheidene leerlingen, zeide hij bij het afscheid nemen: « *à dio el piu bravo* » *pittore di scholari ben bravi.* * »

* Vaarwel, voortreffelijke schilder, leermeester van voortreffelijke kweekelingen.

Bij zijne terugkomst te Rome , stelde Canova David aan de Akademie als buitenlid voor. Deze eer , die aan onderscheidene buitenlandsche kunstenaars vergund werd , had dit bijzonders , dat de leden der Akademie , in de vervoering hunner geestdrift , geboren uit hoogachting voor den franschen schilder , van de gewone wijze van stemming afzagen , en hem met eenparigheid en toejuiching tot honorair lid benoemden. Canova werd verzocht , van deze omstandigheid , die er bij deszelfs benoeming had plaats gehad , hem kennis te geven.

Napoleon verlangde met ongeduld het tafereel *der krooning* afgewerkt te zien , en liet zeer dikwijls vragen , hoe verre het gevorderd was. Na eenen aanhoudenden arbeid van drie jaren , gedurende welken de schilder , zoo als ligt te begrijpen is , vele kleine hindernissen ontmoet had , ging hij zelf aan Napoleon berigten , dat hij zijne taak

afgewerkt had. De keizer bepaalde den dag, waarop hij het stuk wilde gaan zien, alvorens het voor het publiek zoude tentoongesteld worden. Ter bestemder tijd kwam de keizer, voorafgegaan van onderscheidene detachementen paardenvolk, en van een' talrijken stoet muzikanten, vergezeld van de keizerin, en gevolgd van zijne geheele familie, van de officieren van zijn huis, en van de ministers, begaf hij zich naar de werkplaats, waar zijn eerste schilder hem wachtte.

Dit stuk is te algemeen bekend, om er hier eene beschrijving van te geven, die altijd gebrekkig zou zijn. Voor het nog geheel af was, wist het publiek reeds, welk tooneel er op deze schilderij vertoond werd. Scherpe aanmerkingen waren hun reeds ontvallen, die onder den naam van vrienden, of van leerlingen, in de werkplaats van David' zich hadden ingedrongen. Men deed hem het verwijt, dat hij de keizerin tot de heldin van

het stuk gemaakt had. « Het is niet , zeide » men , de krooning van Napoleon , maar die » van Josephine. » Men moest echter vermoed hebben , dat de schilder , niet te gelijker tijd den oogenblik kunnende voorstellen , waarop Napoleon de kroon van den altaar nam , en eerst op zijn hoofd plaatste , en dien , waarop hij vervolgens der keizerin de diadeem opzette , tusschen deze twee handelingen zeker geene keuze gedaan had , dan na alvorens de bevelen te hebben ontvangen van den keizer , aan wiens roem dit gedenkstuk was toegewijd. Napoleon aarzelde dan ook niet , toen hij deze schikking van het voornaamste tooneel onder het oog kreeg , hieraan zijne volkomene goedkeuring te geven. Hij beschouwde stilzwijgende het stuk drie kwartieruurs lang , in alle zijne deelen , en zeide toen tot David : « Het is wel , zeer wel , David ; gij hebt » mijne meening geheel gevat ; gij hebt een

» fransch ridder van mij gemaakt. Ik acht
» mij er voor aan u verpligt , dat gij in de
» volgende eeuwen het bewijs van gene-
» genheid hebt overgebracht , dat ik heb
» willen geven aan haar , die den last van
» het bewind met mij deelt. »

Na een oogenblik gezwegen te hebben , met gedekten hoofde , Josephine aan zijne regter , David aan zijne linkerhand , den geheelen hofstaet achter zich , en de schilderij bijna tegen over zich hebbende , deed hij twee stappen voorwaarts , en plaatste zich te ver den schilder , nam vervolgens zijnen hoed af , en , zich voor hem buigende , zeide hij met zeer veel nadruk : David , ik groet u. De schilder door deze eer diep getroffen , antwoordde hem. « Sire ,
» ik ontvang uwen groet in naam van alle
» kunstenaars , mij gelukkig achtende ,
» diegene te zijn , aan wien gij denzelfven
» doen wilt ! » En nu haastte zich elk , om

op zijne beurt , David gelijke eer te bewijzen, waarna de stoet zijne werkplaats verliet.

Door alle vreemdelingen , die Parys bezochten , werd dit stuk bewonderd. De koning van Wurtemberg beschouwde het eens in tegenwoordigheid van den schilder , en getroffen door den glans van het licht , dat over de groep gespreid ligt , waar zich de heilige vader , en de kardinaal Caprara bevinden , zeide hij : « Ik » dacht niet , dat uwe kunst zulke wonderen kon scheppen ; de middelen voor » het lichte en het donkere zijn zeer gering » in de schilderkunst. Toen gij dit heerlijke » licht voortbragt , hadt gij zeker een' » zonnestraal op uw palet?

— « Sire , uwe aanmerking , en de » vleijende wijze , waarop gij dezelve mededeelt , ademen kunstgevoel ; Uwe Majesteit heeft dan ook de schilderkunst » beoefend?

» Ja , ik houde er mij somwijlen mede
» bezig ; mijne broeders hebben denzelfden
» smaak. Die , welken gij in uwe werkplaats
» ontvangt , is in die kunst niet ongeluk-
» kig geslaagd ; zijne stukken voldoen niet
» slechts als het werk eens konings , maar
» een kunstenaar zou zich over dezelve
» niet behoeven te schamen. Mijnheer
» David , ik mag mij niet vleijen eene
» kopij van dit schilderstuk te bekomen ,
» maar gij kunt mij dit gemis eenigzins
» vergoeden , door mij te plaatsen aan het
» hoofd der inteekenaars op de plaat , die
» er naar gegraveerd zal worden. Dit moet
» gij vooral niet vergeten. »

Men moet echter bekennen , dat dit stuk niet in alles volmaakt is. Zoo wordt het berispt wegens de graauwe kleur , die in de galerijen heerscht ; ook beweert men , dat het geheel der groepen op den achtergrond een weinig verward is ; maar kan men , in

een werk van zoo een' grooten omvang, dezelfde volmaaktheid in alle deelen eischen? of kon de schilder, door de hedendaagsche kleedingswijze vooral zeer belemmerd, zoo hij der waarheid getrouw wilde zijn, en zich niet aan de berisping der tijdgenooten blootstellen, in zoodanig stuk, aan zijn onderwerp leven en krachtvolle handeling geven, dat uit zijnen aard deftig, kalm, en majestueus is? Kon hij de poesij te hulp roepen in een werk, waar hij zich alleen moest laten leiden door de rede en de waarheid? Ook is het waar, dat een en dezelfde persoon, niet in alle soorten der schilderkunst te gelijk kan uitmunten, en in deze muntte David minder uit.

Het altaar, en hetgeen er toebehoort, zijn niet minder fraai, dan al het andere, dat er bij is aangebragt. De houding van Napoleon is eerbied wekkend, en zijn gelaat gelijkt sprekend. De gestalte van Jo-

sephine is bekoorlijk , en bij uitstek beval-
lig. Het beeld van den paus heeft iets
vrooms en edels , overeenkomstig met de
waarheid en de uitdrukking van zijn ge-
laat. De schilder had eerst de beide handen
van den heiligen vader op de knieën ge-
legd; Napoleon oordeelde , dat de plegtig-
heid der inzegening daar door niet zichtbaar
genoeg was; en raadde David , dit gebrek zoo
veel mogelijk te verhelpen. Deze volgde dien
raad , en veranderde zulks , door den reg-
ter arm in de hoogte te brengen , en den
paus alzoo op eene meer in het oog vallende
wijze te doen handelen.

Hoewel men dit stuk sterk gegispt heeft ,
moet men echter bekennen , dat deszelfs
ordonnantie te bewonderen is. Al de voor-
name personen gelijken sprekend. De schil-
der heeft er zich zelve afgebeeld , boven
het altaar , in de tribune , waar hij , verge-
zeld van twee zijner kweekelingen , de ge-

heele plegtigheid geteekend heeft. In een woord, het is een gedenkstuk, opgerigt voor den roem van die dagen, hetwelk, beter dan alle beschrijvingen, aan het nageslacht zal doen zien, hoe deze plegtigheid heeft plaats gehad.

David scheen echter de aanmerkingen op dit stuk niet zoo wel op te nemen, als die op zijne vroegere werken. Hij trachtte zich omtrent bijna alle fouten, die men hem deed opmerken, te versoonen; doch men moet ook zeggen, dat de kwaadwilligheid en de nijd dezelve veel vergroot hebben.

Eens waren eenige menschen dit stuk in de werkplaats van den schilder gaan zien; een hunner, meenende niet gehoord te worden, maakte tegen iemand, die naast hem stond, de aanmerking, dat het belagchelijk was, dat de keizerin Josephine zoo jeugdig geschilderd was; waarop David, zich eens-

klaps omkeerende , hun toeduwde : *Gaat het haar zeggen.*

De paus had , voor hij naar Rome vertrok , zijn portret willen hebben , en David had volvaardig aan zijne begeerte voldaan. Hieromtrent zegt eene in de fransche letterkunde zeer beroemde vrouw , Mevrouw de Genlis , in hare gedenkschriften : « Ik ver-
» langde zeer , om zelve te kunnen oordee-
» len , of het door David gemaakte portret
» van den paus zoo schoon , en tevens zoo
» gelijkend ware , als men zeide ; ik was er
» over verrukt ; maar de koningin van
» Napels (naderhand koningin van Spanje)
» verzekerde mij , dat het gelaat van den
» paus op het tafereel *van de krooning* nog
» schooner was , en dit stuk konde men
» niet dan in de werkplaats van David be-
» schouwen. Ik betuigde mijne spijt , dat
» ik er niet heen konde gaan , dewijl ik de
» daden en staatkundige gevoelens van

» David , in mijn werk *Précis de conduite* ,
 » zeer gelaakt had , en nu , met eenige
 » waarschijnlijkheid , vreesde , dat hij wei-
 » geren zou mij te ontvangen. Toen had
 » de koningin de goedheid, mij te zeggen,
 » dat zij op zich nam mij er te brengen ,
 » het geen den volgenden dag plaats had.
 » David ontving mij zonder eenigen wrok.
 » Wat mij aangaat , ik prees van ganscher
 » harte , niet het geheele stuk , hetwelk
 » men in eenige opzigten berispen kan ,
 » maar het gelaat van den paus , hetwelk
 » inderdaad bewonderenswaardig is. »

Dit portret deed de schilder de eer genieten , van door den paus met aandrang te worden uitgenoodigd , om zich te Rome te vestigen.

Het tweede stuk , bestemd om de troonzaal te versieren , was de *uitdeeling der Adelaars* , welke in het veld van Mars plaats had. Dit kunstgewrocht hield den roem

van David staande , zonder dien veel te vergrooten ; doch de beide andere stukken , die deze verzameling moesten volledig maken , werden niet afgewerkt ; de schilder heeft er slechts de schetsen van gemaakt , die in zijn kabinet bewaard zijn.

Hij maakte nog een ander portret van *den Paus en den kardinaal Caprara* , in dezelfde lijst. Dit is lang in het kabinet van den schilder gebleven , tot dat het , voor omtrent twee jaren , door den heer Hyacinthe Didot gekocht werd , in wiens kabinet het thans te zien is.

Toen de markies Douglas aan David verzocht hem eene afbeelding van Napoleon te bezorgen , schilderde hij den keizer levensgrootte , ten voeten uit , in zijn kabinet , en wel op den oogenblik , dat hij , na den nacht met werken te hebben doorgebracht , zoo als men aan de bijna geheel uitgebrande waskaarsen zien kan , van zijne schrijftafel

is opgestaan. Van alle de afbeeldingen des keizers is deze de meest geroemde. Napoleon zelf was er verrukt over, en zeide tot den schilder : « Gij hebt het geraden David ; » 's nachts houdt ik mij met het geluk mijner onderdanen bezig, en overdag werk ik voor hunnen roem. »

David maakte er vier kopijen van, waarvan de eene, na lang in zijn kabinet te zijn gebleven, de eigendom van den heer Huybens te Parys is geworden.

Hij schilderde ook Napoleon in deszelfs keizerlijk gewaad, en dit portret was voor Prins Hieronimus, koning van Westfalen, bestemd; ook is de plaat, die er naar gegraveerd is, bij de kenners zeer inachting.

In onderscheidene geschriften heeft men verhaald, dat David, door de onbuigzaamheid van zijn karakter, en dewijl hij weinig tot vleijen geschikt was, bij Napoleon in ongenade gevallen was; doch de betrekkin-

gen, waarin hij tot de keizer stond, bewijzen het tegendeel.

Als stichter van een nieuw rijk, wilde deze vorst hetzelfde beroemd maken door wetenschappen en kunsten te beschermen. Men heeft reeds gezien, dat hij David tot zijn' eersten schilder benoemd had; wat later zond hij hem eene aanstelling, als kommandant van het legioen van eer.

Napoleon liet hem eens bij zich roepen, en deelde hem het plan mede, dat hij gevormd had, om alle zijne stukken in het keizerlijk museum te vereenigen. « Italic, » zeide hij, bezit de galerij van Rubens; » ik wil, dat Frankrijk de galerij van David bezitte. » Na de dankbetuigingen, die natuurlijk de mededeeling van dit ontwerp vereischte, antwoordde David den keizer: « Sire, ik geloof, dat het onmogelijk is » deze verzameling tot stand te brengen; » mijne stukken zijn te veel verspreid, dezelve

» ve zijn in handen van te rijke liefhebbers ,
 » om te kunnen hopen, dat zij die zullen af-
 » staan : zoo ben ik , bij voorbeeld , verze-
 » kerd , dat de eigenaar van *de dood van*
 » *Socrates* , de heer de Trudaine , er een
 » groot belang in stelt , dit stuk te be-
 » houden. » — « Wij zullen het met goud
 » koopen , zeide de keizer ; bied er veertig
 » duizend franken voor , en indien het wezen
 » moet , moogt gij tot zestig duizend gaan. »
 Dit stuk was voor zes duizend franken be-
 steld , en de heer Frudaine had er tien voor be-
 taald , om den schilder zijne goedkeuring
 te toonen. De eigenaar weigerde het aan-
 bod van veertig duizend franken ; en een
 tweede aanbod van vijftig duizend had geen
 beteren uitslag. « Deze weigering is zeer
 » vleijend voor mij ; zeide David , maar
 » ik moet volhouden ; Napoleon heeft mij
 » zulks bevolen , en mij gemagtigd , u zestig
 » duizend franken te bieden. » — « Ik

» neem dezelve niet aan , en verzoek u aan
» Napoleon te zeggen , dat ik uw werk
» boven elk aanbod waardeer ; indien ik
» deze opoffering voor hem doe , wil ik het
» voor niet doen. »

David bragt deze boodschap over, waarop Napoleon van zijnen leuningstoel opstaande, op een' gemelijken toon, zeide : « het
» regt van eigendom moet ik eerbiedigen ;
» ik kan dien geestdrijver niet dwingen om
» zijne maitresse aan ons af te staan. »

Deze eerste zwaarigheid verhinderde dus den keizer zijn ontwerp te volvoeren.

Men heeft gezien, dat David in het jaar VIII (1800), door de werken die de eerste consul bij hem besteld had, genoodzaakt was geweest zijne schilderij van *Leonidas bij de Thermopylen* te laten staan, echter met het voornemen, om het naderhand weder op te vatten. Naderhand bekende hij zelfs, dat hij toen ter tijd zijn onderwerp

nog niet rijp genoeg overdacht had ; ook was het gesprek met den eersten consul hier omtrent gehouden , verre van hem aan te moedigen. Eerst in 1811 , was hij genoegzaam meester van zijnen tijd , om er weder aan te beginnen ; en hetgeen verbazen moet , met eenen buitengewonen spoed werkte hij hetzelve af.

Door dit groote werk wilde David al de historieschilders , die hem voorgégaan waren , overtreffen , en de schilderij van *Leonidas bij de Thermopylen* werd zijn meesterstuk. Het verbeeldt den oogenblik , waarop Leonidas zich tot den strijd gereed maakt. Een jong krijgsman komt hem zeggen , dat drie honderd van de hunnen besloten hebben te sneuvelen , om het persisch leger in deszelfs aantogt tegen te houden. De houding van Leonidas is meer dan menschelijk ; zijn hoofd heeft iets verhevens , zijn gelaat drukt alle de gewaarwordingen uit van die fiere

ziel, die zich zonder bedenking aan den dood wijdt : eene zachte zwaarmoedigheid , en de verachting van het leven zijn op de lippen van den held te lezen. Andere niet minder treffende *episoden* vermeederen het belang dat het hoofdtooneel reeds inboezemt ; men gevoelt zich diep aangedaan , bij het zien van dien blinde, die zijnen slaaf aanzet , om zijne pijlschoten te besturen , en van de geestdrift des jongen Spartaans , die in de armen van zijnen leermeester zweert , dat hij zijns en zijner lessen zal waardig zijn.

Het beschouwen van dit verheven kunststuk deed eenen dichter, die volkomen dien naam waardig , en een vriend der kunsten is, in eenen aandoenlijken en hartroerenden treurzang , uitroepen :

« Je vois Léonidas. O courage ! ô patrie !

» Trois cents héros sont morts dans ce détroit fameux ;

» Trois cent ! quel souvenir !... Je pleure... et je m'écrie :

» Dix-huit mille Français ont expiré comme eux. * »

Dit stuk was reeds lang afgewerkt, toen de rampspoeden der fransche legers te Parys bekend werden. Weldra had het fransche keizerrijk, dat zijne zegevierende vanen in alle de hoofdsteden van Europa had zien wapperen, de schending van zijn eigen grondgebied te vreezen, en eenige maanden later drongen de vreemde legers in hetzelfde door. De schrik verspreidde zich zelfs tot in Parys. David schorste toen zijne werkzaamheden op, en was er slechts op bedacht, om die zijner stukken, welke hij zelf bezat, even als een groot aantal kunstgewrochten,

* Casimir Delavigne, seconde Messénienne, sur *la dévastation du Musée et des monumens.*

« Ik zie Léonidas. O moed ! ô vaderland !

» Drie honderd helden stierven in deze beroemde bergengte ;

» Drie honderd ! welke herinnering !... Ik ween... en ik roep uit :

» Achttien duizend Franschen stierven op dezelfde roemvolle wijze. »

aan de hebzucht der overwinnaars te onttrekken. Hij zond ze naar het westelijk gedeelte van Frankrijk , waar dezelve aan vertrouwde handen ter bewaring werden gegeven , dewijl derzelve behoud hem zeer ter harte ging. Hij , die gedurende vijftien jaren , zijn beschermer was geweest, stond de kroon af ; Parys was opgepropt van vreemde krijgslieden ; maar hunne veldheeren , ja zelfs hunne vorsten, waren zoo verwonderd zich in de hoofdstad van Frankrijk te bevinden , en misschien zoo verlegen, hoe zij er uit zouden geraken , dat zij toen de openbare en bijzondere eigendommen eerbiedigden ; de Pruissen , zoo als wij reeds gezegd hebben , namen alleen van het kasteel van Saint-Cloud *het afbeeldsel te paard van den eersten consul* mede.

Het is bekend, dat Napoleon, na een jaar in zijn klein koninkrijk Elba te zijn gebleven , in 1815 , in Frankrijk terugkwam en zijne

kroon herwon. In Parys terug gekeerd , wilde hij het schilderstuk , *Leonidas bij de Thermopylen* , waarvan hij te voren het onderwerp had afgekeurd , gaan zien , dewijl hij er veel van had hooren spreken. Hij ging dus naar David , en zijne eerste woorden waren : « voor ik het schilderstuk gezien had , » kende ik het reeds , want ik heb er met » veel lof van hooren spreken. » Hij meende den aanval der Persen en de verdediging der moedige republikeinen van Lacedemon te zullen zien ; maar dit stuk stelt alleen de toebereidselen tot den strijd voor. Geheel vervuld van dit eerste denkbeeld , zocht Napoleon te vergeefs het gevecht zelf ; doch toen David hem omtrent zijn onderwerp opheldering gegeven had , betuigde hij voldaan te zijn , en zeide bij het weggaan : « Ga zoo » voort , David , met Frankrijk door uwe » stukken beroemd te maken. Ik hoop , dat » er kopijen van dit stuk eerlang in de mi-

» litaire scholen zullen geplaatst worden ; zij
 » zullen den jongen lieden de deugden van
 » hunnen stand herinneren. » Napoleon
 had toen de blaam vergeten , die hij in den
 beginne op dit heerlijke werk geworpen had.
 Het was het laatste , dat David gedurende
 zijn verblijf in Frankrijk gemaakt heeft ;
 zoo dat hij met dit zijn meesterstuk , als 't
 ware, van zijn vaderland afscheid nam.

Het slagveld van Mont-Saint-Jean* was de
 schouwplaats van een groot ongeluk** ; Napo-
 leon deed voor de tweede maal afstand , en
 vreemde legers trokken andermaal Parys
 binnen. Vijf maanden daarna , toen David
 reeds in zijne werkplaats was teruggekeerd ,
 en zijne werkzaamheden weder had opgevat ,
 werd de wet van 12 januarij 1816*** , uitge-

* Bij Waterloo.

De Vertaler.

** Wij laten dit woord voor rekening van den fran-
 schen Napoleons gezinden.

De Vertaler.

*** Bij deze wet werden onder anderen allen , die
 voor den dood des konings gestemd hadden , uit Frank-
 rijk verbannen.

De Vertaler.

vaardigd. Hij zag zich dus genoodzaakt Frankrijk te verlaten, en, na in zijne gedachten de onderscheidene landen van Europa te hebben doorloopen, besloot hij in de Nederlanden te gaan wonen. Daar vond hij de zeden, de grondbeginselen, de taal van zijn vaderland, en een zeer gastvrij gouvernement. Hij was zeven-en-zestig jaar, toen hij Frankrijk verliet, en het voor eeuwig vaarwel zeide. De jaren hadden echter zijnen moed niet verzwakt; hij gevoelde, dat hij nog krachten had, om zich over zijne ballingschap te wreken, besloot dus dezelve door zijne werken te vereeren, en nam zijne penseelen weder op.

De koning van Pruissen liet hem te Brussel de dringendste voorstellen doen, om zich te Berlyn te vestigen, waar die vorst hem het bestuur der kunsten in zijn rijk aanbood. De graaf von Goltz, ambassadeur van Pruissen in Frankrijk, schreef hem :

Parys , den 12 maart 1816.

» Mijnheer ,

» De koning , mijn meester , belast mij , u
» te doen weten , dat Z. M. , begeerende een'
» zoo beroemd kunstenaar in zijn rijk te
» hebben , gaarne zoude zien , dat gij u in
» zijne hoofdstad kwaamt nederzetten , al-
» waar Z. M. genegen is u een aangenaam
» verblijf te bezorgen , en de hulp te ver-
» leenen , die gij noodig mogt hebben.

» Uw vertrek naar Brussel mij geene gele-
» genheid gevende , met u in persoon over de
» voornemens van Z. M. te spreken , zoo
» raad ik u onmiddellijk aan Zijne Hoogheid
» den prins von Hardenberg te schrijven ,
» ten einde dezen uwe begeerte te kennen
» te geven. Intusschen heb ik besloten , u
» eene reispas te doen geworden , met welke
» gij u , des begeerende , naar Berlyn kunt

» begeben , waar gij een uwer talenten
 » waardig onthaal zult vinden. Indien gij
 » echter besluiten mogt , geen gebruik van
 » mijne reispas te maken , verzoek ik u mij
 » dezelve terug te zenden , onder het adres
 » van den Heer Conrad , directeur der
 » pruisische militaire posterijen te Sedan.

» Ontvang , Mijnheer , enz. »

Geteekend , Graaf Von GOLTZ.

De beroemde Alexander Von Humboldt, Davids medelid bij het Instituut, vereenigde zich ten dien einde met den graaf Von Goltz, en schreef hem nog dien zelfden dag :

12 maart 1816, *quai Malaquais*, n^o 3.

« Mijnheer en zeer geëerd medelid ,

» Mijn vriend, de graaf von Goltz, pruis-
 » sisch minister te Parys , heeft brieven
 » van de staatskancelarij van den prins Von

» Hardenberg ontvangen, waarin men hem
» meldt :

» Dat, daar er een beroemd man, de Heer
» David, op de lijst der ballingen gevon-
» den wordt, Z. M. de koning van Pruisen
» aan de kunsten eene groote dienst meent
» te doen, met den Heer David te verzoee-
» ken zich in zijne hoofdstad, Berlyn, ne-
» der te zetten; dat de koning zal trachten
» het verblijf van den Heer David zoo aan-
» genaam mogelijk te maken; dat hij des-
» zelfs raad omtrent het oprigten van een
» nieuw Museum, en het verbeteren der
» beoefening van alle takken van kunsten en
» der teekenkunde, wenschte in te win-
» nen.

» De graaf von Goltz moet u, mijn heer,
» bij deze zelfde gelegenheid schrijven;
» maar wetende, hoe gij mij met uwe ge-
» negenheid vereerd hebt, als een' der
» grootste bewonderaars uwer onsterfelijke

» werken , heeft hij verzocht , dat ik mijne
» bede bij de zijne zoude voegen.

» Gij zult in mijn land vinden , eenen
» koning , die de kunsten beschermt , en
» uwe werken weet op prijs te stellen ; een
» gouvernement , dat zorgvuldig alle des-
» zelfs aangegane verbindtenissen nakomt ,
» eenen zoo veel te grooteren werkkring ,
» daar alles nog moet opgerigt worden ,
» en , ik durf er dit bijvoegen , bij mijne
» landgenooten die zucht voor de kunsten ,
» die edele geestdrift, welke, wel bestuurd,
» aan de school haren ouden luister moet
» teruggeven.

» Ik weet , mijn heer , dat gij in een
» land woont, waar eene wijze gematigd-
» heid heerscht , zeer geschikt , om het ge-
» luk van het algemeen te vestigen ; maar
» ik gevoel mij geheel een Pruis te zijn ,
» wanneer men spreekt van David in de
» hoofdstad mijns konings te bezitten. Wat

» ook uw besluit moge zijn , ik verzoek u ,
» dadelijk aan den prins von Hardenberg ,
» en wel met die vrijmoedigheid , te schrij-
» ven, welke hij in alle opzigten verdient.
» Gij kunt hem vrijelijk de voorwaarden
» mededeelen, onder welke gij u te Berlyn
» zoudt willen nederzetten. Pruisen kan
» u geen luisterrijk verblijf bezorgen ; maar
» gij zult er het grootste verlangen vin-
» den , om er uw leven aangenaam te ma-
» ken ; gij zult er die zedelijke rust vinden,
» welke zoo noodzakelijk is voor de werk-
» zaamheden van den geest.

» Ik heb de eer te zijn , enz. »

Geteekend ,

De baron ALEXANDER VON HUMBOLDT.

De echtgenoot van David was ziek gewor-
den , zoodat hij , den 28 maart , aan den
prins von Hardenberg schreef , om hem
zijne erkentelijkheid en zijn leedwezen te

betuigen, en hem verzocht te wachten, tot dat de gezondheid zijner vrouw hersteld was; waarop de prins von Hardenberg hem, den 16 Mei 1816, den volgenden brief uit Parys schreef.

« Mijnheer,

» Ik heb de eer gehad uwen brief, van
» 28 maart te ontvangen, en heb onver-
» wijld den koning de redenen gemeld,
» waardoor gij, buiten uw toedoen, genood-
» zaakt zijt uwe reis uit te stellen; dezelve
» zijn te wettig, om niet door Zijne Majes-
» teit uw voornemen te doen billijken.
» Hoogstdezelve hoopt, dat de herstelling
» van Mevrouw uwe echtgenoot, u wel-
» dra zal toelaten uwe reis voort te zetten;
» maar, niet tegenstaande het genoeg, en
» dat Z. M. vinden zal, door u in zijne
» hoofdstad gevestigd te zien, ben ik gelast
» u te zeggen, dat Hoogstdezelve zich in

» dit opzigt geheel aan uwe bijzondere
» schikkingen onderwerpt; gij kunt dus,
» mijn heer, met gerustheid den afloop der
» ziekte van Mevrouw uwe echtgenootte af-
» wachten, en gij zult niet weder gevaar
» looplen van, door eene overhaaste reis,
» de gezondheid van haar in de waagschaal
» te stellen, die u in zoo vele opzigten dier-
» baar is. Ik vleije mij, dat uwe ongerust-
» heid ten dezen opzichte weldra zal gewe-
» ken zijn, en ik spoedig het genoeg zal
» hebben u in ons midden te zien geplaatst,
» op eene wijze, die met uwen smaak over-
» eenkomt, en in het genot van een rustig
» en eervol leven. Z. M. zal u alle gemak-
» ken bezorgen, die gij, bij uw verblijf
» onder ons, verlangen kunt, en het
» zal mij een genoeg zijn, mij hierover
» met u te kunnen verstaan terstond na
» uwe aankomst te Berlyn, waarvan ik u

* verzoek mij wel te willen onderrigten.

Ontvang , enz ,

Geteekend , prins von HARDENBERG .

Zoodanig waren de voorstellen , die de koning van Pruissen , door middel van eenen zijner ministers , aan David deed toekomen . Hij konde zich het genoeg niet ontzeggen , van de brieven , die deze voorstellen inhielden , mede te deelen ; zij waren te verkeerend om geheim te blijven .

Hij had , zoo als men gezien heeft , bijzonder gedrukt op de zwarigheden , geboren uit de zwakke gezondheid zijner vrouw ; maar naderhand moesten dezelve ophouden . Het was zeer natuurlijk dat David haar , gedurende hare ziekte niet verlaten kon ; maar was dit eene reden om het gedane aanbod van de hand te wijzen ? Hij konde er toch voorloopig in hebben toegestemd ,

het aan zich behoudende om zijne belofte eerst later te vervullen. Alle deze uitvlugten waren dus een middel om tijd te winnen; want hij had reeds besloten, geene schuilplaats aan te nemen, noch zijne talenten over te brengen bij eene natie, welke de grootste vijandschap tegen zijn vaderland getoond had.

De prins von Hatzfeld, ambassadeur van Pruisen bij den koning der Nederlanden, wilde de voorstellen, in naam van zijnen vorst reeds gedaan, mondelings aandringen. David was afwezig, toen de ambassadeur zich bij hem aanmeldde. Den volgenden dag ging David naar zijn hotel; de prins herinnerde hem de brieven, die hij reeds gekregen had: « Waaron, voegde hij er » bij, willigt gij het verzoek van mijnen » koning niet in? Hij stelt er den grootsten prijs op, u in zijne hoofdstad te » zien wonen. Hoe hoog was uwe wed-

» de , als eerste schilder van Napoleon ?

— « Twaalf duizend Franken. »

« O! de koning zoude meer doen ; Z. M.

» is voornemens u minister der kunsten te

» maken : gij zult al de voordeelen en eer

» genieten , aan dien rang verknocht ; ga

» naar Berlyn , rigt er eene schilderschool

» op , wees er directeur van ; indien gij dit

» aanneemt , zal 's konings dankbaarheid

» grenzeloos zijn. »

— « Mijn hooge ouderdom , de zwakke

» gezondheid mijner echtgenoot , mijne

» zucht voor de onafhankelijkheid , de gun-

» sten , waarmede het nederlandsch gouver-

» nement mij vereert , en het verlangen ,

» om aan een zoo vleijend aanbod te beant-

» woorden , dit alles te zamen genomen

» maakt , dat ik niet weet waartoe te be-

» sluiten ; vergun mij eenige dagen , om mij

» te bedenken. »

Zijn besluit was , zoo als wij gezien heb-

ben , reeds sedert lang genomen , maar hij wilde echter , alvorens een beslissend antwoord te geven , hieromtrent de gedachten van de deelgenooten zijner ballingsehap kennen. Hij ging twee derzelve raadplegen : liet hun de ontvangene brieven lezen , en verhaalde hun het gesprek met den prins. Hunne gedachten hieromtrent waren overeenkomstig elks bijzonder karakter : Cambacères moedigde David aan , om het voorstel aan te nemen ; Sieyes raadde hem het tegendeel. « Vrij , onaf hankelijk , geëerd , » en onbekrompen levende , waarom zoudt » gij , zeide hij , deze voordeelen laten va- » ren ? »

Deze raad stemde geheel en al in met de geheime neiging van David ; zoo dat hij dien ook volgde. Reeds den volgenden dag ging hij naar den ambassadeur , om denzelve zijn antwoord te brengen , en zich te verontschuldigen. « Ik ben zeer vereerd , zeide hij ,

» door de goedheden van uwen koning ; ik
» gevoel er al de waarde van ; zij ma-
» ken eene der belangrijkste episodes mijns
» levens uit. Het zal den koning van Pruis-
» sen aan de nakomelingschap doen kennen
» als den vriend der kunsten , en den be-
» schermer van David in ballingschap. Wees
» zoo goed de tolk mijner onbegrensde
» dankbaarheid bij uwen vorst te zijn. Ik
» ben oud , tel reeds zeven-en-zestig jaren ,
» dat Hoogstdezelve mij dus vergunne de
» rust te blijven genieten , die ik smaak on-
» der een gouvernement , dat met mijne
» denkwijze overeenstemt. »

De prinses von Hatzfeld wilde , vergezeld van hare drie dochters , eene nieuwe poging wagen. Zij kwam bij David aan huis, op den oogenblik dat de gravin L..... , bijzondere vriendin des konings , er om dezelfde reden verschenen was. « Ik wensch u
» geluk , zeide de prinses , dat gij uwe pogin-

» gen met de onze vereenigt, doch de Heer
» David is onbewegelijk ; wees zoo goed aan
» den koning bekend te maken , hoe hij in
» zijne weigering volhard heeft , op dat
» Hoogstdezelve overtuigd zij , dat wij alle
» pogingen aangewend hebben. »

Eindelijk kwam de broeder des konings van Pruisen zelf, onder den naam van prins von Mansfeld, David bezoeken, en zeide hem, van zijnen vorst in last te hebben, om hem in zijn rijtuig mede naar Berlin te brengen. Op allerlei wijzen trachtte hij hem over te halen om dadelijk met hem te vertrekken. « Wel nu ! Mijnheer David, zeide hij, » gij zult dan eindelijk aan onze wenschen » gehoor geven ? Besluit met mij te ver- » trekken ; wij zullen zamen reizen. » Ver- volgens zich naar het portret van den generaal Gérard keerende, het welk David begonnen was ten voete uit aan te leggen, en dat op den ezel stond, zeide hij : « ik

» hoop , dat uw eerste werk bij ons zal zijn ,
» mij als dien generaal te schilderen ; uwe
» tegenwoordigheid zal onze vreugde ten
» top voeren. » David bleef echter in zijne
weigering volharden.

Zijne penseelen bleven echter niet lang werkeloos liggen. Na het portret van den generaal Gérard te hebben afgewerkt , was zijn eerste schilderstuk , dat hij in zijne ballingschap bewerkte : *Amor, Psijche verlatende bij het aanbreken van den dageraad* ; een stuk , dat door velen berispt , en door velen bewonderd is. David , verre van de aanmerkingen , die men omtrent den Amor maakte , goed te keuren , beweerde , dat het publiek niet genoeg in den geest des schilders was doorgedrongen , en beriep zich op het oordeel der nakomelingschap , om den rang te bepalen , welken dit stuk onder zijne andere kunstgewrochten bekleeden moest.

Vervolgens schilderde hij in het groot den

graaf de Turenne , en vervaardigde voor een' graaf van Schoenborn , uit Beijeren , *het afscheid van Telemachus en Eucharis*. Deze schilderij van de bevalligste manier wordt , van wege het koloriet , boven alle anderen geschat. Het kan niet anders , of men moet de zuiverheid der teekening , en de bevalligheid , die in dit geheele stuk heerschen , bewonderen.

Onder de schilderijen , die David in zijne ballingschap gevolgd waren , bevond zich ook die der *Krooning van Napoleon*. Om het gemakkelijker te rollen , had de schilder het vóór zijn vertrek in drie stukken gespleten. In Frankrijk had hij eene herhaling van dit kunstgewrocht begonnen ; maar hij aarzelde er de laatste hand aan te leggen , als zijnde daartoe een te lange en te aanhoudende arbeid noodig. Dan de Heeren Lajard en compagnie , van Montpellier , stelden David voor , het van hem te koopen , indien hij het

wilde afwerken , en dit deed hem besluiten het werk weder op te vatten.

Het was moeilijk eene werkplaats te vinden, die groot genoeg was om een zoo groot doek te spannen. Deze gelegenheid nam de stedelijke regering van Brussel waar , om aan David een bewijs te geven van het belang dat , zij er in stelde , om hem binnen hare muren te bezitten , en hem in zijne onderneming behulpzaam te zijn. Zij bood hem aan eene der grootste zalen van het stadhuis , *de zaal van Christus* genoemd ; daar was het , dat hij dit stuk, na eenen arbeid van tien maanden , voltooide. Verscheidene vrij belangrijke veranderingen hebben hetzelfde nog schooner dan het oorspronkelijke gemaakt , en volgens uitdrukkelijken last van David , heeft het tot model gediend voor de plaat , die er van dit stuk gemaakt is.

De Heeren Lejard en compagnie , betaalden den schilder voor dit stuk de som van

vijf-en-zeventig duizend franken. De koopers stelden het ten hunnen voordeele in de stad Londen ten toon , en men zegt , dat zij voornemens zijn het aan de bewoners der Nieuwe-Wereld te doen zien , door het te Philadelphia ten toon te stellen.

Naderhand schilderde David den jongen prins van Gavre , en maakte de portretten van twee deelgenooten zijner ballingschap , Sieyes en Ramel , als mede dat der echtgenoot van laatstgenoemden ; ook schilderde hij Mejufvrouw Juliette de Villeneuve , eene nicht van Joseph Bonaparte , gewezen koning van Spanje , en de beide dochters van dezen vorst. Eene sprekende gelijkenis is de geringste verdienste dezer portretten.

Te Brussel leefde David even als te Parys , verdeelende zijnen tijd tusschen de schilderkunst , eenige vrienden , en den schouwburg , waar hij bijna alle avonden heen ging , en er zich altijd een der eersten bevond. Hij had

eene vaste plaats in het orchest , welke men , in zijn afzijn , uit eerbied , open liet , en als iemand dezelve bij verzinning innam , hoorde men van alle kanten roepen : *dat is de plaats van David*. Ook hoorde men dikwijls , dat het publiek in stukken , waar er van groote schilders gesproken werd , dit op David toepaste , en hem met handgeklap toequichtte.

Koning Willem zelf stelde er eene eer in , dien grooten schilder in zijne staten te bezitten , en toonde hem zulks bij onderscheidene gelegenheden. Somtijds zelfs , wanneer die vorst David ontmoette , zonder dat deze hem bemerkte , had Hoogstdezelve de goedheid , hem met eenen heuschen groet voor te komen.

Hoewel David van het onderwijs in de schilderkunst afgezien had , liet hij echter onderscheidene belgische kunstenaars in zijne werkplaats komen , om er hunnen smaak

te vormen, en zijne lessen te ontvangen. Zoo gaf hij er aan den Heer Odevaere , schilder des konings der Nederlanden, aan de Heeren Navet, Paelinck , Moll, en Stapleaux; vooral wendde hij veel zorg aan , om de penseelen van dezen laatsten te besturen, wien hij zeer genegen was , en wiens bekwaamheden hij volmaakte.

Algemeen geloofde men , dat David voor altoos zijne loopbaan als schilder geëindigd had, toen men in 1824 eensklaps zijne groote schilderij , *Mars door Venus en de Gratiën ontwapend* , die hij op zijn zes en zeventigste jaar vervaardigd had , uit zijne werkplaats zag te voorschijn komen.

De toevloed der aanschouwers , de algemeene kreet van bewondering , de verbazing van onderscheidene kunstenaars , zoodra zij de oogen op dit betooverend doek sloegen , al de loftuitingen , die hij ontving , zijn zoo vele bewijzen, dat dit tafereel, het gewrocht

van eene bijna tachtigjarige hand, waardig was naast zijne vroegere werken geplaatst te worden. David stelde dit meesterstuk van zijne ballingschap te Brussel ten toon, tegen eene geringe gift ten voordeele der grijsaards uit de gestichten van St Geertruda en der Ursulinen. Naderhand belastte hij zijnen leerling Michel Stapleaux, dit stuk te Parys ten toon te stellen, hetwelk den schilder eene som van vijf-en-veertig duizend franken opbragt.

In 1813 had hij te Parys een ruw ontwerp begonnen van eene schilderij, verbeeldende *Alexander de werkplaats van Apelles binnentredende, terwijl deze bezig is met het schilderen van Campaspe, de maitres van dien veroveraar, die hem dezelve tot vrouw geeft*. Dit stuk nam hij te Brussel weder onder handen, maar werkte het niet af; de schets is in zijn kabinet gebleven.

De oude leerlingen van David, een blijk

van erkentenis aan hunnen meester willende geven , deden ter zijner eer eene medaille slaan, wordende Galle , de hersteller van de gedenkpenningen in Frankrijk , met het graveren van dezelve belast , welke dan ook dit werk met eene bijzondere zorg ten uitvoer bragt. Alle kunstenaars stonden naar de eer , om hem deze penning in zijne balingschap te gaan aanbieden ; dan er werd slechts een gekozen ; het was Gros, die deze onderscheiding , en met regt, verwierf. Dit is ongetwijfeld de treffendste en schoonste hulde , die David bij zijn leven werd aangedaan ; hij toonde dan ook de medaille aan alle zijne vrienden, en aan alle vreemdelingen , die bij hunne komst te Brussel , hem kwamen bezoeken.

Eene dergelijke hulde ontving David van de stad Gent , uit erkentenis voor het tentoonstellen van onderscheidene zijner kunstgewrochten , waarvan de opbrengst

gedeeltelijk aan de armen dier stad was toegelegd. Hare inwoners lieten hem in september 1825 eene schoone gouden medaille, door den heer Van Hulthem, lid der Staten generaal van het koningrijk, en vriend van David, ter hand stellen. Hiervoor betoonde David zijne erkentelijkheid, door hen te verzoeken, dat zij vier, door zijne hand vervaardigde, teekeningen, welke hij aan hunnen afgezant overgaf, wilden aannemen.

Dit echte bewijs van dankbaarheid, gegeven door de schilders van Frankrijk aan hem, dien zij hunnen meester en hunnen vader noemden, en door de inwoners eener groote stad aan hem, die gedurende tien jaren gewerkt had, om de vlaamsche school te doen herleven, wekte eene levendige belangstelling voor hem op, en deed anderen zijn verlies te meer betreuren. Zoo zeide Mevrouw de Genlis, in hare gedenkschriften

(*mémoires*) : « welke vriend der kunsten
» wenscht niet in zijn vaderland terug te
» zien eenen grijsaard , die altijd de roem
» en eer der fransche schilderschool zijn
» zal , schoon zelfs zijn genie geen ander dan
» het onnavolgbaar tafereel van den *eed*
» *der Horatiers* had voortgebracht. Ik heb
» hem , ik durf het zeggen , in den tijd
» zijner dwalingen , met nadruk gelaakt ;
» maar nu is hij ongelukkig ; hij is verban-
» nen , hij zucht onder den last der jaren
» en der ongesteldheden , thans zie ik in
» hem alleen zijn ongeluk en zijn uitmun-
» tend kunstvermogen. Althans , alles brengt
» hem voor mijnen geest terug , als ik de
» groote talenten zijner leerlingen bewon-
» der ; ja de tallooze meesterstukken van
» Gerard , Girodet , Guerin , Gros , enz. ,
» schijnen zijne terugroeping af te smee-
» ken ; en de roem , het gedrag , de gevoe-
» lens van deze uitmuntende kunstenaars ,

» geven hun ten dien opzichte het grootste
» regt. »

De gezondheid van David nam van dag tot dag af, zoo dat hij aan zijne vrienden betuigde; « Ik ondervinde, dat mijne ver-
» beelding zoo levendig en zoo helder is,
» als in de eerste jaren mijner jeugd. Ik
» bewerk nog met hetzelfde gemak alle on-
» derwerpen, die mij voor den geest komen;
» maar, wanneer ik mijne teekenpen op-
» neem, om dezelve op het doek te brengen,
» weigert mijne hand mij hare dienst. »

Hij zag dan ook van het schilderen af, tot groot genoegen zijner vrienden, die alle meenden, dat een zittend leven en de lucht zijner werkplaats nadeelig voor zijne gezondheid waren: van toen af nam hij meer beweging, en zag men hem dikwijls op de openbare wandelplaatsen. Die, welke hem het meest beviel, was *het Park*. Doch zijne onverwinnelijke zucht voor de schilderkunst,

bragt hem bijna dagelijks naar zijne werkplaats, in het oude bisdom van Brussel, in de bisschopstraat, niet ver van zijne woning, gelegen. Hoewel hij geene kracht meer had, om te schilderen, vermaakte hij zich nog, met in zijne werkplaats met het penseel, of potlood, schetsen op de muren, en somtijds op de meubelen aldaar, te teekenen. Wanneer hij in sommige gunstige oogenblikken zich iets sterker gevoelde, dan vatte hij het penseel weder op; maar ziende, dat hij zijne gedachte niet konde uitdrukken, wierp hij zijn verwbord weg, op een' verdrietigen toon uitroepende: « mijne hand wil » mij niet meer dienen! »

In den zomer van 1825, tegen het begin van de maand julij, werd hij ziek; doch, na eenige dagen in een bedenkelijken toestand geweest te zijn, zoo zelfs dat men voor zijn leven vreesde, herstelde hij weder.

Eenigen tijd na zijn herstel, kreeg zijne

echtgenoot eene verlamming ; zij was eene zeer verdienstelijke en zachtzinnige vrouw, die zich geheel aan het geluk van haren echtgenoot toegewijd had , en hem standvastig in voorspoed en ballingschap getrouw blijvende , overal gevolgd was. Dit onheil vermeerderde niet weinig de droefheid van zijn huisgezin. Zijne kinderen , die zich te Parys bevonden, kwamen toen beurtelings bij hem wonen , om hem in zijne hooge jaren op te passen , en zijne ballingschap te verzachten *.

In de herfst van 1825 , gevoelde David zich sterker dan hij sedert lang geweest

* De kinderen van David zijn :

Jules David, gewezen onderprefect. Na den val van Napoleon, ging hij naar Smyrna, om er het oude en hedendaagsche grieksch te onderwijzen, schreef daar onderscheidene nuttige en zeer geachte werken ; trouwde er eene zeer schoone jonge grieksche vrouw, en kwam, tijdens den moord door de Turken te Smyrna gepleegd, met haar naar Frankrijk terug.

was , zoodat hij aan een ieder zeide : « Ik word » weder jong , ik ga mij weder aan het schil- » deren zetten. » Hij hield woord , want hij ondernam het tafereel van *de woede van Achilles*, waarop de beelden levensgrootte en ten halven lijve zijn afgebeeld , en , hetgeen bewonderenswaardig is , met een gelukkig gevolg ; aan elk , die dit stuk kwam zien , zeide hij : « zie daar mijn vijand ! deze is het , » die mij doodt. » De voornaamste beelden had hij reeds geschilderd , toen hij , in het begin van december , weder instortte , zoodat er weinig hoop op herstel overbleef , en hij verhinderd werd , aan dit werk de laatste

Eugène David, voormalig chef-d'escadron der kurasiers, en ridder van het legioen van eer.

Mevrouw de baronnes Meunier, echtgenoot van den luitenant-generaal van dien naam, en Mevrouw de baronnes Jeanin, echtgenoot van den luitenant-generaal van dien naam.

hand te leggen ; doch de Heer Michel Stapleaux werd waardig geoordeeld het werk van zijnen meester te voltoojen , en David veroorloofde hem hetzelve in zijne tegenwoordigheid af te werken.

Zijn leven verlengde zich nog eenige dagen , maar te midden der wreedste folteringen. Reeds was het laatste levensvonkje bijna uitgebluscht , toen de Heer Stapleaux hem eene proef der plaat van het schilderstuk *Leonidas bij de Thermopylen* , deed zien , om hieromtrent zijne aanmerkingen te ontvangen , en dezelve aan den Heer Laugier , die te Parys met deze gravure belast was , mede te deelen. Hij deed dezelve voor zich plaatsen , vroeg zijnen rotting , en wees zijnen leerling onderscheidene punten aan , met moeite deze woorden uitbrengende : « *Te donker....*
 » *te helder.... De vermindering van licht is niet*
 » *genoeg waargenomen..... Daar is het licht*
 » *te veel verdeeld.... echter.... dat is wel een*

» *hoofd van Leonidas*..... » Zijn rotting viel uit zijne hand , en zijn hoofd zeeg op zijne borst neder. Zijn laatste blik was op zijn meesterstuk , zijne laatste gedachte voor de kunst , en zijn laatste zucht voor zijn vaderland.

Hij stierf den 29 december 1825 , des morgens te 10 uren , omringd van zijne kinderen , van zijnen leerling Michel Stapleaux , van zijne geneesheeren, en van alle zijne bedienden.

Hij maakte bij uitersten wil aan den Heer Stapleaux , zijnen ledeman als ook eene teekening, die *de schending van Lucretia door den laatsten der Tarquiniussen* voorstellende , welke hij gedurende zijne ziekte , weinige dagen voor zijnen dood, vervaardigd had, en die dus het laatste zijner werken is. Ook aan zijne dienstboden verzekerde hij een behoorlijk onderhoud voor hun gansche leven.

Men opende het lijk in het bijzijn van den Heer Stapleaux , die dikwijls zijn zuchten en steunen gedurende zijne ziekte gehoord had : daarna werd hetzelfde gebalsemd , en den 5 januarij voor zijne vrienden ten toon gesteld.

Den 7, werd hij uit zijne woning naar de kerk van St. Gudula overgebracht , waar zijn sterfelijk overschot blijft rusten , tot dat de plaats bepaald is , waar zijn graf zijn zal. De stoet , die het lijk vergezelde , ging door de voornaamste straten der stad , en bestond uit kunstenaars, geleerden, regerings-leden en burgers van alle standen , die vrijwillig waren bijeengekomen , om hem de laatste eer aan te doen *.

* De stoet, welke het lijk van David verzelde bij het overbrengen in een' der kelders van de St. Gudula kerk , bestond :

1° Uit de leerlingen der koninklijke school van schilder- en beeldhouwkunde , dragende lauwerkroonen en palmtakken.

Zoodanig was de man, die, buiten tegenpraak den eersten rang onder al de kunstenaars onzer eeuw verdiend heeft. Hij is gestorven, maar zal altijd leven in zijne werken; zij, voor welke zijn vaderland hem immer dankbaar zijn zal, zijn de leerlingen, die hij gevormd heeft; dezelve zijn, wel is waar, door geheel Europa verspreid, maar

2° Uit de leerlingen van den heer Stapleaux en den heer Rude, beeldhouwers, dragende standaarden behangen met kroonen van papier-bloemen (*immortelles*), en omgeven van lauwerkransen. Op elken standaard, las men de titels zijner voornaamste schilderijen, zoo als: *Léonidas, de Sabynen, Brutus, de Horatiers, Mars en Venus*, enz.

3° Uit de Muziek van het garnizoen, bestaande uit vijftig Muzikanten, die bij tusschenpoozen treurmarschen deden hooren.

4° Daarop volgde de lijkkoets met de kist, getrokken door zes zwarte paarden, welke ieder door eenen lakkei in zwaren rouw geleid werden. Op den oogenblik, dat de stoet het sterfhuis uitkwam, had de heer Stapleaux het palet en de penseelen van zijnen mees-

nergens worden er zulke voortreffelijke gevonden als in Frankrijk, onder welke er sommigen zelfs waardig gekeurd zijn met hem te wedijveren.

Men heeft dikwijls van David gezegd, dat hij stukken maakte, die naar het bas-relief gelijken; ook schrijft men hem zwakheid in de uitdrukking toe, en een koloriet, dat in

ster, omringd van eene dubbele kroon van laurier-takken en immortelles, op de kist gelegd. De koets was behangen met cypresskransen, waarvan de einden door de onderwijzers der schilder-Akademie werden vastgehouden.

5° De heer Eugène David, voormalig hoofd-officier in fransche dienst, vergezeld van de heeren Merlin van Douai, Ramel, Hennesy, een' der directeuren van het Museum, en der koninklijke Akademie van schilderkunst, en van den heer Michel, een' geestelijke tot de kerk van St. Gudula behoorende.

6° Het doodkleed werd gedragen door de heeren Navez, Paelinck, en Stapleaux, alle drie leerlingen van David, en door de heeren Rude, van Geel, en Bodumont. De degen van David, als lid van het insti-

alle deszelfs details waar zijnde , niet altijd in zijn geheel behaagt. Wij zullen hier niet beslissen, in hoe verre deze berispingen gegrond zijn. Het oordeel der tijdgenooten omtrent de meeste zijner werken is reeds dat der nakomelingschap vooruitgelopen. Wij zullen slechts opmerken, dat geen kunstenaar beter de natuur wist waar te nemen , en te schilde-

tuut, werd insgelijks door den heer Stapleaux gedragen, welke eer hem door de familie van den overledenen was toegekend.

7° De kamerdienaar van David, in zwaren rouw, dragende den rok van zijnen meester als lid van het instituut, versierd met de orderteekenen van kommandeur van het legioen van eer.

En na dezen volgde eene menigte personen van allerlei rang en allerlei ouderdom, het zij te voet, of met rijtuig, den stoet in de diepste stilte volgende. De vrienden van den overledenen en de kunstenaars van Brussel gingen naast de koets en het doodkleed, met fakkels in de hand; en na de plegtigheid, verdeelden de meeste omstaanders de kransen en Cyprestakken, die om de lijkkoets gehangen hadden, onder elkander uit.

ren , beweging en leven ín zijne stukken te brengen , en in eene zoo hooge mate de schoonheid van het penseel met eene bewonderenswaardige zuiverheid van teekening te vereenigen. In een woord , hij verdiende den naam , dien hij zoo gaarne aan Poussin gaf , dien van *wijsgeerig schilder*. Raphaël heeft meer bevalligheid ; de venetiaansche koloristen hebben meer glans : het ideaal van Raphaël bestaat in eene engelachtige uitdrukking der hoofden , dat van Corregio in de ronding der omtrekken , dat van Michel-Angelo , in de reusachtige (*gigantesque*) overdrijving der groepen , en in de buitengewone kracht van teekening : David deed , zonder eenige overdrevenheid , zonder eenige gemaaktheid , die verhevene en kalme natuur herleven , die Scopas , Apelles , en Protagoras aan Griekenland getoond hadden ; hij bragt in zijne stukken al de bovennatuurlijke schoonheid der

oude beeldhouwkunst weder te voorschijn.

Een dichter, van wien wij reeds eenige regels hebben aangehaald, Casimir Delavigne, zegt in zijne tweede messenienne :

- « David a ramené son siècle à la nature :
 » Parmi ses nourrissons il compte des rivaux...
 » Laissons-la s'élever cette école nouvelle !
 » Le laurier de David de lauriers entouré,
 » Fier de ses rejetons , enfante un bois sacré
 » Qui protège les arts de son ombre éternelle. » *

- * « David bragt zijne eeuw tot de natuur terug ,
 » Onder zijne kweekelingen telt hij reeds mededingers.
 » Laat deze nieuwe school zich luisterrijk verheffen !
 » Davids laurier, trotsch op zijne jeugdige telgen ,
 » Waarvan hij omgeven is, zal een heilig woud kweeken,
 » In welks eeuwige schaduw de kunsten bescherming vinden !

E I N D E .

L I J S T

VAN ALLE

Schilderstukken en Teekeningen van David.

Het gevecht van Minerva tegen Mars bijgestaan door Venus.

De kinderen van Niobé door Diana en Apollo met pijlen doorschoten.

De dood van Seneka.

De liefde van Antiochus en Stratonice, of Antiochus krank van hartstogtelijke liefde voor Stratonice, de echtgenoot zijns vaders.

De zoldering en verdere versierselen der zaal van Mejufvrouw Guimar, in de straat van Mont-Blanc, te Parys.

Eene kopij van het Avondmaal door Valentin.

De uitvaart van Patroclus, een geschetst stuk.

Een St-Hieronimus, een akademiestuk.

Het hoofd van eenen wijsgeer.

Belisarius en het kind, dat hem vergezelt, beelden ter halver lijve.

De beeldtenis van den graaf Potocki te paard, levensgrootte.

St-Rochus, de H. maagd, een kind, en pestkranken
Dit stuk is te Marseille, in de *Consigne*.

Bélisarius; eene schilderij levensgrootte.

Bélisarius, eene herhaling in het klein van het voorgaande. Het is in de galerij van Luxemburg, te Parys.

Een Christus, levensgrootte.

Hector en Andromache.

Andromache en Astyanax, weenende bij het lijk van *Hector*, verkeerdelijk bekend onder den naam van *de dood van Hector*.

De eed der Horatiers, een uitvoerig stuk met levensgrootte beelden, ten voeten uit. Het is in de galerij van het paleis van Luxemburg.

De eed der Horatiers, herhaling van het voorgaande, waarvan de beelden slechts de proportie van drie voeten hebben. Dit stuk behoort aan den Heer Firmin Didot vader.

De liefde van Páris en Helena, met beelden van drie voeten proportie ten voeten uit; thans in de galerij van het paleis van Luxemburg.

De liefde van Páris en Helena, eene herhaling van het voorgaande stuk, met eenige verandering.

De dood van Socrates, of *Socrates gereed om den giftbeker te drinken*; een stuk, waar op de beelden twee- en driekwart voet proportie hebben. Het behoort aan den markies de Véraac.

Eene Vestaalsche maagd; schilderij ter halverlijve.

Een geschilderd studiebeeld van de verlatene Psyché; beeld ter halverlijve.

Brutus t'huis komende na zijne zonen te hebben veroordeeld, een uitvoerig stuk, thans in de galerij van het paleis van Luxemburg.

LodewykXVIde vergaderplaats der constituerende vergadering binnenkomende. Men weet niet, wat er van dit stuk geworden is.

De eed in de kaatsbaan, teekening in waterverw. Dezelve behoort aan de familie David.

De laatste oogenblikken van Michel Lepelletier, schilderij met een enkel beeld, levensgrootte. Het behoort aan de familie David.

De beeldtenis van Suzanne Lepelletier de St-Fargean, dochter van Michel Lepelletier, en aangenomen dochter van het fransche volk.

De stervende Marat, schilderij met een enkel

beeld, levensgrootte. Het behoort aan de familie David.

De jonge Barra, stervende op zijne driekleurige kokarde. Dit stuk, dat zeer veel belang inboezemt, behoort aan de familie David.

Gevecht der Sabijnen tegen de Romeinen na den Sabijnschen maagdenroof. Een uitvoerig stuk, thans behoorende tot de verzameling in de galerij van het paleis van Luxemburg.

Phaon en Sapho, levensgrootte, geschilderd voor den prins Yousoupoff, is nog in Rusland.

De beeldtenis van den eersten consul Bonaparte te paard. Er bestaan vijf bewerkingen van deze schildering, die in de onderscheidene hoofdsteden van Europa verspreid zijn.

De krooning van keizer Napoleon. Dit is het grootste van alle bekende stukken. Het is thans in de magazijnen van de Louvre.

De uitdeeling der adelaars. Dit stuk, bestemd om tot

tegenhanger van het voorgaande te dienen, is ook in de magazijnen van de Louvre.

Keizer Napoleon in zijn kabinet, een stuk, dat de schilder vier malen herhaald heeft. Het oorspronkelijke is in Engeland.

De beeldtenis van Napoléon in het kostuum zijner waardigheid. Die stuk werd voor den prins Hironimus Bonaparte, koning van Westfalen, geschilderd.

Leonidas bij de Thermopylen. Het meesterstuk van David, thans in de galerij van het paleis van Luxemburg.

De liefde, bij het aanbreken van den dageraad, Psyché verlatende, met levensgrootte beelden. Dit stuk behoort tot de galerij van den graaf van Sommariva.

Telemachus en Eucharis, eene schilderij met beelden ter halverlijve. Het is in de galerij van den graaf von Schoenborn, te Munchen.

De herhaling van dit stuk, met eenige verande-

ring , toebehoorende aan den heer Firmin Didot vader.

Eene herhaling der krooning van Napoleon. Geschilderd te Brussel gedurende de ballingschap van David.

De woede van Achilles tegen Agamemnon, eene schilderij met beelden ter halverlijve. Het behoorde tot de verzameling van den heer Parmentier te Enghien , die in 1825 verkocht is.

De herhaling van de woede van Achilles, met groote veranderingen. De ziekte van David belette hem het te voltooijen; maar het werd in zijne tegenwoordigheid door Michel Stapleaux afgewerkt.

Alexander, de werkplaats van Apelles binnentredende, die bezig is met het schilderen van Campaspe, de maitres van dien veroveraar, welke haar aan hem tot vrouw geeft. Dit stuk is niet geheel afgewerkt, en behoort aan de familie David.

Eene oude Heidinne, waarzeggende aan een jong

meisje. Eene schilderij met beelden ter halverlijve; dezelve behoort aan den Heer Jules David.

Mars door Venus en de Gratien ontwapend. Het meesterstuk van Davids ballingschap. Het behoort aan zijne familie.

Het portret van Mevrouw *Recamier*. Het is niet afgewerkt, en behoort aan de familie David

Paus Pius VII en de kardinaal Caprara, in dezelfde lijst. Dit portret behoort den Heer Hyacinthe Didot toe.

Het portret van den Heer *Desmaisons*, oom van den schilder.

Idem van den Heer *Pécoul*, schoonvader van den schilder.

Id. van Mevrouw *Pécoul*, schoonmoeder van den schilder.

Id. van den Heer *Leroy*, geneesheer.

—
Idem van den *graaf de Clermont-d'Amboise*.

—
Id. van de *gravin de Brehan*.

—
Id. van den Heer en Mevrouw *Vassal*.

—
Id. ten voeten uit van *Lavoisier* beroemd scheikundige.

—
Id. van Mevrouw *Lavoisier*.

—
Id. van Mevrouw *de Sorcy*.

—
Id. van Mevrouw *Devilliers*.

—
Id. van de familie *Thélusson*.

—
Id. van Mevrouw *Lecouteux*, in een' brand verloren geraakt.

—
Id. van Mevrouw *Hoequart* (verbrand).

—
Id. van Mevrouw *Verninac*, geboren *Lacroix*.

Id. van den Heer *Pennerin Vilandois*.

Id. van den Heer *Blaauw*, ambassadeur van Holland in Frankrijk.

Id. van den Heer *Meyer*, ambassadeur van Holland in Frankrijk.

Id. van den Heer *Serisiat*.

Id. van Mevrouw *Serisiat*.

Id. van den Heer *Estève*, tresaurier van het huis van Napoleon.

Id. van den *graaf Francais* (van Nantes).

Id. van den Heer en Mevrouw *Mongez*, op hetzelfde doek.

Id. van den *baron Alquier*, lid van de conventie, voormalig ambassadeur.

Id. van Mevrouw de *gravin Vilain XIII*, te Brussel, en hare dochter.

Portret van den *graaf de Turenne*, in borstbeeld.

—

Id. van den *graaf de Turenne*, herhaling van het voorgaande, een zittend beeld.

—

Id. van den *generaal Gerard*, ten voeten uit.

—

Id. van den jongen *prins van Gávre*.

—

Id. van den *graaf Sieyes*, zittend beeld.

—

Id. van Mevrouw *David*, vrouw van den schilder.

—

Id. van den Heer *Ramel*, lid der conventie, vooreen minister van finantie der fransche republiek.

—

Id. van Mevrouw *Ramel*, geboren *Pankoucke*.

—

Id. van *Paus Pius VII*, thans in de galerij van het paleis van Luxemburg.

—

Id. van de *twee dochters van Joseph Bonaparte*.

—

Id. van Mejufvrouw *Villeneuve*, nicht van Joseph Bonaparte.

De beeldtenissen in het klein en met zwart krijt van *Eugène David en zijne echtgenoot*, door hunnen vader, eenige dagen voor zijnen dood, geteekend.

Eene teekening, welke *Alexander de groote in de werkplaats van Apelles voorstelt*. Dezelve behoort aan den Heer Gros, eersten schilder van den koning van Frankrijk, en leerling van David.

Idem van *Homerus, den vier-en twintigsten zang der Iliade voorlezende aan het volk, dat met aandoening naar hem luistert*.

Id. van *Agamemnon, Briseis uit de tent van Achilles wegvoerende*, behoorende aan den Heer Firmin Didot zoon.

Id. van de *woede van Achilles*, behoorende aan den Heer *Fremiet*, te Bergen in Henegouwen.

Id. van de *gemalin van Germanicus, vergezeld van hare dochter, de asch van haren gemaal naar Arles overbrengende*, behoort aan den Heer *Stapleaux*.

Een teekening, *Orpheus zich zelven met zijne lier accompagnerende en zijne echtgenoot aan Pluto en Proserpina terugvragende*. Dezelve behoort aan den Heer Stapleaux.

Twee teekeningen, verbeeldende *den dood der Amazonen*, op onderscheidene wijzen behandeld. Deze stukken behooren den Heer Stapleaux.

Athalia en Joas, eene schoone teekening, door den schilder aan den Heer Drapiez, eenen scheidkundige, gegeven als een blijk van achting.

Eene teekening van *Ganymedes, nektar schenkende aan den adelaar van Jupiter*. Behoorende aan den arts Chalupt, laatsten geneesheer van David.

Eene teekening verbeeldende de schending van *Lucretia door den laatsten der Tarquijnussen*. Dit is het laatste werk van Davids hand, en door hem aan zijnen leerling Michel Stapleaux, als een bewijs van vriendschap gegeven.

Eenige maanden voor zijnen dood, had David aan

244 LIJST DER WERKEN VAN DAVID.

den Heer van Hulthem, voor de stad Gent, vier groote teekeningen gegeven, welke onderscheidene onderwerpen voorstellen.

N. B. De familie van David bezit nog onderscheidene verzamelingen van zeer belangrijke schetsen en teekeningen, die het werk van dezen grooten schilder zijn.

EINDE DER LIJST.

d.c.o







